

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Ústav českých dějin

Bakalářská práce

Jan Dvořák

Albrecht Libštejnský z Kolovrat

Politik doby Jagellonské

Albrecht Libštejnský of Kolowrat

Politician of Jagiellonian era

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval paní profesorce PhDr. Lence Bobkové, CSc. za její ochotu, čas a odborné vedení, které mi poskytla při vedení mé práce. Dále bych chtěl poděkovat svým spolužákům za jejich pomoc a rady a velké díky patří také mé rodině za jejich neutuchající podporu.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně, že jsem řádně citoval všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 15. 5. 2024

Abstrakt

Bakalářská práce se věnuje osobě Albrecht II. Libštejnského z Kolovrat, českému šlechtici, který působil v době vlády českého a uherského krále Vladislava II. Jagellonského. Práce se zaměřuje jak Albrechtovy politické a společenské strategie v rámci české stavovské společnosti, tak na jeho působení na dvoře krále Vladislava II. Pozornost je věnována především jeho činnosti v úřadu nejvyššího kancléře Českého království a událostem s ním spojeným. Pro lepší porozumění celé problematice se práce snaží zaměřit i na jeho rodinné a majetkové zázemí, a také sociální vazby. Zároveň se pokouší propojit Albrechtovu společensko-politickou kariéru s jeho majetkovými a reprezentačními ambicemi.

Klíčová slova

Albrecht II. Libštejnský z Kolovrat; Vladislava II. Jagellonský; nejvyšší kancléř; česká šlechta; přelom 15. a 16. století

Abstract

The bachelor thesis focuses on Albrecht II. Libštejnský of Kolowrat, a Czech nobleman who operated during the reign of the Czech and Hungarian king Vladislav II Jagiellon. The thesis examines both Albrecht's political and social strategies within Czech estates society and his role at the court of King Vladislav II. Attention is primarily given to his activities as the chancellor of the Kingdom of Bohemia and the events associated with him. For a better understanding of the whole issue, the thesis also aims to explore his family background, property, and social connections. Additionally, it attempts to connect Albrecht's socio-political career with his property and representational ambitions.

Keywords

Albrecht II. Libštejnský of Kolowrat; Vladislaus II. Jagiellon; Supreme Chancellor; Bohemian nobility; turn of 15th and 16th centuries

Obsah

Úvod.....	7
1. Shrnutí dosavadního bádání.....	9
2. Jeden z Kolovratů. Původ a mládí Albrechta II. Libštejnského.....	13
2.1 Rodina.....	13
2.2 Sociální vazby.....	17
2.3 Majetková základna.....	24
2.4 Rané životní období a cesta k moci.....	27
3. Nejvyšší kancléř Království českého (1503-1510).....	33
3.1 Úřad nejvyššího kancléře Království českého v době pohusitské.....	33
3.2 Albrecht II. nejvyšším kancléřem Království českého.....	36
3.3 Boj o třetí hlas.....	38
3.4 Ve jménu víry. Boj proti Jednotě bratrské.....	51
3.5 Česko-falcká válka (1506-1509).....	62
3.6 Albrecht Libštejnský z Kolovrat a vedlejší země Koruny české.....	71
3.6.1 Kolovratská smlouva (1504).....	71
3.6.2 Cesta Zikmunda Jagellonského k ovládnutí vedlejších zemí Koruny české.....	75
3.7 Proti všem. Politické boje se Zdeňkem Lvem z Rožmitálu a jeho straníky.....	80
Závěr.....	86
Seznam použité literatury a pramenů.....	90
Prameny.....	90
Literatura.....	90
Elektronické zdroje.....	94
Seznam příloh.....	95
Přílohy.....	96

Úvod

Albrecht Libštejnský z Kolovrat se do českých dějin zapsal především jako výrazná politická osobnost počátku 16. století. Šlechtic z významného českého rodu Kolovratů, který si dokázal vybudovat téměř neotřesitelné postavení na politické scéně Českého království a vydobýt si roli králova předního favorita a důvěrníka a na čas získat i pozici předního muže království. Přestože patřil k předním hybatelům zásadních událostí v období vlády Vladislava II. Jagellonského, tak bývá často přehlížen nebo upozadován jinými aktivními šlechtici této doby. Ve většině historických prací na něj bývá nahlíženo jako na osobu téměř machiavelistického typu. Otázkou však zůstává, zdali tento pohled na jeho osobnost, nezapříčinil především odpor a nepřátelství jeho soudobých politických kolegů. Ve své bakalářské práci bych se tedy, kromě představení Albrechtovy osobnosti a jeho osudů, rád zaměřil na otázku, zdali jsou tato tvrzení pravdivá. Skutečně se jednalo o muže, který zneužíval svého postavení a královy přízně pouze pro svůj osobní prospěch? Opravdu byl tak úskočný, že neváhal měnit své postoje a strany, a dokonce se spojit s úhlavním nepřítelem šlechtického stavu, královskými městy, a to vše pouze pro posílení své vlastní pozice? A lišil se v těchto svých činech od ostatních členů šlechtického stavu? To jsou zásadní otázky, na které bych chtěl ve své bakalářské práci nalézt odpověď.

V první části práce se snažím nahlédnout do rodinného a majetkového zázemí Albrechta II. z Kolovrat a také na jeho síť sociálních vztahů. K tomuto kroku jsem přistoupil z důvodu lepšího nastínění jeho osoby i celkového pozadí událostí, pro lepší pochopení jeho charakteru a možných motivací. V další části této kapitoly se pokouším zmapovat rané životní kroky Albrechta Libštejnského z Kolovrat a počátky jeho politického působení v rámci stavovské obce Českého království. Hlavní a nejrozsáhlejší část mé bakalářské práce se věnuje Albrechtově působení v úřadu nejvyššího kancléře Českého království. Tento oddíl je rozdělen do několika podkapitol popisujících především řadu událostí, kterými se jako nejvyšší kancléř ve své politické kariéře musel zabývat. Dříve než se dostanu k jeho životním osudům, popisují postupný vývoj úřadu nejvyššího kancléře Českého království. Ve druhé části jsem se zaměřil na Albrechtovu cestu k získání tohoto prestižního úřadu Českého království. Dále je věnovaná pozornost boji městského stavu o uznání svých politických práv, jehož je Albrecht z Kolovrat přímým účastníkem. A zcela překvapivě na straně královských měst, což zásadně ovlivnilo jeho oblíbenost mezi šlechtickými kolegy a také mělo vliv na jeho budoucí osud. Po této části následuje podkapitola, která se zabývá jeho postojem vůči jednotě bratrské a boji proti této české církvi. Ve své době si díky těmto postojům totiž dokázal vytvořit obraz horlivého katolíka

a úhlavního nepřítele českých bratří. Následující část se věnuje konfliktu mezi Českým královstvím a falckými Wittelsbachi mezi lety 1506 až 1509, pro který se později vžil název česko-falcká válka. Právě do tohoto sváru se zapojil i kancléř Kolovrat. Postoje v dané záležitosti byly od něj zcela překvapivé a dost možná i proměnlivé, což poskytuje velmi zajímavý náhled na jeho roli ve společnosti a osobnost jako takovou. Předposlední podkapitola se zabývá především působení Albrechta ve vedlejších zemích Koruny české, kde působil jako zástupce a vykonavatel vůle krále Vladislava II. Jagellonského a též popisuje osudy králova bratra Zikmunda Jagellonského, po jehož boku v těchto událostech kancléř Kolovrat často vystupoval. V závěrečné podkapitole této stěžejní části práce se snažím vykreslit Kolovratovy vztahy s jeho zjevně úhlavním nepřítelem Zdeňkem Lvem z Rožmitálu, a se skupinou šlechticů, která se po jeho boku, v důsledku událostí, dostává do čela politické scény Českého království. Práci uzavírá závěrečné shrnutí výsledků mého bádání.

1. Shrnutí dosavadního bádání

Základní stavební složkou mé bakalářské práce byly především písemnosti otištěné v edicích *Archiv český* a *Archiv Koruny české*. Jedná se zejména o dokumenty mající původ z veřejných či sněmovních jednání, z register komorního či zemského soudu, nebo se jedná o korespondenci a dokumenty pocházející ze šlechtických archivů (především z rožmberského), dále o listiny vydané králem Vladislavem II. Jagellonským nebo jím delegovanými zástupci.¹

K zpracování majetkové základny Albrechta Libštejnského z Kolovrat, kromě již zmíněných dokumentů pocházejících z *Archivu českého*, mi posloužilo především rozsáhlé dílo Augusta Sedláčka, *Hrady, zámky a tvrze království českého*.² K doplnění informací o majetku Albrechta II. slouží i dílo kolektivu autorů, *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*.³ Informace získané z tvorby těchto autorů jsem použil především k lepšímu a rozsáhlejšímu nastínění majetkových poměrů zkoumaného šlechtice.

Zásadním přínosem pro moji bakalářskou práci byly především publikace Vlastimila Borůvky, který se věnuje speciálně rodu Kolovratů. Právě ty mi posloužily k lepšímu nastínění osudů jednotlivých členů rodiny Kolovratů, i samotného Albrechta II. Libštejnského

---

¹ PALACKÝ, František, *Archiv český čili staré písemné památky české i moravské sebrané z archivů domácích i cizích, Díl VI*, Praha 1872. KALOUSEK, Josef (ed.), *Archiv český čili staré písemné památky české i moravské sebrané z archivů domácích i cizích, Díl VII*, Praha 1887. KALOUSEK, Josef (ed.), *Archiv český čili staré písemné památky české i moravské sebrané z archivů domácích i cizích, Díl IX*, Praha 1889. KALOUSEK, Josef (ed.) *Archiv český čili staré písemné památky české i moravské sebrané z archivů domácích i cizích, Díl X*, Praha 1890. KALOUSEK, Josef (ed.), *Archiv český čili staré písemné památky české i moravské sebrané z archivů domácích i cizích, Díl XI*, Praha 1892. KALOUSEK, Josef (ed.), *Archiv český čili staré písemné památky české i moravské sebrané z archivů domácích i cizích, Díl XII*, Praha 1893. KALOUSEK, Josef (ed.), *Archiv český čili staré písemné památky české i moravské sebrané z archivů domácích i cizích, Díl XV*, Praha 1896. KALOUSEK, Josef (ed.), *Archiv český čili staré písemné památky české i moravské sebrané z archivů domácích i cizích, Díl XVI*, Praha 1897. KALOUSEK, Josef (ed.), *Archiv český čili staré písemné památky české i moravské sebrané z archivů domácích i cizích, Díl XVII*, Praha 1899. KALOUSEK, Josef (ed.), *Archiv český čili staré písemné památky české i moravské sebrané z archivů domácích i cizích, Díl XVIII*, Praha 1900. FRIEDRICH, Gustav, *Archiv český čili staré písemné památky české i moravské sebrané z archivů domácích i cizích, Díl XXXII, Registra soudu komorního z let 1519-1524*. HAAS, Antonín (ed.), *Archiv koruny České, 6. Katalog listin z let 1438-1526*, Praha 1958. Veškeré tyto pramenné edice jsou dostupné v tištěné podobě nebo online na stránkách Czech medieval sources FONTES spravovaných Centrem mediévistických studií.

² SEDLÁČEK, August, *Hrady, zámky a tvrze království Českého XV: Kouřimsko, Vltavsko a J.–Z. Boleslavsko*, Praha 1927. SEDLÁČEK, August, *Hrady, zámky a tvrze království Českého XIV: Litoměřicko a Žatecko*, Praha 1923, s. 359. SEDLÁČEK, August, *Hrady, zámky a tvrze království Českého VI: Podbrdsko*, Praha 1889. SEDLÁČEK, August, *Hrady, zámky a tvrze království Českého I: Chrudimsko*, Praha 1882. SEDLÁČEK, August, *Hrady, zámky a tvrze království Českého V: Podkrkonoší*, Praha 1887. SEDLÁČEK, August, *Hrady, zámky a tvrze království Českého VIII: Rakovnicko a Slansko*, Praha 1891. SEDLÁČEK, August, *Hrady, zámky a tvrze království Českého XIII: Plzeňsko a Loketsko*, Praha 1905.

³ FIALA, Zdeněk (ed.) a BĚLOHLÁVEK, *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, IV. Západní Čechy*, Praha 1985. ANDĚL, Rudolf a kol. *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, III. Severní Čechy*, Praha 1984.

z Kolovrat. Jedná se o monografii *Kolowratové: rod erbu orlice*⁴ a o studii věnující se genealogii kolovratského rodu *Rodopis rodu pánů z Kolovrat*.⁵

K nastínění a lepšímu pohledu na dobové události jsem využil především monografie, které se věnují celému období vlády Jagellonců v Českém království. Jde zejména o práci Petra Čorneje *Český stát v době jagellonské*⁶ a o jeho monografii, kterou vytvořil ve spolupráci s Milenou Bartlovou v edici *Velké dějiny zemí Koruny české*⁷. Velkým přínosem k lepšímu pochopení dobových událostí a společnosti jsem využil i monografii Jaroslava Čechury *České země v letech 1437-1526*⁸, přesněji její druhý díl, který se věnuje jagellonským Čechům mezi lety 1471-1526. Zásadním vliv na mou práci měly i monografie Josefa Macka, který se ve své tvorbě detailně zabýval jagellonským obdobím, a to nejen z pohledu jednotlivých politických událostí, ale také popisoval společenskou strukturu království, osudy skupin obyvatelstva dané doby i tehdejší náboženskou situaci v Čechách. Jedná se především o jeho díla ze série *Jagellonský věk v českých zemích (1471-1526)*⁹ a monografii *Víra a zbožnost jagellonského věku*.¹⁰

Pro lepší pochopení dobových událostí a detailnějšímu nastínění osudů Albrechta II. jsem čerpal i z prací starších autorů, především z *Dějiny národu českého*¹¹ Františka Palackého, přesněji z pátého svazku tohoto rozsáhlého díla, který se věnuje období vlády Jagellonců v Čechách. Využil jsem i faktograficky bohaté dílo Václava Vladivoje Tomka *Dějepis města Prahy*¹², a to desátý a čtvrtý díl této historické série. Daná díla mi pomohla především k dobrému vykreslení průběhu jednotlivých událostí či k nastínění pohledu některých dobových aktérů na tehdejší dění anebo na různé osoby.

Ke sledování jednotlivých událostí v životě Albrechta II. jsem využil především práce autorů, kteří se specializují na danou problematiku. Informace o vývoji úřadu nejvyššího kancléře jsem našel především ve studii Václava Vojtíška¹³, který se dlouhodobě věnoval historii české královské kancléře. Také jsem čerpal z kolektivní monografie Zdeňky Hledíkové,

---

⁴ BORŮVKA, Vlastimil, *Kolowratové, Rod erbu orlice*, Rychnov nad Kněžnou 2018.

⁵ BORŮVKA, Vlastimil, *Rodopis rodu pánů z Kolovrat*, Praha 2000.

⁶ ČORNEJ, Petr, *Český stát v době jagellonské*, Praha 2012.

⁷ ČORNEJ, Petr, BARTLOVÁ, Milena, *Velké dějiny zemí Koruny české VI, 1437-1526*, Praha 2007.

⁸ ČECHURA, Jaroslav, *České země v letech 1437-1526, 2. díl, Jagellonské Čechy (1471-1526)*, Praha 2012

⁹ MACEK, Josef, *Jagellonský věk v českých zemích: 1471-1526, 1-2*, Praha 2001. MACEK, Josef, *Jagellonský věk v českých zemích: 1471-1526, 3-4*, Praha 2002.

¹⁰ MACEK, Josef, *Víra a zbožnost jagellonského věku*, Praha 2001.

¹¹ PALACKÝ, František, *Dějiny národu českého, Sv. 5 (knihy 16-18)*, Praha 2017.

¹² TOMEK, Václav Vladivoj. *Dějepis města Prahy, Díl 10*. TOMEK, Václav Vladivoj, *Dějepis města Prahy, Díl 4*, Praha 1879.

¹³ VOJTÍŠEK, Václav, *Výbor rozprav a studií Václava Vojtíška*, Praha 1953.

Jaroslava Janáka a Jana Dobeše¹⁴, která sleduje vývoj správy v českých zemích od počátků až do současnosti. K událostem spojeným s bojem královských měst o politická práva jsem využil především díla autorů jako Jindřich Francek¹⁵ nebo obsáhlo studii Ivana Martinovského k edici Vladislavské zřízení zemské, kterou vydal spolu s Petrem Kreuzem.¹⁶, která se věnuje tvorbě zákoníku a emancipačnímu boji městského stavu v souvislosti s jeho prosazením. Pro lepší pochopení česko-falckých vztahů a konfliktů, které se mezi Českým královstvím a Rýnskou Falcí odehrávaly na počátku 16. století byly velkým přínosem monografie Jiřího Jánského¹⁷, který na zmíněnou problematiku nahlíží prostřednictvím historie rodu Gutštejnů a Švamberků. Pro problematiku vedlejších zemí Koruny české byly ideálním zdrojem mé tvorby především práce autorů, jako je Martin Čapský¹⁸, Radek Fukala¹⁹, Lenka Bobková²⁰, nebo Luděk Březina.²¹ Ke sledování osudů Zikmunda Jagellonského mi posloužily především práce Petra Kozáka²², který se osobě jagellonského prince a pozdějšího polského krále dlouhodobě věnuje.

Ve své práci jsem také využil několik studentských prací, které poskytly zajímavé pohledy na jednotlivou problematiku a události. Zásadním přínosem pro moji bakalářskou práci byli především práce Kateřiny Stránské²³, Michala Sýkory²⁴ nebo Davida Kozlera²⁵.

Pro svoji bakalářskou práci jsem zvolil biografickou metodu historického bádání. K této metodě jsem přistoupil především s cílem lepšího pochopení činů a motivací zkoumané osoby, prostřednictvím zpracování jeho biografie a zkoumání jeho životní osudů a aktivit.

---

¹⁴ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka, SYNEK, Jaroslav, JANÁK, Jan a DOBEŠ, Jan, *Dějiny správy v českých zemích: od počátků státu po současnost*, Praha 2007.

¹⁵ FRANCEK, Jindřich, *24. 10. 1517 – Svatováclavská smlouva: urození versus neurození*, Praha 2006.

¹⁶ KREUZ, Petr (ed.) a MARTINOVSKÝ, Ivan (ed.), *Vladislavské zřízení zemské a navazující prameny (Svatováclavská smlouva a Zřízení o ručnicích)*, Praha 2007.

¹⁷ JÁNSKÝ, Jiří, *Hroznatovci a páni z Gutštejna*, Domažlice 2009. JÁNSKÝ, Jiří a PROCHÁZKA, Zdeněk (ed.), *Páni ze Švamberka – pětisetletá saga rodu s erbem labutě*, Domažlice 2006.

¹⁸ ČAPSKÝ, Martin, *Zrození země: komunikující společenství pozdně středověkého Slezska*, Praha 2013.

¹⁹ FUKALA, Radek, *Slezsko na prahu novověku*, in: *Slezsko v dějinách českého státu, II., 1490-1763*, ed. Zdeněk Jirásek, Praha 2012.

²⁰ BOBKOVÁ, Lenka, *Česká koruna na sklonku středověku*, in: *Česká koruna na rozcestí: k dějinám Horní a Dolní Lužice a Dolního Slezska na přelomu středověku a raného novověku*, ed. Lenka Bobková, Praha 2010.

²¹ BŘEZINA, Luděk, *Mezi králem a stavy: dolnolužické zemské fojství na prahu novověku (1490-1620)*, Praha 2016.

²² KOZÁK, Petr, *Účty dvora prince Zikmunda Jagellonského, vévody hlohovského a opavského, nejvyššího hejtmana Slezska a Lužic, z let (1493) 1500-1507*, Opava 2014. KOZÁK, Petr, *Dux ambulans: Princ Zikmund Jagellonský a modalita prezentace osobní i dynastické autority ve Slezsku a Lužicích konce středověku a počátku raného novověku*, in: *Historie – Otázky – Problémy*, Roč. 11, č. 2, 2019.

²³ STRÁNSKÁ, Kateřina, *Plenář Hanuše II. z Kolowrat z chrámového pokladu svatovítského*, Bakalářská práce, vedoucí Sojka, Jaroslav, Univerzita Karlova, Katolická teologická fakulta, Ústav dějin křesťanského umění, Praha 2015.

²⁴ SÝKORA, Michal, *Aleš Holický ze Šternberka a česká šlechta v první polovině 15. století*, Bakalářská práce, vedoucí Foltýn, Dušan, Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, Katedra dějin a didaktiky dějepisu, 2016.

²⁵ KOZLER, David, *Prokop z Rabštejna – český diplomat pozdního středověku*, Bakalářská práce, vedoucí Zilyská, Blanka, Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav českých dějin, Praha 2014.

Snažil jsem se též uplatnit komparaci a prosopografii, zvláště při posuzování Albrechtova chování vůči jeho současníkům, kteří mu byli sociálně či profesně blízcí.

Všechny použité práce jsou citovány v poznámkách pod čarou a jsou uvedeny v seznamu literatury.

2. Jeden z Kolovratů. Původ a mládí Albrechta II. Libštejnského

2.1 Rodina

Albrecht II. Libštejnský z Kolovrat se narodil do rodiny českého šlechtice a pozdějšího administrátora Pražského arcibiskupství Hanuše II. Libštejnského z Kolovrat a jeho ženy Kateřiny rozené Holické ze Šternberka.²⁶ Někteří autoři historických pracích, které se věnují historii rodu Kolovratů, udávají jeho narození do roku 1463.²⁷ Bohužel pro toto tvrzení se mi nepodařilo najít žádný pramenný doklad. Proto se dá pouze předpokládat, že se narodil před rokem 1465, kdy zemřela jeho matka Kateřina Holická ze Šternberka.²⁸

Albrechtův otec Hanuš II. Libštejnský z Kolovrat pocházel z mladší větve rodu Libštejnských z Kolovrat. Byl zjevně jediným potomkem Hanuše I. Libštejnského z Kolovrat a jeho ženy Anny, která patrně pocházela z rodu pánů ze Stráže.²⁹ Otec byl aktivní účastník husitských válek. V pozdější době zastával například úřad královského lovčí nebo od roku 1437, také úřad soudce hrdelního soudu plzeňského kraje a přísedícího u zemského soudu. Pomyslného vrcholu kariéry dosáhnul v roce 1444, kdy byl společně s Menhartem z Hradce jmenován hejtmanem měst pražských.³⁰ O raném životě Hanuše II. se stejně jako u mnoho jiných šlechticů této doby nedá moc vypovědět a s jistotou lze zachytit až údaje o jeho pozdějším životě. V roce 1450 zemře otec Hanuš I. na hradě Žebrák, který měl s dalšími hrady v zástavním držbě společně se svým synovcem Jindřichem Libštejnských z Kolovrat.³¹ Po jeho smrti se Hanuš II. stal držitelem vcelku rozsáhlého majetku, který čítal Krašov, Kozojedy, Miličov, Zbiroh a vlastní lenní zboží Chrástřany. V zástavním držení ještě měl jednu polovinu Kralovic, Sedlec, Potvorov, Bukovinu, Milostín a Hostouň. Další majetky v zástavním držení držel spolu se svým bratrancem Jindřichem Libštejnských z Kolovrat. Jednalo se i o další majetky, městečko a hrad Žebrák, hrad Točník, městečko a hrad Dobříš a vsi Slapy a Štěchovice.³² Zpočátku je Hanuš II. označován za osobu, která je velmi aktivní ve veřejných záležitostech. Po zvolení nového krále Jiřího z Poděbrad v roce 1458 byl prý novému vládci v prvních měsících vlády značně oddaný a hlavně nápomocný. To se však velmi rychle změnilo,

---

²⁶ BORŮVKA, Vlastimil, *Rodopis rodu pánů z Kolovrat*, Praha 2000, s. 42.

²⁷ MAŠEK, Petr, *Modrá krev: minulost a přítomnost šlechtických rodů v českých zemích*, Praha 1992, s. 102.

²⁸ BORŮVKA, Vlastimil, *Kolowratové, Rod erbu orlice*, Rychnov nad Kněžnou 2018, s. 69.

²⁹ Tamtéž, s. 68.

³⁰ Tamtéž, s. 67.

³¹ SEDLÁČEK, August, *Hrady, zámky a tvrze království Českého VI: Podbrdsko*, Praha 1889, s. 158.

³² STRÁNSKÁ, Kateřina, *Plenář Hanuše II. z Kolowrat z chrámového pokladu svatovítského*, Bakalářská práce, vedoucí Sojka, Jaroslav, Univerzita Karlova, Katolická teologická fakulta, Ústav dějin křesťanského umění, Praha 2015, s. 13.

když se začaly objevovat první neshody mezi králem Jiřím a papežským stolcem.³³ Nepřátelství mezi Hanušem II. a králem Jiřím se dovršilo již v roce 1461, kdy král vyplatil zástavy na hradech Žebráku, Točníku a Dobříši a převedl tyto majetky na své syny Viktorina, Bočka, Jindřicha a Hynka z Kunštátu a z Poděbrad.³⁴ V roce 1464 je Hanuš II. připomínán jako dvorský sudí.³⁵ Když se v roce 1465 ustanoví Jednota zelenohorská, přidá se na její stranu a účastní se bojů proti králi Jiřímu z Poděbrad. Jméno Hanuše II. nalezneme i v zápise dne 14. 1. 1468 o uzavření příměří mezi Jednotou zelenohorskou a králem Jiřím z Poděbrad, a to na straně panské jednoty.³⁶ Někdy během těchto bojů nebo v blízké době před nimi přichází v životě Hanuše II. zásadní změna. V roce 1465 umírá jeho žena Kateřina Holická ze Šternberka a on se od té doby rozhodl věnovat duchovnímu životu, ač se dosud plně věnoval světskému životu a nevyhýbal se ani válečným střetům.³⁷ Rozhodl se proto tedy požádat papeže Pavla II. o povolení, aby mohl být vysvěcen na kněze. Toto povolení však dostal až 14. dubna 1467.³⁸ V roce 1468 byl jmenován kanovníkem vyšehradským a v prosinci toho roku byl ještě zvolen proboštem pražského kostela (tzn. chrámu svatého Víta).

Již v roce 1469 po smrti Hilaria z Litoměřic, se také stal administrátorem pražského arcibiskupství, a to se souhlasem papežského stolce. Své sídlo měl v této době ale v Plzni. Ač byl v otázkách víry nekompromisní a byl i velmi aktivním duchovním hodnostářem, nepovažoval krvavé boje s kališníky za nejvhodnější řešení české náboženské otázky, a proto se snažil postupovat především smířlivě.³⁹ I přes tuto proklamovanou taktiku však v roce 1469 před synodálním shromážděním na svém hradě Zbirohu vyhlásil interdikt nad králem Jiřím, který se i přes opakované výzvy papeže odmítl veřejně přihlásit ke katolické víře.⁴⁰ V této své taktice vytrval až do smrti krále Jiřího z Poděbrad v roce 1471. Po volbě nového katolického krále Vladislava II. Jagellonského se zasloužil o návrat některých církevních hodnostářů zpět do Prahy. Ač by se dalo čekat, že se postaví na stranu nového krále, nic nemohlo být dál od pravdy. Raději se přidal na stranu uherského krále Matyáše Korvína, kterého podporoval již v jeho boji proti Jiřímu z Poděbrad. I navzdory těmto okolnostem se ovšem nadále pokoušel o uvolňování vztahů mezi náboženskými stranami v Čechách a snažil se hledat kompromisy. Právě v této době byl také členem poselstva, které mělo za úkol doprovodit z Neapole novou ženu krále

---

³³ SEDLÁČEK, *Hrady, zámky a tvrze království Českého VI: Podbrdsko*, s. 241.

³⁴ BORŮVKA, *Kolowratové*, s. 68.

³⁵ STRÁNSKÁ, *Plenář Hanuše II. z Kolowrat z chrámového pokladu svatovítského*, s. 13.

³⁶ BORŮVKA, *Kolowratové*, s.68.

³⁷ Tamtéž, s. 69.

³⁸ SEDLÁČEK, *Hrady, zámky a tvrze království Českého VI: Podbrdsko*, s. 242.

³⁹ MACEK, Josef, *Víra a zbožnost jagellonského věku*, Praha 2001, s. 174.

⁴⁰ BORŮVKA, *Kolowratové*, s. 69.

Matyáše, Beatrix Neapolskou do Uher. V průběhu cesty byl v roce 1476 přijat v Římě papeže Sixtem IV., kterému se snažil vysvětlit nutnost kompromisu mezi Římem a Českými zeměmi. Právě z důvodu účasti na této cestě a podpoře krále Matyáše Korvína byl nucen pobývat mimo České království a návrat zpět do Prahy mu byl povolen až v roce 1479, po podpisu olomouckého míru.

V následující letech se snažil věnovat zejména zmírňování napětí mezi znesvářenými stranami a stabilizaci církevní zprávy v Čechách.⁴¹ Bohužel i přes zdánlivé úspěchy v církevní oblasti je otázkou, zdali jeho počínání bylo úspěšné i v rovině osobní. Nestálé boje ho totiž velmi finančně vyčerpaly a musel se potýkat s rozsáhlými dluhy. Už v roce 1477 byl nucen přejít k prodeji většiny svých panství. Tento prodej, který byl do zemských desek vložen až v roce 1478, zapsal bratřím Jaroslavovi a Zdeslavovi ze Šternberka.⁴² Následně poté 23. září 1483 zemřel a pochován byl v katedrále sv. Víta na Pražském hradě.⁴³

Kromě politických a diplomatických aktivit je jeho jméno spojené s mecenášstvím, konkrétně s objednávkou uměleckých děl pro kapli hradu Zbirohu. Šlo především o samotnou kapli, kterou měl Hanuš II. nechat zřídit a také vyzdobit. Tato kaple je doložena v roce 1465, kdy ji Hanuš II. nechává vysvětit.⁴⁴ V dnešní době už však není úplně jisté, zdali za výzdobou této kaple stojí opravdu Hanuš II. a začíná se objevovat teorie, že tyto nástěnné malby pocházejí až z roku 1478 a to již hrad Zbiroh patřil pánům ze Šternberka.⁴⁵ Druhým uměleckým dílem, jehož objednavatelem byl právě Hanuš II., je tzv. Kolovratský plenář. Ten nechal vytvořit pro hradní kapli na hradě Zbirohu v roce 1465 u hradčanského zlatníka Martina. Toto významné pozdně gotické dílo spolu s dalšími uměleckými předměty stihl před svou smrtí v roce 1483 darovat katedrále sv. Víta na Pražském hradě a dnes je tedy součástí svatovítského pokladu.⁴⁶

Albrechtova matka Kateřina zjevně pocházela z holické větve rodu pánů ze Šternberka. Jejím otcem byl Oldřich ze Šternberka a matkou byla Markéta ze Žeberka. Bohužel přesný rok jejího narození a ani většina událostí v průběhu celého života není známá.⁴⁷ Dá se pouze říct, že v roce 1397 jí zemřel otec Oldřich ze Šternberka, po němž zůstaly tři děti: dva synové Aleš a Smil a zmíněná dcera Kateřina.⁴⁸ Po smrti se stal poručníkem dětí jejich strýc Jan Zaječický ze

---

⁴¹ MACEK, *Víra a zbožnost*, s. 174.

⁴² SEDLÁČEK, *Hrady, zámky a tvrze království Českého VI: Podbrdsko*, s. 242.

⁴³ BORŮVKA, *Kolowratové*, s. 70.

⁴⁴ Tamtéž, s. 69.

⁴⁵ STRÁNSKÁ, *Plenář Hanuše II. z Kolowrat z chrámového pokladu svatovítského*, s. 14.

⁴⁶ BORŮVKA, *Kolowratové*, s. 69.

⁴⁷ SEDLÁČEK, August, *Hrady, zámky a tvrze království Českého I: Chrudimsko*, Praha 1882, s. 63.

⁴⁸ SÝKORA, Michal, *Aleš Holický ze Šternberka a česká šlechta v první polovině 15. století*, Bakalářská práce, vedoucí Foltýn, Dušan, Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, Katedra dějin a didaktiky dějepisu, 2016, s. 23.

Šternberka.⁴⁹ Další známou informací z průběhu života osiřelé Kateřiny je sňatek s Hanušem II. Libštejnským z Kolovrat, jehož otec Hanuš I. Libštejnský z Kolovrat byl nejdříve blízkým spojencem a později rivalem jejího bratra Aleše Holického ze Šternberka.⁵⁰ I přesná datace tohoto sňatku je ovšem neznámá. Z tohoto manželství pocházeli dvě děti: syn Albrecht a dcera Kateřina. Poslední informací o životě je rok její smrti, který je udáván k roku 1465.⁵¹ Pohřbena byla nejspíš v kapli na hradě Zbirohu, kterou nechal zřídit a vyzdobit její manžel Hanuš II. Libštejnský z Kolovrat.⁵²

O sestře Kateřině Libštejnské z Kolovrat se téměř žádné informace nepodařilo nalézt. Jedinou známou informací o životě je sňatek se Zdeňkem Dobrohostem z Ronšperka.

Posledním důležitým členem rodiny Albrechta II. Libštejnského z Kolovrat byla jeho žena Anna, která pocházela z rodu pánů z Kováně. Ta se původně provdala za Hynka z Valdštejna, který ale již v roce 1482 zemřel.⁵³ Z tohoto manželství zjevně pocházeli pouze dva synové: Jan a Bernard.⁵⁴ Někdy po Hynkově smrti se Anna provdala podruhé, a to právě za Albrechta II. Kdy k tomuto sňatku došlo, bohužel s přesností nevíme, lze však předpokládat, že to bylo někdy mezi rokem 1482, kdy zemřel Annin první manžel, a rokem 1484. Právě z tohoto roku pochází listina Anny z Kováně, ve které jako poručnice svých nezletilých synů potvrzuje, že kníže Jindřich starší z Minsterberka řádně vyplatil zámek Potštejn. Tuto listinu pečetili kromě samotné Anny, také třeba nejvyšší kancléř Království českého Jan z Šelmberka anebo právě Albrecht II. Libštejnský z Kolovrat, kterého v této listině označuje jako „*manžela mého milého*“. Právě kvůli této listině lze předpokládat, že ke sňatku došlo někdy před samotným vydáním.⁵⁵ O většině následujícího života Anny z Kováně toho moc nevíme. Již podle výše zmíněné listiny se dá říci, že po smrti svého prvního manžela se stala poručnicí vlastních synů Jana a Bernarda. Důkaz tohoto tvrzení můžeme nalézt v případě zacházení s hradem Hradištko. Ten jako poručnice držela ve správě od roku 1482 právě Anna z Kováně. Zjevně se po smrti svého prvního manžela potýkala, kromě výchovy svých synů a správou svěřeného majetku, také s dluhy. Sedláček se totiž zmiňuje, že v roce 1491 podstoupila hrad i městečko Hradištko „*poněvadž byl sirotky v jistém dluhu zastoupil*“. Jestli se však hrad i městečko staly skutečně majetkem Albrechta II., se nedá s přesností určit, protože ještě v následujícím roce 1482 je

---

⁴⁹ SEDLÁČEK, *Hrady, zámky a tvrze království Českého I: Chrudimsko*, s. 63.

⁵⁰ SÝKORA, *Aleš Holický ze Šternberka a česká šlechta v první polovině 15. století*, s. 23.

⁵¹ BORŮVKA, *Kolowratové*, s. 68.

⁵² STRÁNSKÁ, *Plenář Hanuše II. z Kolovrat z chrámového pokladu svatovítského*, s. 14.

⁵³ BORŮVKA, *Kolowratové*, s. 70.

⁵⁴ Tamtéž, s. 74.

⁵⁵ KALOUSEK, Josef (ed.), *Archiv český čili staré písemné památky české i moravské sebrané z archivů domácích i cizích, Díl XV*, Praha 1896, s. 265.

připomínána vláda Anny z Kováně na Hradištku. Téhož roku se její synové ujmou samostatné správy hradu Hradištko a lze tedy předpokládat, že tímto rokem končí i opatrovnictví jejich matkou.⁵⁶

V následujících letech nelze přesně říci, co se s Annou dělo. Její manžel Albrecht II. Libštejnský z Kolovrat zemřel 25. května 1510. Jejich manželství však bylo bezdětné a Albrecht II. tak odkázal svůj majetek manželce, Anně z Kováně a jejím synům, Janovi a Bernardovi z Valdštejna.⁵⁷ Jaký byl Annin osud po smrti jejího muže, se opět s přesností určit nedá. V pramenech se nám často objevovala pouze jako účastník nejrůznějších sporů a půhonů, které souvisí nejčastěji s majetkem, který získala po smrti Albrechta II. Zde je zmiňována buď samostatně nebo po boku svých dvou synů. Ani poslední informaci, a to rok její smrti se mi nepodařilo nikde dohledat. Poslední zmínka o Anně pochází z roku 1534 z register komorního soudu. Zde pohání Jan Berka Drahoúský z Dubé, sestru jejího zesnulého manžela Kateřinu Libštejnskou z Kolovrat a Hanuše Dobrohosta z Ronšperka k svědomí proti Anně z Kováně. Dalo by se z toho usuzovat, že zemřela někdy po roce 1534.⁵⁸

2.2 Sociální vazby

Budování společenských vztahů vždy patřilo k nejdůležitějším životním strategiím šlechty. Sociální sítě aristokracie byly silně provázené zvláště příbuzenskými pouty, která byla daleko více zdůrazňována a pěstována než dnes. A rámci, již existujících společenských skupin byly zpravidla uzavírány i sňatky. Budování sítí samo o sobě bylo podmíněno nejrůznějšími strategiemi, které se lišily skoro u každého člena šlechtického stavu podle jeho osobních zájmů či sociálního statusu.⁵⁹ Společenské vztahy byly často budovány s cílem podpořit mocenské či majetkové snahy jednotlivých šlechticů. Ačkoliv se jedná o trend, který byl využíván většinou členů šlechtického stavu, je důležité si uvědomit, že se objevovaly i výjimky. Ty se týkaly především šlechticů, kteří se ocitli v situaci, která pro ně byla společensky či majetkově nepříjemná a jejich sociálních strategie tak musela být spíše zdrženlivější.⁶⁰

Do této druhé skupiny by se dal zařadit i Albrecht II. Libštejnský z Kolovrat, ovšem ze zcela jiných důvodů, než je majetkově nepříjemná situace. V případě společenské situace je však nasnadě úplně jiná otázka. Tím hlavním důvodem, proč Albrecht II. zcela nezapadal do

⁵⁶ SEDLÁČEK, August, *Hrady, zámky a tvrze království Českého V: Podkrkonoší*, Praha 1887, s. 294–295.

⁵⁷ BORŮVKA, *Kolowratové*, s. 74.

⁵⁸ FRIEDRICH, Gustav (ed.), *Archiv český čili staré písemné památky české i moravské sebrané z archivů domácích i cizích, Díl XXXII, Registra soudu komorního z let 1519-1524*, Praha 1915, s. 170.

⁵⁹ PAPAŽÍK, David, *Politické, mocenské a hospodářské strategie šlechty v českých zemích ve 14.–15. století*, in: *HOI* 55, 2018, s. 126.

⁶⁰ Tamtéž, s. 125.

obecné skupiny šlechticů, kteří využívali tyto sociální strategie, byla absence vlastních potomků. Jeho ženou sice byla Anna z Kováně, jejímž prvním manželem byl Hynek z Valdštejna, ale manželství zůstalo bezdětné. Z tohoto důvodu nemohlo dojít k navázání úzkých sociálních vztahů pomocí sňatkové politiky. Anna sice měla z předchozího manželství dva syny: Jana a Bernarda⁶¹, ale ani v tomto případě se mi nepodařilo najít důkazy, že by byli použiti k budování sociálních vztahů Albrechta II. Otázkou zůstává i to do jaké míry se nevlastní otec podílel na jejich budoucnosti, bohužel pro toto zjištění neexistují žádné pramenné důkazy. Z těchto důvodů nebyla sňatková politika hlavní doménou strategie budování sociálních vztahů Albrechta II. Podle mého názoru využíval k jejich budování spíše společné, politické či náboženské cíle a navazování vztahů a spojenectví na základě těchto zájmů.

Další spojitostí, kterou si je třeba uvědomit, je skutečnost, že tato síť sociálních vztahů nebyla zjevně nikdy příliš rozsáhlá, a především byla často proměnlivá podle politických názorů a postojů, které Albrecht II. zastával. Díky svým postojům a politickým snahám si mnohdy dokázal vytvořit více odpůrců než přátel. František Palacký se ve svých *Dějínách národu českého v Čechách a v Moravě* dotýká stavu sítě sociálních vztahů Albrechta II. kolem roku 1507, kdy nešťastnou náhodou na lovu zemřel tehdejší nejvyšší purkrabí Království českého Jindřich IV. z Hradce a Albrecht II. byl soudobou veřejností považován za jednoho z hlavních kandidátů na tuto uvolněnou pozici. Palacký píše: „*Pánovité kancléřovo [tj. Albrechtovo] chování nemohlo neurážeti kolegů jeho, nejvyšších úředníků zemských, takže osobní nechuti a nevole mezi nimi nabývaly čím dále tím větší povážlivosti a vedly zanedlouho k úplnému rozstrku a stranění. Když nové strany počaly vzrůstat, nemohly strany staré a potud nesmířené nebýti jimi dotýkány a všelijak alternovány. Ve stavu panském pan kancléř nalézal jen velmi malý počet příznivců; pravilo se o nich s úsměškem, že všichni volně směsnati se mohli na katedře soudu zemského. Pokud nám vědomo, náleželi k nim jen páni z Gutštejna, Jiří Bezdrůžický z Kolovrat na Buštěhradě, Jan Berka z Dubé na Drahozovicích a dva nebo tři z rytířstva.*“⁶² Právě tento úryvek výborně popisuje sociální vazby tohoto šlechtice, včetně konkrétních nebo alespoň potencionálních spolupracovníků. Co se týče neoblíbenosti však jistě nebyl mezi vysoko postavenými šlechtici jediný.

První osobou, která by se do sociálních vztahů Albrechta II. dala zařadit, je Petr IV. z Rožmberka. Ten ve své době patřil k nejvýznamnějším a v jisté době i nejmocnějším mužům Českého království. Ještě dříve než se v roce 1493 po odstoupení svého bratra Voka II. z Rožmberka stal vladařem domu rožmberského a tím pádem hlavou celého rožmberského

⁶¹ BORŮVKA, *Kolowratové*, s. 74.

⁶² PALACKÝ, František, *Dějiny národu českého, Sv. 5 (knihy 16-18)*, Praha 2017, s. 299.

rodu, byl v roce 1490 jmenován jedním ze čtyř zemských hejtmanů, kteří měli sloužit jako jakýsi místodržící v Království českém po trvalém odchodu krále Vladislava II. Jagellonského do Uher. O pár let později v (1497) byl dokonce jmenován do prestižní pozice nejvyššího hejtmana Království českého a stal se tak po dva roky prakticky nejmocnějším mužem v celé zemi.⁶³ Právě v tomto období se mi podařilo dohledat první písemně doložitelné propojení mezi Petrem IV. z Rožmberka a Albrechtem II. Libštejnským z Kolovrat. František Palacký se zmiňuje, že ihned po nástupu do funkce nejvyššího hejtmana si Petr IV. z Rožmberka stěžoval králi Vladislavovi II., že dva z předních pánů, přesněji Půta Švihovský z Rýzmburka a Albrecht Libštejnský z Kolovrat jsou mu nepovinní a neposlušní a že mu odírají rady a pomoci.⁶⁴ První zmínka o jejich vztahu, tak není zrovna pozitivní. V následujících letech se mi nepodařilo najít žádnou zmínku o jejich vzájemném vztahu. Vše se změnilo až v roce 1502, kdy je Albrecht II. zvažován do pozice nejvyššího kancléře Království českého. Právě v tomto období, kdy se zamýšlely změny v předních úřadech zemské správy, je Petr IV. z Rožmberka zmiňován mezi šlechtici, kteří se vydávají spolu s kandidáty na pozice zemských úředníků do Budína, aby se pokusili konkrétní změny prosadit přímo u krále. Výměny nejvyšších zemských úředníků byly provedeny na počátku roku 1503.⁶⁵ Otázkou však zůstává, jestli Petr IV. z Rožmberka při této příležitosti podporoval právě Albrechta II. anebo spíše další dva šlechtice, kteří měli získat nové úřady, a to Jana ze Šelmberka a Jindřicha IV. z Hradce. Zásadní změna v intenzitě vztahu mezi rožmberským pánem a Albrechtem z Kolovrat přišla právě až se začátkem roku 1503, kdy byl Albrecht II. jmenován do úřadu nejvyššího kancléře Království českého. Z následujícího období od prosince 1503 do srpna 1507 pochází hned pět listů, jenž si tyto dva šlechticové vyměnili. Jedná se vždy o dopisy, které napsal Albrecht II. a jsou adresovány právě Petrovi IV. z Rožmberka. Ve svých dopisech vždy využívá oslovení „urozený pane, pane a příteli muoj milý“.⁶⁶ Hlavními tématy dopisů jsou informace o dění na dvoře, anebo o jiných událostech, které se v tehdejší době děly v Království českém. Zvláště zajímavý je list z listopadu roku 1505, v němž kromě informací o politické situaci v Uhrách řešil Albrecht II. i nemoc Petra IV. z Rožmberka. Vedle přání brzkého uzdravení Albrecht II. připojil i radu léčebného postupu, který jemu prý v minulosti „velmi zpomohl“, a proto se ho i nadále drží. K této radě poté připojuje: „Dajž pán Buoh, abyste brzo zdrávi byli, toho bych vám věrně přál, jako mému

⁶³ KAVKA, František, *Zlatý věk Růží: kus české historie 16. století*, Praha 1966, s. 40.

⁶⁴ PALACKÝ, *Dějiny národu českého, Sv. 5 (knihy 16-18)*, s. 222.

⁶⁵ Tamtéž, s. 266-267.

⁶⁶ KALOUSEK, Josef (ed.), *Archiv český čili staré písemné památky české i moravské sebrané z archivů domácích i cizích, Díl X*, Praha 1890, s. 109-110. KALOUSEK, Josef (ed.), *Archiv český čili staré písemné památky české i moravské sebrané z archivů domácích i cizích, Díl XI*, Praha 1892, s. 129-130.

milému pánu a příteli“.⁶⁷ Otázkou, kterou nedokážu zodpovědět však zůstává, zdali se jedná opravdu o vzájemný přátelský vztah anebo jen o dobový způsob konverzace a slušnost.

Poslední společný dopis pochází ze srpna 1507 a Albrecht II. si v něm stěžuje, že nesouhlasí s počínáním Albrechta ze Šternberka, který „*do Bavor vésti chce...válku otevřenú proti falckrabí*“. Albrecht II. se v tomto dopisu ptá Petra IV. z Rožmberka na jeho názor k dané věci a vzkazuje, že by se s ním rád setkal „*a o mnohé potreby rozmluvil*“.⁶⁸ Z následujících let nepochází žádné dopisy ani zprávy, které by o možném propojení Albrechta II. a Petra IV. z Rožmberka něco napovídaly. Je však možné, že ve vzájemném vztahu došlo k proměně, protože již v říjnu 1509 je pan Petr zmiňován mezi šlechtici, kteří si u krále Vladislava II. stěžují na počínání Albrechta II. a volají po jeho odvolání z úřadu nejvyššího kancléře Království českého.⁶⁹ Jelikož pak v pozdějších letech vystupuje Petr IV. z Rožmberka jako jeden z členů politické skupiny tzv. rožmitálské strany, kterou vedl Zdeněk Lev z Rožmitálu⁷⁰, a tento patřil k hlavním odpůrcům Albrechta II.,⁷¹ lze předpokládat, že vztahy mezi Petrem IV. z Rožmberka a Albrechtem II. se již nezměnily. Žádné jiné pramenné zmínky, které by něco vypovídaly o dalším vztahu mezi nimi, se mi nepodařilo objevit. Zůstává tudíž otázkou, zdali se mezi nimi jednalo o blízký přátelských vztah anebo pouze vztah mezi dvěma muži ve vysokých pozicích, kteří vzájemně využívali svého postavení k prosazení svých cílů.

Další věcí, která vykresluje sociální vazby Albrechta II., je smlouva, kterou uzavřel s třemi dalšími šlechtici v březnu roku 1504. Dohodu podepsali 9. března 1504 čtyři přední zemští úředníci království českého: Petr IV. z Rožmberka, nejvyšší purkrabí Jindřich IV. z Hradce, nejvyšší sudí Půta z Švihovský z Rýzemberka a nejvyšší kancléř Albrecht II. Libštejnský z Kolovrat. Úmluvu měla trvat deset let. Všichni se zavázali k tomu, že budou pospolu spolupracovat a že „*my čtyři jedni bez druhých rady, vuole a vědomí na žádného nic počínati ani začínati, ani přátelóm našim dopustiti nemáme*“.⁷² Václav Vladivoj Tomek ve svém *Dějepis města Prahy* tvrdí, že hlavním důvodem spojení těchto čtyř šlechticů byla především obava z ohrožení ze strany dvou dalších zemských úředníků: nejvyššího hofmistra Viléma z Pernštejna a nejvyššího komorníka Jana ze Šelumberka. Tito jmenovaní šlechtici, ač oba vyznáním katolíci totiž patřili mezi zastánce smířlivého postupu vůči jednotě bratrské, což neplatilo pro čtyři signatáře této smlouvy, kteří byli horliví zastánci římské církve. Tomek se

⁶⁷ KALOUSEK, *Archiv český, Díl X*, s. 114.

⁶⁸ KALOUSEK, *Archiv český, Díl XI*, s. 129-130.

⁶⁹ TOMEK, Václav Vladivoj, *Dějepis města Prahy, Díl 10*, Praha 1894, s. 287-288.

⁷⁰ KAVKA, *Zlatý věk Růží*, s. 55.

⁷¹ BORŮVKA, *Kolowratové*, s. 73.

⁷² KALOUSEK, *Archiv český, Díl X*, s. 111.

tedy domnívá, že smlouva vznikla za účelem, jak politické, tak náboženské ochrany těchto čtyř signatářů.⁷³ Ačkoliv je dokument velmi zajímavou ukázkou spolupráce čtyř nejvyšších zemských úředníků, otázkou ovšem zůstává, jak tato spolupráce probíhala. Bohužel neměla mnoho času na provedení a zjevně dlouho netrvala. Jeden ze signatářů, Půta Švihovský z Rýmberka totiž již 20. července 1504, velmi krátce po sepsání této smlouvy, umírá.⁷⁴ O pár let později, přesněji 17. ledna 1507, zemře i další signatář této smlouvy Jindřich IV. z Hradce.⁷⁵ V následujícím letech se dokonce poslední dva signatáři, Petr IV. z Rožmberka a Albrecht II. Libštejnský z Kolovrat stanou rivaly. Jelikož, jak už jsem popisoval v předchozím odstavci, již v říjnu 1509 je zmiňován mezi šlechtici, kteří si u krále Vladislava II. stěžují na počínání Albrechta II. a volají po jeho odvolání z úřadu nejvyššího kancléře Království českého.⁷⁶ Proto zjevně tato smlouva o přátelství nebyla zcela úspěšná, jelikož se někteří její signatáři nedožili, ani doby deseti let, po kterou měla tato smlouva platit a další se v průběhu let stali ze spojenců spíše nepřáteli.

Následný nástin, který vykresluje sociální vazby Albrechta II. Libštejnského z Kolovrat se týká též jednoty, kterou spolu s ním v roce 1505 uzavřelo dalších dvacet dva šlechticů. Jednalo se o zápis spojenectví z 20. února 1505, jenž uzavřelo dvacet pánů a dva rytíři katolického vyznání.⁷⁷ Tato jednota byla smluvena na deset let a byla namířena proti jednotě bratrské. Hlavními cíli členů jednoty bylo kromě zachování svých práv a veškerého zřízení zemského především zachování věrnosti králi, ochrana náboženství podjednou i podobojí proti kacířům a vzájemná pomoc proti narušitelům pokoje v království. Mezi členy jednoty bychom například našli držitele nejvyšších zemských úřadů jako například Jindřicha IV. z Hradce nebo třeba Petra IV. z Rožmberka. Mimo nich bychom ve spolku našli i zástupce pěti dalších větví rodu Kolovratů nebo i členy nejbližší rodiny Albrechta II. jeho nevlastní syny Jana a Bernarda z Valdštejna anebo manžela jeho sestry Kateřiny, Zdeňka Dobrohosta z Ronšperka. Kromě těchto stoupenců, kteří by se dali označit za příznivě nakloněné nebo neutrální vůči osobě Albrechta II., najdeme uvnitř jednoty i osoby, které později patřili spíše k odpůrcům Albrechta II. jako například Zdeňka Lva z Rožmitálu.⁷⁸ Vztahy mezi členy jednoty, tak byly velmi různorodé a spojovala je především společné víra a společný nepřítel, a tedy jednota bratrská. Zápis tohoto spojenectví jsem nevybral zcela s cílem označit všechny jeho členy za

⁷³ TOMEK, *Dějepis města Prahy, Díl 10*, s. 209-210.

⁷⁴ PALACKÝ, *Dějiny národu českého, Sv. 5 (knihy 16-18)*, s. 201.

⁷⁵ Tamtéž, s. 299.

⁷⁶ TOMEK, *Dějepis města Prahy, Díl 10*, s. 287-288.

⁷⁷ PALACKÝ, František, *Archiv český čili staré písemné památky české i moravské sebrané z archivů domácích i cizích, Díl VI*, Praha 1872, s. 314-316.

⁷⁸ BORŮVKA, *Kolowratové*, s. 72-73.

spojence Albrechta II., ale spíše jako nástin okruhu osob, který by se dal označit za sociální vazby tohoto šlechtice. Mám tím na mysli osoby, které spojovalo vyznání podjednou přesněji katolická víra. Albrecht II. totiž bývá často označován za horlivého katolíka a později i za hlavu katolické strany, a tato se staví proti Jednotě bratrské.⁷⁹ Právě horliví zastánci katolické víry se nejčastěji stávají spojenci Albrechta II., což můžeme potvrdit i na dvou členech této jednoty, Petrovi IV. z Rožmberka a Jindřichovi IV. z Hradce.

Další nástin sociálních vazeb Albrechta II. je pro představitele jeho stavu trochu překvapivý a nebojím se říct až netypický. Jedná se o spojenectví, které uzavřel s královskými městy. Spojenectví se začalo formovat v roce 1507, kdy se jako hlavní favorit účastnil boje o uvolněnou pozici nejvyššího purkrabího Království českého po smrti Jindřicha IV. z Hradce. I když tuto funkci nakonec nezískal on, ale jeho hlavní protivník Zdeněk Lev v Rožmitálu, neváhal Kolovrat za cílem dosažení tohoto úřadu hledat nové spojence ve všech možných oblastech.⁸⁰ Albrecht II. se totiž podle mého názoru cítil oslabený a jak píše František Palacký „*kdo cítí se býti slabším, hledává společníky a pomocníky třeba i mezi nepřáteli, tak i kancléř Kolovrat čím dále tím více blížil se k stavu městskému i se svými spojenci...*“.⁸¹ V roce 1507 dojde jejich vzájemná spolupráce tak daleko, že společně uzavřou úmluvu o vzájemném spojenectví.⁸² Právě od této doby se městský stav stává důležitým spojencem Albrechta II. a on jejich hlavním zastáncem. Tento uskutečněný krok spojení s městským stavem proti němu však pobouří většinu stavu panského a rytířského a je otázkou, zdali se pan Albrecht zachoval politicky prozíravě a co tímto krokem vlastně sledoval.

Posledním osobou, která by se měla objevit v sociální síti Albrechta II., je král Vladislav II. Jagellonský. Právě vztah mezi králem a Albrechtem II. jako vysokým zemským úředníkem je podle mého názoru velmi důležitým bodem. Pro šlechtice a nejvyšší zemské úředníky byl vztah s králem velmi důležitý. Od kdy se datuje jejich spojení, nedokážu s přesností říci.

Albrechtova kariéra začala v roce 1496, kdy se stal karlštejnským purkrabím a zejména hofmistrem královského dvora. Právě od této doby začíná být označován za nepostradatelného rádce krále Vladislava II., který je vůči němu i štědrý. V následujících letech bylo vydáno hned několik listin, ve kterých král Vladislav II. potvrzuje Albrechtovi II. zástavy a dává výplaty na různých místech. Vlastimil Borůvka se ve své knize *Kolowratové, rod erbu orlice* zmiňuje o asi třiceti pěti listinách tohoto rázu.⁸³ Tento vztah se tak může na první pohled zdát velmi

⁷⁹ PALACKÝ, *Dějiny národu českého, Sv. 5 (knihy 16-18)*, s. 269.

⁸⁰ BORŮVKA, *Kolowratové*, s. 72.

⁸¹ PALACKÝ, *Dějiny národu českého, Sv. 5 (knihy 16-18)*, s. 299.

⁸² ČORNEJ, Petr, BARTLOVÁ, Milena, *Velké dějiny země Koruny české VI, 1437-1526*, Praha 2007, s. 528-530.

⁸³ BORŮVKA, *Kolowratové*, s. 71.

jednostranný. Ačkoliv z královny přízně Albrecht II. jistě silně prosperoval, v některých chvílích by se dal považovat i za věrného královského služebníka. K tomu začalo docházet zejména poté, co se v roce 1503 stal nejvyšším kancléřem Království českého. K tomuto problému se vyjádřil i František Palacký „*Původce téměř všeho, co podnikalo se shůry, a pravá duše nové vlády byl kancléř Albrecht z Kolovrat. Nelze zapírat, že pracoval na opravě a vztyčení zase moci královské v zemi: pravilo se ale, že potahoval libovolně a bezohledně moc tuto k sobě sám, jednaje po královsku a královým jménem i bez jeho vědomí*“.⁸⁴ Je tedy velmi těžké říct, jestli opravdu tyto kroky podnikal se snahou posílit královskou moc anebo za účel posílení vlastního postavení a získání královny přízně. V následujícím období však spolupráce Albrechta II. s králem pokračovala a Kolovrat se nadále těšil značné přízně od krále. To vše se samozřejmě dělo k nelibosti ostatních šlechticů, kteří se začali stavět proti Albrechtovi.⁸⁵ Králova přízeň dosáhla vrcholu v roce 1507, kdy nadal Albrechta II. důležitými pravomocemi. Právě v tomto roce získal zvláštní zplnomocnění, aby v králově jménu mohl zakročit proti „*lidem odbojným*“ . Mimo to mu poskytl do správy několik královských hradů, a především Pražský hrad, což bylo zcela proti tehdejšímu zvyklostem, protože Pražský hrad správně spadl do kompetence nejvyššího purkrabího Království českého. Kromě správy těchto důležitých míst obdržel i důchody, které z nich plynuly a několik ozbrojenců placených z královských důchodů. Tyto mimořádné pravomoce získal především za účelem zakročení proti zemským odpovědníkům, kteří v této době působili v zemi strach a rozboje mezi městským a šlechtickými stavy.⁸⁶ Tyto kroky sice ukazují rozsáhlou přízeň krále vůči Albrechtovi II., ale zároveň jsou jedním z hlavních důvodů nevole ostatních šlechticů vůči němu. V následujících letech se totiž před králem objevilo hned několik stížností, v nichž ostatní šlechtici žehrají na pánovité chování Albrechta II. a obviňují ho ze zneužívání svěřených pravomocí, ale také hlavně z vydávání své vůle za vůli královi.⁸⁷

V těchto stížnostech mu bylo dáváno za vinu především zneužívání pečeti, které v té době měl podle práva v opatrování, falšování či úprava královských listin, které přicházeli z Budína anebo také držba dvou úřadů zároveň, což bylo v podstatě v rozporu se zákonem. Tato obvinění sice nebyla Albrechtovi II. prokázána, ale dopad na osobu kancléře zcela jistě měla. Z rozhodnutí, krále Vladislava II. se, tak musel vzdát úřadu hofmistra dvora královského a byly mu též odebrány obě pečeti, velká i malá, které se od této doby přesunuly na královský

---

⁸⁴ PALACKÝ, *Dějiny národu českého, Sv. 5 (knihy 16-18)*, s. 267.

⁸⁵ Tamtéž, s. 299.

⁸⁶ TOMEK, *Dějepis města Prahy, Díl 10*, s. 235.

⁸⁷ PALACKÝ, *Dějiny národu českého, Sv. 5 (knihy 16-18)*, s. 299.

dvůr a do blízkosti krále, aby k takovému obvinění již příště nedocházelo.⁸⁸ Ač by se mohlo zdát, že po tomto vyústění situace by se Albrecht II. mohl ocitnout v nemilosti krále Vladislava II. nic nebylo vzdálenější pravdě. Svou přízeň mu prokázal ihned měsíc po tomto rozhodnutí, kdy společně s ním se rozhodl vyrazit na návštěvu Albrechtova hradu Krupka.⁸⁹ Bohužel až do cíle nedorazili. Během cesty se zastavili na hradě Křivoklátu, kde král onemocněl a museli se vrátit zpět do Prahy.⁹⁰ Král Vladislav II., tak zachoval přízeň svému oblíbenci i v této těžké chvíli. K dalším pokračování jejich vztahu se mi nepodařilo najít žádné přesvědčivé důkazy, lze tak předpokládat, že vztah zůstal ve stejném stavu až do smrti Albrechta II. v květnu roku 1510.

Vztah krále Vladislava II. a Albrechta II., tak byl velmi zajímavý a pro život Albrechta II. i velmi důležitý, což se ukázalo především v dobách, kdy se Albrechtova čest ocitla v nouzi a postavení v ohrožení. Je však velice těžké říci, zda se jednalo o skutečně vřelý přátelský vztah. Z mého pohledu šlo zjevně z Albrechtovi strany jistě o zcela pochopitelný a ziskuchtivý krok. Co je zcela důležité si říci je, že jistě nebyl v té době jediný, kdo se těšil královy přízně, jelikož král Vladislav II. měl v průběhu své vlády spoustu oblíbenců. Důležité je ovšem zdůraznit, že Albrecht II. nezapadl do skupiny šlechticů, kterými byli například Vilém z Pernštejna nebo Zdeněk Lev z Rožmitálu, kteří získali královu přízeň zejména jako jeho věřitelé.⁹¹ O tom, že by této taktiky využíval i Albrecht II., se mi nepodařilo najít žádný pádný důkaz. Otázkou tedy zůstává, co vedlo k této přízni, kterou král Vladislav II. věnoval Albrechtovi. Obávám se však, že na tuto otázku nejsem schopen zcela odpovědět.

2.3 Majetková základna

Albrecht až do smrti svého otce Hanuše II. z Kolovrat zjevně reálně nedisponoval žádnými statky, ani žádnou jinou majetkovou držbou. O jeho raném životě totiž nemáme skoro žádné písemné doklady. Po otcově smrti (1483) se však jeho situace patrně změnila a Albrecht získal do držby svoje první statky.⁹² Šlo především o část panství plaského kláštera, přesněji několik vesnic, polovinu městečka Kralovice a hrad Krašov.⁹³ Většinu majetku z dědictví po otci si však dlouho nepodržel, např. hrad Krašov a svoji část panství plaského kláštera prodal již v roce 1485 svému příbuznému Jetřichovi Bezdrůžickému z Kolovrat.⁹⁴

⁸⁸ TOMEK, *Dějepis města Prahy, Díl 10*, s. 268.

⁸⁹ PALACKÝ, *Dějiny národu českého, Sv. 5 (knihy 16-18)*, s. 313.

⁹⁰ SEDLÁČEK, August, *Hrady, zámky a tvrze království Českého VIII: Rakovnicko a Slansko*, Praha 1891, s. 28-29.

⁹¹ MACEK, Josef, *Jagellonský věk v českých zemích: 1471-1526, 1-2*, Praha 2001, s. 232.

⁹² SEDLÁČEK, August, *Hrady, zámky a tvrze království Českého XIII: Plzeňsko a Loketsko*, Praha 1905, s. 119.

⁹³ SEDLÁČEK, *Hrady, zámky a tvrze království Českého XIII: Plzeňsko a Loketsko*, s. 114.

⁹⁴ FIALA, Zdeněk (ed.) a BĚLOHLÁVEK, Miroslav, *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, IV. Západní Čechy*, Praha 1985, s. 168.

Další majetkovou držbou, i když jen velice krátkodobou, byl hrad Hradištko s přilehlým městečkem a dále městečko Žizelice s přilehlými vesnicemi. Zmíněný majetek získal v roce 1491 od své ženy Anny z Kováně, která statky spravovala za své nezletilé syny Bernarda a Jana z Valdštejna. Podle Sedláčka byl tento majetek postoupen Albrechtovi jako odměna za to, že se zastal synů jeho ženy v případě jakéhosi dluhu. Hradištko bylo sice Albrechtovi postoupeno, ale otázkou zůstává, jestli se tento statek stal reálně součástí jeho majetku. Ihned v následujícím roce 1492 je znovu připomínána vláda Anny z Kováně a převzetí majetku do rukou jejích již zletilých synů.⁹⁵

Jeho asi prvním rozsáhlým majetkovým ziskem byla koupě kolovratského majetku od svých bratranců z primogeniturní větve rodu Libštejnských z Kolovrat. Šlo především o hrad Libštejn, větší část panství plaského kláštera a hrad Kačerov s přilehlými vesnicemi. Tehdejší majitel panství Jaroslav Libštejnský z Kolovrat již totiž nebyl schopný zvládnout výši zadlužení svého majetku, a tak se rozhodl řešit dluhovou tíseň prodejem větší části svých statků svému příbuznému Albrechtovi z Kolovrat.⁹⁶ O tomto prodeji sice neexistují žádné přímé písemné zmínky, ale od roku 1497 se Albrecht psával jako „*seděním na Libštejně*“.⁹⁷ V roce 1498 mu bylo potvrzeno zápisné právo na tyto statky, a to přímo králem Vladislavem II. Jagellonským a opatem plaského kláštera Šebestiánem.⁹⁸ O dva roky později, tedy 8. března 1500, založil král Vladislav II. na žádost Albrechta pod hradem Libštejnem stejnojmenné městečko.⁹⁹

Jedním z Albrechtových největších majetkových úspěchů bylo získání zástavního práva ke hradu v královském věnném městě Mělník. Ten v té době držela v zástavní držbě Zyguna, hraběnka z Ortenberku, provdaná z Gutštejna. V roce 1499 si však výplatu a práva k mělnickému hradu vyprosil u krále Vladislava II., Jan Mrakeš z Noskova a jeho strýc Petr. Král Vladislav II. jim sice práva na výplatu potvrdil, ale ve skutečnosti se nedokázali prosadit, a proto záhy toto zástavní právo prodali Albrechtovi z Kolovrat. Již v roce 1501 mu král Vladislav II. právo potvrdil, a k tomu vyhlásil milost. To znamenalo, že panství mohl znovu vykoupit pouze sám panovník. Po obdržení zástavních práv složil Albrecht dlužnou částku a majetek převzal do svých rukou.¹⁰⁰

⁹⁵ SEDLÁČEK, *Hrady, zámky a tvrze království Českého V: Podkrkonoší*, s. 294–295.

⁹⁶ FIALA, *Hrady, zámky a tvrze, IV. Západní Čechy*, s. 188.

⁹⁷ SEDLÁČEK, *Hrady, zámky a tvrze království Českého XIII: Plzeňsko a Loketsko*, s. 91.

⁹⁸ KALOUSEK, Josef (ed.), *Archiv český čili staré písemné památky české i moravské sebrané z archivů domácích i cizích, Díl XVIII*, Praha 1900, s. 12–15.

⁹⁹ KALOUSEK, *Archiv český, Díl XVIII*, s. 128–129.

¹⁰⁰ SEDLÁČEK, August, *Hrady, zámky a tvrze království Českého XV: Kouřimsko, Vltavsko a J.–Z. Boleslavsko*, Praha 1927, s. 61.

Získání Mělníka se ale neobešlo bez problémů. Již v roce 1502 se ozvala bývalá majitelka panství Zyguna, hraběnka z Ortenburku, a pohnala Albrechta ke komornímu soudu. Obvinila ho, že při podstupování hradu jí zcizil žito, oves, hrách, kury, peníze, pastevné, vejce, koudel, jablka, pivo, lůj a konopí v celkové hodnotě kolem 300 kop míšeňských grošů. Albrecht jí však odmítal tyto věci vrátit anebo zaplatit, podle něho byly získány řádně dle práva. Tento spor nakonec vyřešil komorní soud za předsednictví Viléma II. z Pernštejna, a to smířcím řešením. Zyguna, hraběnka z Ortenburka měla nechat sloužit mši v kapli Všech svatých na Pražském hradě v nejbližší den svatého Martina. Po odsloužení této mše měl pak Albrecht z Kolovrat do dvou týdnů vrátit odcizené věci zpět Zyguně, hraběnce z Orteburku, pokud by tak neučinil, měl zaplatit cenu zcizených věcí ve výši již zmíněných 300 kop míšeňských grošů.¹⁰¹

Další podstatné rozšíření Albrechtova majetku znamenala koupě hradu a panství Krupka. Její vlastník Jindřich ze Šlejnic se totiž v roce 1504 rozhodl zakoupit panství i přes jeho vysoké zadlužení, které celkovou kupní cenu panství navýšilo až na 34 000 rýnský florénů. Jindřich však takto vysokou částkou nedisponoval. Pomoc mu tedy nabídl Jiří, saský vévoda, který si tím zajistil, že pohraniční statek bude v držení jemu nakloněné osoby. Pronikání vlivu saských Wettinů na území Českého království se ale nezamlouvalo králi Vladislavovi II., proto tento obchod nebyl vložen ani do zemských desek. Ještě v tom samém roce proto Jindřich ze Šlejnic prodal hrad Krupku, Albrechtovi z Kolovrat, kterému už ovšem král Vladislav II. zástavu potvrdil.¹⁰²

Po hradě Mělník by se za další rozsáhlé rozšíření Albrechtova majetku dalo označit získání panství Lovosice. To bylo již od 13. století v majetku cisterciáckého kláštera Altzella ležícího v Míšeňsku. Právě od Martina, opata tohoto kláštera, se Albrechtovi podařilo získat svolení na vykoupení panství Lovosice z jejich vlastnictví. Podle společné dohody měl pak Albrecht držet Lovosice až do své smrti, po které mělo panství připadnout znovu klášteru Altzella. K tomuto obchodu došlo v roce 1507.¹⁰³ I přes smlouvu s opatem Martinem učinil Albrecht v roce 1509 zápis na Lovosické panství ve výši 10 000 rýnských florénů pro Jindřicha ze Šlejnic, kterému zapsal, aby panství a statky náležející k Lovosicím získal po jeho smrti.¹⁰⁴

---

¹⁰¹ KALOUSEK, Josef (ed.), *Archiv český čili staré písemné památky české i moravské sebrané z archivů domácích i cizích, Díl XII*, Praha 1893, s. 491–492.

¹⁰² SEDLÁČEK, August, *Hrady, zámky a tvrze království Českého XIV: Litoměřicko a Žatecko*, Praha 1923, s. 359.

¹⁰³ ANDĚL, Rudolf a kol., *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, III. Severní Čechy*, Praha 1984, s. 290.

¹⁰⁴ SEDLÁČEK, August, *Hrady, zámky a tvrze království Českého XIV: Litoměřicko a Žatecko*, s. 386.

Spolu s panstvím Lovosice připsal Jindřichovi ještě hrad Ostrý, který Albrecht získal v roce 1508.¹⁰⁵

K největším majetkovým obchodům, které Albrecht ve svém životě provedl, patřil prodej a výměna hradů s Oplem z Fictumu. V roce 1508 totiž odkoupil hrad Perštein s příslušnými statky od Jana, Albrechta, Heřmana a Karla ze Šumberka.¹⁰⁶ Ve stejném roce se podařilo Albrechtovi tento hrad a příslušné statky prodat či směnit s Oplem z Fictumu za město Teplice a hrad Střekov.¹⁰⁷ Opl z Fictumu následně hrad Perštein s příslušnými statky připojil ke svému nově vznikajícímu Šumberkému panství.¹⁰⁸

Posledním Albrechtovým majetkovým ziskem byla koupě hradů Komberk a Bělá. Tyto hrady v této době drželi ve společné držbě členové rodu Gutštejnů. Ti jsou pak v roce 1509 králem Vladislav II. donuceni tyto statky prodat, a to z důvodu škod, které napáchali v kraji během jejich menšího ozbrojeného sporu se sousedním rodem Šliků.¹⁰⁹ V ten samý rok tyto statky odkupuje od Jana z Gutštejna, právě Albrecht z Kolovrat. Nově koupené statky si podržel pouze jeden rok, protože velmi záhy umírá.

Albrecht z Kolovrat umírá v květnu 1510 na svém sídle v Krašově. Jelikož neměl z manželství s Annou z Kováně žádné potomky byl jeho majetek po smrti rozdělen mezi jeho ženu anebo jeho nevlastní syny Bernarda a Jana, kteří pocházeli z Annina prvního manželství s Hynkem z Valdštejna.¹¹⁰

2.4 Rané životní období a cesta k moci

O dětství či nejranějším mládí Albrechta II. Libštejnského z Kolovrat, jako u většiny šlechticů této doby, neexistují žádné informace. Přesněji je tak možné zmapovat až jeho osudy v období dospělosti. První zmínka o Albrechtovi II. se objevuje v roce 1479 v registru komorního soudu. Jde o zápis ze dne 12. října 1479, který pojednával o sporu mezi Václavem Lhotským a Čeňkou Lhotskou, vdovou po Václavově bratrovi Oldřichovi Lhotském. Václav Lhotský je zde obviňován, že nezákonně drží věno již zmiňované Čeňky Lhotské. Mezi soupisem přítomných pánů najdeme i jméno „*Albertus de Colowrat*“. Jestli se ovšem jednalo přímo o Albrechta II. nebo jiného člena rozvětveného rodu Kolovratů se s přesností říct nedá.¹¹¹

---

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 397.

¹⁰⁶ ANDĚL, *Hrady, zámky a tvrze, III. Severní Čechy*, s. 371.

¹⁰⁷ SEDLÁČEK, *Hrady, zámky a tvrze království Českého XIV: Litoměřicko a Žatecko*, s. 151.

¹⁰⁸ Tamtéž, s. 59.

¹⁰⁹ FIALA, *Hrady, zámky a tvrze, IV. Západní Čechy*, s. 62.

¹¹⁰ SEDLÁČEK, *Hrady, zámky a tvrze království Českého XIV: Litoměřicko a Žatecko*, s. 359–60.

¹¹¹ KALOUSEK, Josef (ed.), *Archiv český čili staré písemné památky české i moravské sebrané z archivů domácích i cizích, Díl VII*, Praha 1887, s. 525, č. 308.

S přesností je možné sledovat Albrechtovy životní osudy až po smrti jeho otce Hanuše II. Libštejnského z Kolovrat v roce 1483.¹¹² Pak začíná nejspíš vystupovat samostatně, a proto se začaly objevovat první doložitelné zmínky, díky nimž je možné zmapovat osudy tohoto šlechtice. První písemná zmínka o Albrechtovi II. se týká jeho ženy Anny z Kovaně. Jde o listinu z 11. února 1484, v níž Anna jako poručnice svých nezletilých synů, Jana a Bernarda z Valdštejna, potvrzuje, že kníže Jindřich starší z Minsterberka řádně vyplatil zámek Potštejn. Mezi svědky je jmenován i Albrecht II., který je zde označen jako „*manžel můj milý*“. Pod tuto listinu Albrecht II., také připojil svou pečeť. Víme tedy, že na počátku roku 1484 byl zcela jistě ženatý s vdovou Annou z Valdštejna, který měla dva nezletilé syny.¹¹³ Další zpráva o Albrechtově životě pochází z následujícího roku a vztahuje se k prodeji většiny statků, které získal jako dědictví po svém otci Hanuši II. Šlo především o hrad Krašov a část panství plaského kláštera. Tyto majetky prodal svému příbuznému Jetřichovi Bezdrůžickému z Kolovrat.¹¹⁴ Nakládání se zděděným majetkem nebylo patrně bezproblémové, což dokládají i dva následující kroky Albrechta II., které se týkají jeho nároků na jinou část dědictví po otci Hanuši II. V prvním případě se o nesrovnalostech dozvídáme z rozsudku komorního soudu z 14. listopadu 1488. Řešil spor Albrechta II. a pražské kapituly o ves Otěvíky, kterou sice již v minulosti Albrecht II. prodal, ale zřejmě ne zcela oprávněně, protože podle otcovy závěti ves zjevně náležela kapitule. V tomto sporu ho na místě zastupoval Jan z Byšic, uvedený jako Albrechtův poručník. Z této zmínky lze odvodit, že k prodeji uvedeného majetku zřejmě došlo neoprávněně, bez znalosti nebo respektování závěti a patrně v době, kdy byl Albrechtovým poručníkem Jan z Byšic. Zdá se tedy, že Hanuš II. zemřel před dovršením Albrechtovy dospělosti. Jiný důkaz, který by potvrzoval toto tvrzení se mi však nepodařilo dohledat.¹¹⁵

Druhá zmínka o Albrechtovi se opět vztahuje ke sporu s pražskou kapitulou, který ale pro tentokrát vedl Beneš Libštejnský z Kolovrat a „*jeho strýci*“, mezi kterými je kromě dalších dvou členů rodu Kolovratů zmiňován i Albrecht II. Zápis pochází z 20. června 1489 a týká se sporu o ves Houstouň. V této při ovšem Kolovratové neuspěli a museli ves kapitule vrátit.¹¹⁶ I listina krále Vladislava II. vydaná 2. března 1491 v Košicích se týká majetku. Král v ní uvolnil z manství půl vsi Chrástřany, která Albrechtovi náleží z dědictví po otci Hanušovi II.¹¹⁷ Jedná se o první písemnou zmínku, která uvádí Albrechta II. ve spojitosti s osobou krále Vladislava II.

¹¹² SEDLÁČEK, *Hrady, zámky a tvrze království Českého XIII: Plzeňsko a Loketsko*, s. 119.

¹¹³ KALOUSEK, *Archiv český, Díl XV*, s. 265.

¹¹⁴ FIALA, *Hrady, zámky a tvrze, IV. Západní Čechy*, s. 168.

¹¹⁵ KALOUSEK, Josef (ed.), *Archiv český čili staré písemné památky české i moravské sebrané z archivů domácích i cizích, Díl IX*, Praha 1889, s. 470.

¹¹⁶ KALOUSEK, *Archiv český, Díl IX*, s. 499-500.

¹¹⁷ BORŮVKA, *Kolovratové*, s. 70-71.

Životní osudy Albrechta II. i v následujících letech známe jen útržkovitě. Jisté je, že byl roku 1496 jmenován do úřadu karlštejnského purkrabího a také hofmistra královského dvora.¹¹⁸

V úřadě karlštejnského purkrabího zůstal jen dva roky, kdy ho vystřídal Zdeněk Lev z Rožmitálu.¹¹⁹ Na postu hofmistra dvora královského setrval Albrecht až do roku 1509.¹²⁰ Proč byly tyto úřady uděleny právě Albrechtovi II. nelze s přesností říci. Je možné, že si dokázal získat přízeň krále Vladislava II. nebo měl mocného přímluvce, ale pro toto tvrzení se mi nepodařilo objevit žádné písemné prameny. S přesností se dá říct pouze to, že po jmenování do uvedených úřadů se jeho jméno začíná stále častěji objevovat ve spojitosti s králem Vladislavem II. a s událostmi nejvyšší zemské politiky.

V písemnostech krále Vladislava II. se jeho jméno vyskytuje většinou v pozici svědka anebo relátora. Relátorem byla označována osoba, která garantovala správnost listiny a již mohl být některý člen královské rady či jiný dvořan, jenž mohl být jednorázově či dlouhodobě pověřen vyřizováním určité agendy. Byl to právě on, kdo pak namísto panovníka vydal příkaz kanceláři k zhotovení příslušné listiny.¹²¹ Takovýchto listin, kde Albrecht vystupuje v pozici svědka nebo relátora existuje hned několik. V roce 1497 Albrecht vystupuje jako svědek v rozhodčím výroku krále Vladislava II. ve sporu klášterů Marienstern a Marienthal a městem Zhořelec;¹²² roku 1498 v listině Vladislava II., jíž král zapisuje městečko Pohořelice i s příslušenstvím Janovi z Komárova;¹²³ roku 1499, kdy král Vladislav II. zapisuje Slavatovi z Chlumu a Košumberka čtrnáct kop ročního platu na městečku Žiželicích.¹²⁴ Dva z těchto dokumentů pocházejí z Budína a jeden z Prahy, podle toho by se dalo odvozovat, že Albrecht II. pobýval u dvora krále Vladislava II. a to nejen při jeho návštěvě v Praze, ale i v Budíně. Zdali u královského dvora setrval dlouhodobě, není možné potvrdit kvůli absenci jiných písemných důkazů. Jisté však je, že od získání úřadu hofmistra královského dvora a na krátko i karlštejnského purkrabího, začal král Vladislav II. projevovat Albrechtovi II. svoji přízeň. Právě z tohoto období pochází hned několik listin, ve kterých mu bylo potvrzeno vícero zástav, a získal hned několik výplat na různých vsích. Díky tomu je možné odvozovat, že Albrecht II. si během pár let zjevně dokázal získat přízeň krále Vladislava II. a ten ho kromě své důvěry

---

¹¹⁸ Tamtéž, s. 71.

¹¹⁹ SEDLÁČEK, *Hrady, zámky a tvrze království Českého VI: Podbrdsko*, s. 61.

¹²⁰ TOMEK, *Dějepis města Prahy, Díl 10*, s. 268.

¹²¹ OTTO, Jan, *Ottův slovník naučný: ilustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí*, sv. 21, Praha 1904, s. 527-528.

¹²² HAAS, Antonín (ed.), *Archiv koruny České, 6. Katalog listin z let 1438-1526*, Praha 1958, s. 146-147, č. 284.

¹²³ KALOUSEK, Josef (ed.), *Archiv český čili staré písemné památky české i moravské sebrané z archivů domácích i cizích, Díl XVI*, Praha 1897, s. 526-527, č. 707.

¹²⁴ KALOUSEK, *Archiv český, Díl X*, s. 409-410.

v podobě asistence při vydávání dokumentů začal odměňovat i v podobě materiální. Od této doby také začíná být označován za nepostradatelného rádce krále Vladislava II.¹²⁵

Ve víru nejvyšší politiky se poprvé doložitelně objevuje na přelomu století, kdy dochází ke snahám o kodifikaci zemského práva. První snahy, tohoto typu se v Českém království začaly objevovat v 80. letech 15. století, přičemž počáteční impulz vyšel ze strany stavů, přesněji hlavně ze strany šlechty.¹²⁶ Z počátku proti těmto snahám nebyli ani zástupci městského stavu. Právě oni viděli v tomto kroku především možnost, jak pomocí kodifikace shrnout a písemně uzákonit veškeré mocenské ambice a práva, jenž na politickém poli získal městský stav během husitských bouří.¹²⁷ Hlavními snahami všech stran, tak zpočátku bylo definovat především vztahy mezi stavy samotnými a také mezi stavy a panovníkem. Dalo by se tedy říct, že počáteční snahou stavů bylo uklidnění poměrů v království a nastolení přehlednějších vztahů ve společnosti.¹²⁸ První zemské sněmy a komise, které měly za úkol sestavit tuto „zemskou ústavu“ se začaly scházet a vyvíjet potřebné kroky již od roku 1487. Zpočátku se na těchto krocích podílely všechny tři stavy.¹²⁹ Záhy se ale začaly objevovat problémy. Mezi jednotlivými stranami, především mezi městským stavem na straně jedné a stavem panským a rytířským na straně druhé, se ukázaly rozpory, které se oběma stranám jevily jako zcela zásadní. Jednalo se především o kompetence zemského a komorního soudu a soudů městských, hospodářské výsady vrchnostenských a královských měst a třetí plochou mezi jednotlivými dvěma tábory politické scény Českého království patřila i problematika zběhlých poddaných. Hlavním a zásadním problémem byl přístup, který nakonec zvolil panský a rytířský stav při sestavování kodifikace. Šlechta si totiž velmi rychle uvědomila, že české zemské právo z předchozího období je především právo šlechtické a tím pádem byla šlechta jednoznačně ve výhodě. Městský stav si totiž své společensko-politické postavení vybudoval až během husitských bouří, zatímco před rokem 1419 prakticky nedisponoval žádnou politickou mocí. Tento problém ovšem platil i pro druhého člena tábora šlechty, a to pro stav rytířský, který si stejně jako stav městský vydobyl svoji politickou moc až během husitského období. Stav panský tak musel při sestavování zemského zákoníku postupovat obezřetně a s rozumem, aby zároveň neohrozil svoje postavení a také své křehké spojení se stavem rytířským. Od konce 80. let a během 90. let 15. století zemský soud a sněm začaly vyvíjet kroky s cílem vytvořit

---

¹²⁵ BORŮVKA, *Kolowratové*, s. 71.

¹²⁶ ČORNEJ, *Velké dějiny zemí Koruny české VI*, s. 510-511.

¹²⁷ MACEK, Josef, *Jagellonský věk v českých zemích: 1471-1526, 3-4*, Praha 2002, s. 336.

¹²⁸ ČORNEJ, Petr, *Český stát v době jagellonské*, Praha 2012, s. 113.

¹²⁹ MACEK, *Jagellonský věk v českých zemích, 3-4*, s. 336.

základ budoucího zemského zákoníku, v němž by oba šlechtické stavy měly vůdčí postavení.¹³⁰ Šlechta se především snažila, aby dosavadní právo, které do té doby bylo především zvykové, mohla využít ke svému prospěchu.¹³¹ Právě v této době zemský sněm a soud začíná s přijímáním velkého množství usnesení a nálezů, což mělo za cíl vytvoření základu budoucího zemského zákoníku.¹³² Využívali k tomu především staré záznamy v deskách zemských či dávná královská privilegia, která šlechtě zcela vyhovovala k zajištění si výsadního postavení v rámci budoucího zemského zákoníku. Právě v návaznosti na tyto kroky šlechty si městský stav začal uvědomovat, že jeho úsilí o sepsání zemského zákoníku, který by jim v rámci politického prostředí zajistil potvrzení jejich postavení, je odsouzené k neúspěchu, a proto se začal k sestavování tohoto dokumentu stavět negativně.¹³³ V reakci na tuto politickou realitu se městský stav rozhodl jednat, a to především prostřednictvím hrozby bojkotu zemských sněmů a zemského soudu. Reakce na tuto pohružku ze strany šlechty byla však zcela jiná, než zástupci měst očekávali. Šlechticům totiž tato tvrdá reakce ze strany měst zcela vyhovovala a rozhodli odkázat zástupce městského stavu na panovníka, kterému příslušelo právo na rozhodnutí podobných roztržek. V reakci na tyto hrozby začali zástupci šlechty zvat zástupce městského stavu na jednání o sestavování zemského zákoníku téměř minimálně.¹³⁴ Zástupci měst, tak svými kroky za získání většího podílu na sestavování zákoníku dosáhli pravého opaku a přispěli tím k posílení postavení šlechty, která se od té doby věnovala tvorbě tohoto dokumentu a jednání s panovníkem zcela samostatně a podle vlastního uvážení. Výsledkem bylo vydání tzv. Vladislavského zřízení zemského v roce 1500. Právě toto zemské zřízení naprosto jednostranně preferuje práva a postavení šlechty a práva městského stavu ponechává téměř stranou.¹³⁵

Vydání zemského zákoníku, tak nakonec nevedlo k uklidnění poměrů Českém království, ale způsobilo naprostý opak a vytvořilo spor, který probíhal v Českém království po dobu následujících skoro dvaceti let. Právě na počátku tohoto sporu, který následoval po vydání zemského zřízení se v nejvyšší politice objevuje i Albrecht II. Jestli se podílel také na utváření zemského zřízení se přesně říci nedá, alespoň se mi pro toto tvrzení nepodařilo nalézt žádné písemné důkazy. Jeho jméno se objevuje až v roce 1500 mezi členy komise, která měla za úkol prohlédnout a registrovat všechny zápisy a zemská privilegia, které se nacházela na Karlštejně. Tato komise byla zvolena členy panského a rytířského stavu na sněmu, který se konal roku 1500

---

¹³⁰ ČORNEJ, *Velké dějiny zemí Koruny české VI*, s. 512.

¹³¹ MACEK, *Jagellonský věk v českých zemích*, 3-4, s. 336.

¹³² ČORNEJ, *Český stát v době jagellonské*, s. 114.

¹³³ MACEK, *Jagellonský věk v českých zemích*, 3-4, s. 336.

¹³⁴ ČORNEJ, *Velké dějiny zemí Koruny české VI*, s. 516.

¹³⁵ MACEK, *Jagellonský věk v českých zemích*, 3-4, s. 336.

o sv. Jeronýmovi (30. září).¹³⁶ Výsledkem činnosti této komise české šlechty bylo sepsání inventáře listin korunního archivu, který bývá označován jako tzv. *Registrum deseti truhlic*. Toto registrum se v následujících desetiletích stalo jednou z opor politického programu českých stavů, které se postulovaly do role ochránců celistvosti České koruny.¹³⁷

Aktivní byl Albrecht II. i v následujících letech sporů o nový zemský zákoník. Vzápětí po jeho vytištění (18. července 1500) se mezi stavy se rozhořel spor, zdali má tento nový zemský zákoník být ihned přijat jako stálý zemský zákon, nebo jestli by mělo být pozměněno jeho znění. Se záměrem uklidnit a vyřešit tento spor rozhodl král Vladislav II. svolat sněm, na který povolal všechny tři stavy. Toto setkání se mělo konat 5. března 1501. Hlavním cílem bylo uklidnit situaci mezi stavem panský a rytířským se stavem městským. Svoje neshody si mezi sebou měly stavy vyřešit pomocí královských posílů, kteří byli na tento sněm za tímto účelem vysláni. Těmito posly byl nejvyšší kancléř Českého království Jan ze Šelmberka a hofmistr královského dvora Albrecht II. Libštejnský z Kolovrat. Na tomto sněmu poprvé doložitelně vystupuje Albrecht II. jako zástupce nepřítomného krále.¹³⁸

Informace, které by napovídaly o životě Albrechta II. v následujících období, se mně nepodařilo dohledat. Zásadní změna přichází teprve v roce 1502, kdy se před Albrechtem II. otevře možnost dalšího karierního postupu.

---

¹³⁶ PALACKÝ, *Dějiny národu českého, Sv. 5 (knihy 16-18)*, s. 246.

¹³⁷ BOBKOVÁ, Lenka, *Vznik a podoba inventáře deseti karlštejnských truhlic s privilegii Království českého*, in: *Korunní země v dějinách českého státu, IX, Spolu i vedle sebe: české stavy zemí České Koruny na prahu raného novověku*, ed. Lenka Bobková, Praha 2021, s. 65-85., HOLÁ, Mlada, „*Kdy jsou páni ohledávali na Karlštejně listy a zápisy a svobody zemské.*“ *České stavy a korunní archiv v 15. století*, in: *Korunní země v dějinách českého státu, IX, Spolu i vedle sebe: české stavy zemí České Koruny na prahu raného novověku*, ed. Lenka Bobková, Praha 2021, s. 43-65.

¹³⁸ TOMEK, *Dějepis města Prahy, Díl 10*, s. 157.

3. Nejvyšší kancléř Království českého (1503-1510)

3.1 Úřad nejvyššího kancléře Království českého v době pohusitské

Úřad kancléře Království českého, který stál v čele královské kanceláře patřil k velmi ceněným zemským úřadům. Hlavní povinností kancléře a jejího představeného byla především péče o důležité královské písemnosti.¹³⁹ Samotný úřad kancléře se poprvé v našem prostředí objevil v 12. století, a to za vlády Soběslava I. (1125-1140). Držitel tohoto úřadu byl označován jako „*cancellarius ducis*“. Úřad byl již od počátku považován za velmi důležitý a také za velmi náročný. Pozice kancléře totiž vyžadovala, aby daná osoba byla gramotná a aby byla znalá v tehdejších mezinárodním a úředním jazyce, a to tedy v latině. Proto se většinou na pozici kanceláře objevovaly osoby duchovní.¹⁴⁰ V následujícím období vlády panovníků z dynastie Přemyslovců a později i Lucemburků došlo k ustálení kancelářských postupů a organizace a postupně došlo k vytvoření moderní institucionalizované kanceláře, která se výraznou měrou podílela na správě Království českého.¹⁴¹ Fungování této pro správu království strategické složky dokázalo s menšími obměnami přežít i husitské bouře, i když v režii trochu jiné instituce. Některé úkoly české královské kancléře v této době totiž přebrala, kancelář Starého města pražského. Ta měla na starosti především udílení městských privilegií a péči o oficiální písemnosti husitských Čech, a to jak v případech vnitropolitických, tak zahraničních záležitostech.¹⁴²

Tento kuriozní stav přetrval do doby, než byl Zikmund Lucemburský (1419-1437) oficiálně přijat za českého krále. Nebyla sice obnovena česká královská kancelář, ale při říšské kanceláři bylo zřízeno české oddělení, které v podstatě vykonávalo úkoly této instituce. Tento stav byl zjevně zachován i během krátké vlády Zikmundova nástupce, Albrechta Habsburského (1437-1439). Po jeho smrti však tyto orgány zjevně zanikly a pro správní účely byly využívány jiné instituce.¹⁴³

K obnovení české královské kanceláře došlo po nástupu Ladislava Pohrobka (1453-1457). Právě od tohoto období jsou do úřadu kancléře, dosazovány osoby z laického prostředí, což byla narušení zvyků z předchozích dob.¹⁴⁴

¹³⁹ ČECHURA, *České země v letech 1437-1526, 2. díl*, s. 297.

¹⁴⁰ VOJTÍŠEK, Václav, *Výbor rozprav a studií Václava Vojtíška*, Praha 1953, s. 503.

¹⁴¹ Tamtéž, s. 504-508.

¹⁴² HLEDÍKOVÁ, Zdeňka, SYNEK, Jaroslav, JANÁK, Jan a DOBEŠ, Jan, *Dějiny správy v českých zemích: od počátků státu po současnost*, Praha 2007, s. 82.

¹⁴³ KOZLER, David, *Prokop z Rabštejna – český diplomat pozdního středověku*, Bakalářská práce, vedoucí Zilynská, Blanka, Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav českých dějin, Praha 2014, s. 58.

¹⁴⁴ HLEDÍKOVÁ, *Dějiny správy v českých zemích: od počátků státu po současnost*, s. 89.

K dalším změnám dochází za vlády Jiřího z Poděbrad (1458-1471). Právě v druhé polovině 15. století roste význam české královské kanceláře, nejen jako orgánu královské, ale i zemské správy. Zároveň s rostoucí důležitostí české královské kanceláře, dochází i k rostoucímu vlivu stavů na fungování této instituce. Představený dané instituce se tak postupně stává zemským úředníkem, který má sice blízký vztah a povinnosti k postavě panovníka, ale čím dál více se stává také předním představitelem stavovské obce.¹⁴⁵ Velký vliv na tento trend má především postupné pronikání členů rytířského a později i panského stavu do tohoto úřadu. Po období husitství je obnovena podvojnost úřadu kancléře, kdy můžeme stále vidět úřad skutečného kancléře a titulárního kancléře, kdy tento úřad zastával probošt vyšehradské kapituly. Toto pravidlo se změnilo v roce 1471, kdy podvojnost mizí a úřad kancléře je od této doby obsazován výhradně členy panského stavu. Dochází i k trvalému ustanovení titulatury nositele tohoto úřadu. Z počátku nositel úřadu kancléře využíval zavedený titul kancléře Království českého (*cancellarius regni Bohemiae*). Užívání tohoto titulu přetrvávalo až do roku 1491, kdy se začal využívat později více známý titul nejvyššího kancléře Království českého (*supremus cancellarius regni Bohemiae*).¹⁴⁶

Za vlády Vladislav II. Jagellonského (1471-1516) se ve funkci kancléře vystřídal pět členů panského stavu: Ctibor Tovačovský z Cimburka (1471-1479), Jan Zajíc z Hazmburka (1473), Jan ze Šelmberka na Kosti (1479-1503), Albrecht Libštejnský z Kolovrat (1503-1510) a Ladislav ze Šternberka na Bechyni (1510-1521).¹⁴⁷ Během vlády Vladislava II. Jagellonského došlo v porovnání s minulostí k úpadku královské moci na úkor stavovského obce. Tato mocenská změna se podepsala i na pozici kancléře, který se vedle krále stává jednou z nejvýznamnějších osob v celém království. V oficiálním pořadí nejvyšších zemských úředníků najdeme úřad kancléře sice až na šestém místě, ale vzhledem k jeho vedoucímu postavení v čele důležitého správního orgánu Království českého můžeme úřadu kancléře přiznat velmi vysokou důležitost.¹⁴⁸

Vliv kancléře se odvíjel především od držení větší i menší královské pečeti. Jeho úkolem bylo pečetit všechny důležité panovnické listiny. Z toho vyplývalo, že pro vydání takové listiny byla nutná jeho přítomnost a jeho souhlas. Důležité si je však uvědomit, že vydavatelem těchto listin byl především panovník. Zprvu, tak toto pravidlo mělo za úkol potvrdit panovníkovu vůli a také souhlas s danou listinou, časem se však přítomnost kancléře stala zárukou stavovské

¹⁴⁵ Tamtéž, s. 99.

¹⁴⁶ Tamtéž, s. 100.

¹⁴⁷ PALACKÝ, František, KRČMA, František a CHARVÁT, Jaroslav, *Dílo Františka Palackého, Svazek 1., [Vlastní životopisy Fr. Palackého, Ocenění starých českých dějepisců, Přehled současný nejvyšších důstojníků a úředníků]*, Praha 1941, s. 361.

¹⁴⁸ VOJTÍŠEK, *Výbor rozprav a studií Václava Vojtíška*, s. 510.

obce, že listiny jsou sepsány dle jejich vůle a zemského práva.¹⁴⁹ Kancléř si ručil panovníkovi za vydávání jeho písemností, v praxi se až na výjimky reálné kancelářské práci nevěnoval.¹⁵⁰ V čele kanceláře stál buď místokancléř, který je ovšem jmenován pouze k roku 1473 anebo většinou nejvyšší písař královské kanceláře (*protonotarius cancellariae regis*). Držitelé tohoto úřadu se většinou věnovali pouze kancelářské práci a nedisponovali politickou mocí.¹⁵¹ Kromě nejvyššího písaře bychom v královské kanceláři našli dva pronotáře a asi čtyři písaře a další nižší kancelářský personál.¹⁵² Během Vladislavova panování v Praze si můžeme také všimnout silného vlivu královské rady na agendu královské kanceláře.¹⁵³ Tato zavedená realita se zásadně změnila v roce 1490, kdy se Vladislav II. Jagellonský stává také uherským králem a trvale přesídli se svým dvorem do Budína. Zemské úřady a spolu s nimi i jádro české královské kanceláře totiž zůstalo v Praze. Spolu s jádrem kanceláře bychom v Praze našli i královské registry. V reálném vládnutí tak vznikají poměrně rozsáhlé komplikace. Rozhodnutí jsou totiž uzavírána v Budíně, odtud cestují do Prahy, kde jsou teprve sepsána v konečném znění, zapečetěna a až poté rozesílána určeným adresátům.¹⁵⁴ Při uherské kanceláři bylo ještě zřízeno české oddělení, odkud odcházely královské písemnosti, jak pod jeho sekretem, tak signetem.¹⁵⁵ Toto uspořádání se nevyvarovalo i omylům, a několikrát se stalo, že listiny, které se týkaly Českého království, byly zpečetěny už v uherské kanceláři. Takováto listina většinou budila v Čechách protesty a byla popírána její pravost. Kromě zdouhavosti procesu a dlouhého časového úseku, který listiny z Budína až k adresátovi musely urazit, zde byl další problém a to riziko, že původní znění listiny by mohlo být v Praze pozměněno a tím by mohla být narušena její věrohodnost. Tento problém se rozhodl vyřešit Vladislav II. Jagellonský při své návštěvě v Praze roku 1509. V té době totiž vrcholil spor Zdeňka Lva z Rožmitálu a jeho spojenců s tehdejšími nejvyššími kancléři Království českého, Albrechtem Libštejnským z Kolovrat. Král se tedy rozhodl tento problém vyřešit a pod tlakem Zdeňka Lva z Rožmitálu nařídil přemístění velké a malé královské pečeti a královských register z Prahy do Budína. Tento stav trval pouze několik let, jelikož už Albrechtův nástupce, Ladislav ze Šternberka na Bechyni si vyžádal návrat obou pečeti pod své opatrovnictví zpět do Prahy.¹⁵⁶

---

¹⁴⁹ HLEDÍKOVÁ, *Dějiny správy v českých zemích: od počátků státu po současnost*, s. 100.

¹⁵⁰ ČECHURA, *České země v letech 1437-1526*, 2. díl, s. 297.

¹⁵¹ VOJTÍŠEK, *Výbor rozprav a studií Václava Vojtíška*, s. 511.

¹⁵² ČECHURA, *České země v letech 1437-1526*, 2. díl, s. 297.

¹⁵³ MACEK, *Jagellonský věk v českých zemích*, 1-2, s. 245.

¹⁵⁴ ČORNEJ, *Velké dějiny země Koruny české VI*, s. 477.

¹⁵⁵ MACEK, *Jagellonský věk v českých zemích*, 1-2, s. 259.

¹⁵⁶ ČORNEJ, *Velké dějiny země Koruny české VI*, s. 477.

3.2 Albrecht II. nejvyšším kancléřem Království českého

Zásadní změna v životě Albrechta II. Libštejnského z Kolovrat nastala v průběhu roku 1502. Právě v tomto roce se rozhodl odejít z úřadu dosavadní nejvyšší purkrabí Království českého, Jan Jenec z Janovic a z Petršpurka.¹⁵⁷ Ten zastával úřad již od roku 1470 a sloužil tudíž krátce králi Jiřímu z Poděbrad a pak králi Vladislavovi II. Jagellonskému.¹⁵⁸ Jan Jenec z Janovic pocítil někdy v průběhu roku 1502 náročnost svého úřadu a z důvodu svého pokročilého věku se rozhodl z funkce odejít.¹⁵⁹ K odchodu ho zřejmě nabádal také nejvyšší zemský komorník Českého království, Jindřich IV. z Hradce. Ten totiž přišel s návrhem, že by uvolněnou pozici nejvyššího purkrabího získal právě on. Jan Jenec z Janovic zjevně s tímto plánem souhlasil.¹⁶⁰ Jak se ale brzy ukázalo, nemělo se jednat o jedinou změnu v držení zemských úřadů. Jindřich IV. z Hradce totiž již od roku 1485 zastával úřadu nejvyššího komorníka Království českého.¹⁶¹ Pokud by se tedy stal nejvyšším purkrabím, zůstal by úřad nejvyššího komorníka uvolněný. Proto se tedy, neznámo kdy, rozhodl se svým spojencem Albrechtem II. Libštejnským z Kolovrat nabídnout tuto pozici Janovi ze Šelmberka, který v té době zastával úřad nejvyššího kancléře Království českého.¹⁶² Jeho společné kroky s Albrechtem II. byly pochopitelné. Dalo by se říci, že se jednalo o politické spojení, protože již o pár let později v roce 1504 uzavřeli dohodu o přátelství na deset let spolu s dalšími dvěma pány, Petrem IV. z Rožmberka a Půtou Švihovským z Rýzmburka.¹⁶³ Nabídka úřadu nejvyššího zemského komorníka Českého království zjevně zaujala i Jana ze Šelmberka. Tento krok byl naprosto očekávatelný. Dle rozdělení úřadů daném Vladislavským zřízením zemským patřil úřad nejvyššího komorníka v mocenské hierarchii nejvyšších zemských úřadů mnohem výše než úřad nejvyššího kancléře.¹⁶⁴ Zrodil se tedy plán na změnu v hned třech nejvyšších zemských úřadech. Jindřich IV. z Hradce by získal uvolněnou pozici nejvyššího purkrabího po odcházejícím Janu Jencovi z Janovic, jeho místo nejvyššího zemského komorníka by obsadil dosavadní nejvyšší kancléř Jan ze Šelmberka, který by tím uvolnil post nejvyššího kancléře pro Albrechta II. Libštejnského z Kolovrat. Pro Albrechta II. se, tak otevřela cesta mezi nejvyšší zemské úředníky. Do té doby totiž zastával pouze úřad dvorského hofmistra a pro ctižádostivého muže, jako byl Albrecht II., byla tato obměna velmi lákavou vidinou kariérního postupu. Jak totiž píše František Palacký:

¹⁵⁷ PALACKÝ, *Dějiny národu českého, Sv. 5 (knihy 16-18)*, s. 266.

¹⁵⁸ PALACKÝ, *Přehled současných nejvyšších důstojníků a úředníků*, s. 359.

¹⁵⁹ TOMEK, *Dějepis města Prahy, Díl 10*, s. 190.

¹⁶⁰ PALACKÝ, *Dějiny národu českého, Sv. 5 (knihy 16-18)*, s. 266.

¹⁶¹ PALACKÝ, *Přehled současných nejvyšších důstojníků a úředníků*, s. 361.

¹⁶² PALACKÝ, *Dějiny národu českého, Sv. 5 (knihy 16-18)*, s. 266.

¹⁶³ KALOUSEK, *Archiv český, Díl X*, s. 111.

¹⁶⁴ ČORNEJ, *Velké dějiny země Koruny české VI*, s. 515.

„...posud málo zaměstnanému co hofmistru dvoru královského v Čechách, an král dvorem býval v Uhrách.“, Albrechtovi II. asi nejvíc ze všech třech aktérů záleželo na této změně v zemského vládě, protože právě on mohl nejvíce získat.¹⁶⁵

Realitu plánování takovéto obměny v nejvyšších zemských úřadech nám může představit jednání těchto pánů v závěru roku 1502. Tehdy zavítal Albrecht II. za Janem ze Šelmberka na jeho sídlo v Přerově. O tomto setkání nám vypovídá list, který napsal Jan ze Šelmberka, Jindřichovi IV. z Hradce. List byl zjevně napsán právě na Přerově a je datován ke dni 9. prosince 1502. Píše se v něm, že přechozího dne (tedy zjevně 8. prosince 1502) dorazil Jan ze Šelmberka na Přerov a objevil zde již čekajícího Albrechta II. Právě zde Jan ze Šelmberka a Albrechta II. společně domlouvali plány na obměnu v nejvyšších zemských úřadech. Kromě plánované cesty do Uher se v listu také zmiňuje, že Albrecht II. věří, že pokud by Jindřich IV. z Hradce opravdu získal úřad nejvyššího purkrabího a Jan ze Šelmberka získal úřad nejvyššího komorníka, tak by se jistě společně s Petrem IV. z Rožmberka přimluvili, aby on dostal úřad nejvyššího kancléře. Dále se ve svém listě zmiňuje o tom, že je nutné získat podporu i od jiných pánů a rytířů. Nabádá, tak Jindřicha IV. z Hradce, aby přiměl své přátele k podpoře celého plánu, neboť on sám tak již učinil. Podle Jana ze Šelmberka je velmi důležité zaslat králi příslušné přimluvny listy, aby „...potom nebylo řečeno, žeby král JMt takové znamenité úřady bez rady rozdal.“. Tento list je velmi zajímavý a dokládá nám možnou dobovou realitu při rozdělení nejvyšších zemských úřadů.¹⁶⁶

Podpora od dalších pánů a rytířů spřátelených s třemi aktéry této obměny na sebe nenechala dlouho čekat. Autorem listu, který byl jako přimluva předán králi Vladislavovi II., byl Jan ze Šelmberka. Mezi přimlucvi najdeme v přípisu spoustu zajímavých jmen: za pány Voka z Rožmberka, Petra Holického a Ladislava ze Šternberka, Jetřicha Bezdružického z Kolovrat, Viléma z Pernštejna, Petra Bydžovského z Vartenberka, Zdeňka Lva z Rožmitálu či Jana Zajímače z Kunštátu; za rytíře Albrechta z Leskovce, Mikuláše a Buriana Trčky, Jiříka Karlíka z Nežetic a Bohuslava Břekovce z Ostroměče.¹⁶⁷ Zdali tito zmínění páni a rytíři podporovali a přáli všem kandidátům obměny stejně, není jasné. Uvádí se totiž, že pan Půta Švihovský z Rýzemberka a rytíř Otík Kamýcký z Tropčic omezili svoji přimluvu pouze na osobu Jindřicha IV. z Hradce, jelikož mezi nimi a Janem ze Šelmberka vládli antipatie a zisk úřadu právě jemu nepřáli. Někdy v této době také přimlucvi vyrazili s všemi třemi kandidáty ke králi do Budína. Mezi nimi jsou zmiňováni Petr z Rožmberka, Bohuše Kostka z Postupic, Jan Špetle

¹⁶⁵ PALACKÝ, *Dějiny národu českého*, Sv. 5 (knihy 16-18), s. 266.

¹⁶⁶ PALACKÝ, *Archiv český*, Díl VI, s. 278-279.

¹⁶⁷ Tamtéž, s. 279-280.

z Prudic, Albrecht Rendl z Oušavy a Zikmund z Chmelic. Jak jednání a přimluva u krále probíhala, není známé, ale s jistotou se dá říci, že byli úspěšní. Již v lednu 1503 jsou totiž doporučováni kandidáti v domluvených úřadech.¹⁶⁸ Král tudíž vyhověl žádosti ambiciózních šlechticů, jimž snad věřil, nebo se po zkušenostech se zemským zřízením nechtěl pouštět do dalších tahanic.

Od ledna 1503 tedy můžeme Albrechta II. nalézt v úřadu nejvyššího kancléře.¹⁶⁹ Důležité je ovšem poznamenat, že kromě úřadu nejvyššího kancléře zastával po roce 1503 nadále i úřad hofmistra dvora královského. Tato okolnost je velmi zajímavá, protože ještě v prosinci 1502 ve výše zmiňovaném listu Jindřichovi IV. z Hradce se Jan ze Šelmberka vyjadřuje takto: „*Také vězte, že sem zmínku s p. hofmistrem učinil, což se toho úřadu dotýče hofmistrství, kterýž on nyní drží, žeby se vám to dobře zdálo, kdyby bylo možné, aby tento úřad přeweden byl na p. Petra Holického. I powěděl mi tak, že se jemu to velmi dobře líbí, a wezmeli ta jeho věc konec, že se podlé vás chce k tomu přimluviti, žeby to na svú přísahu králi JMti směl raditi, že jest dobré i poctivé.*“¹⁷⁰ Jestli se Albrecht II. nakonec rozhodl úřadu hofmistra dvora královského nevzdat, anebo přimluva za Petra Holického ze Šternberka nebyla úspěšná, není možné potvrdit. S jistotou se však dá říct, je to, že úřad hofmistra dvora královského zůstal v držení Albrechta II. až do roku 1509, kdy se ho byl nucen se tohoto úřadu vzdát.¹⁷¹ Je velmi zajímavé, že si ve svých rukou oba úřady uchoval po tak dlouhou dobu, přestože podle Vladislavské zřízení zemského bylo držení dvou a více úřadů zároveň v podstatě nezákonné.¹⁷²

3.3 Boj o třetí hlas

Počátek dlouholetého politického souboje mezi stavem městským a stavy panským a rytířským, pro které se později vžil název „boj o třetí hlas“, by bylo možné datovat do léta roku 1500. V této době, přesněji 18. července 1500, vyšel poprvé tiskem nový zemský zákoník, později označovaný jako Vladislavské zřízení zemské.¹⁷³ Z vydané podoby zemského zákoníku byli zástupci měst velmi překvapeni, protože je prakticky zbavoval téměř většiny politický práv, o které se v uplynulých letech snažil bojovat.¹⁷⁴ Hlavním třecím bodem sporu se stal především hlas městského stavu na zemském sněmu. Podle Vladislavského zřízení zemského totiž právo

¹⁶⁸ PALACKÝ, *Dějiny národu českého*, Sv. 5 (knihy 16-18), s. 266-267.

¹⁶⁹ Tamtéž, s. 267.

¹⁷⁰ PALACKÝ, *Archiv český*, Díl VI, s. 279.

¹⁷¹ TOMEK, *Dějepis města Prahy*, Díl 10, s. 268.

¹⁷² ČORNEJ, *Velké dějiny zemí Koruny české VI*, s. 514.

¹⁷³ ČORNEJ, *Český stát v době jagellonské*, s. 119.

¹⁷⁴ KREUZ, Petr (ed.) a MARTINOVSKÝ, Ivan (ed.), *Vladislavské zřízení zemské a navazující prameny (Svatováclavská smlouva a Zřízení o ručnicích)*, Praha 2007, s. 51.

rozhodovat na českém sněmu měl pouze král a oba šlechtické stavy. Hlas měst měl být uplatňován pouze v záležitostech, které se týkaly přímo městského stavu, a ne ve věcech celozemské důležitosti. Takováto situace byla pro zástupce měst naprosto nepřijatelná.¹⁷⁵

Když tedy zástupci městského stavu uviděli výslednou verzi zemského zákoníku, byli velice překvapeni. Vytištěná verze totiž byla v rozporu v přechozími dohodami a zcela proti nim. Města se nehodlala s tímto zněním zákoníku smířit a rozhodla se proti němu vyrazit do boje. Zcela překvapivě se však v prvních chvílích po vydání nového zemského zákoníku neobrátila jejich nevole vůči oběma šlechtickým stavům, ale konkrétně vůči osobě královského prokurátora Albrechta Rendla z Oušavy.¹⁷⁶ On je totiž považován za hlavního autora konečného znění Vladislavského zřízení zemského. Rendlovi bývalo často vyčítáno, že s články, které pro zřízení vybral, zacházel zcela svévolně. Neostýchal se jejich znění upravovat, vynechat slovo či zkrátka nerespektovat jejich smysl. Byl obviňován, že vše činil tak, aby výsledné znění zákoníku vyhovovalo potřebě jeho a jeho šlechtických kolegů. Je důležité si říci, že tato dobová obvinění byla zjevně oprávněná, alespoň, co se týká části zřízení, který pojednává o „třetím“ městském hlase na zemském sněmu.¹⁷⁷ Města však ve svém boji měla stále naději na změnu sporných bodů. Nový zemský zákoník sice vyšel tiskem, ale ještě nebyl schválen králem, což znamenalo, že ještě nenabyl právní platnosti. Města tedy upřela všechnu svoji sílu na úpravu jeho znění anebo jeho úplné zrušení.¹⁷⁸ K tomu boji zvolily především taktiku využívání zemských sněmů (viz. zemský sněm z 30. září 1500) a zemského a komorního soudu, kam v této době mířilo hned několik žalob a protestů ze strany městského stavu. Kromě těchto kroků též zástupci měst doufali v podporu panovníka, ale tato naděje se ukázala jako iluzorní. Situace se, tak pro městský stav zdála téměř beznadějná a nezbývalo jim nic jiného než zvolit taktiku protestů a bojkotu.¹⁷⁹

Právě v této době se zástupcům královských měst povedlo definovat své hlavní politické požadavky. Mezi výslednými čtyřmi požadavky bychom našli následující: přiznání třetího hlasu na sněmu, opětovné povolení zápisu královských měst do zemských desek, zákaz prodeje piva vyrobeného na šlechtických statcích a rozšíření kompetencí městských soudů. Městskému stavu sice nechybělo odhodlání k prosazení svých cílů, ale postrádal politickou moc, a především významného politického spojence. Přijetí nového zemského zákoníku se jim tedy nepodařilo zabránit. K jeho přijetí došlo na zemském sněmu, který se konal v únoru 1502 za

¹⁷⁵ ČORNEJ, *Velké dějiny zemí Koruny české VI*, s. 517.

¹⁷⁶ KREUZ, *Vladislavské zřízení zemské*, s. 51-52.

¹⁷⁷ KORYTA, David, *Albrecht Rendl z Oušavy († 1522): významný člen nevýznamného rodu*, Diplomová práce, vedoucí Zilynská, Blanka, Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav českých dějin, Praha 2016, s. 35-36.

¹⁷⁸ ČORNEJ, *Český stát v době jagellonské*, s. 120.

¹⁷⁹ KREUZ, *Vladislavské zřízení zemské*, s. 52.

přítomnosti krále Vladislava II. a bez pozvání zástupců městského stavu. Dne 20. února 1502, tak Vladislavské zřízení zemské nabylo právní platnosti zemského zákoníku tím, že bylo zaneseno sněmovní rozhodnutí do památné řady zemských desek.¹⁸⁰ Zástupci městského stavu se však ani přes přijetí nového zemského zákoníku mezi oficiální zákony nehodlali svých snah vzdát.

Již v květnu roku 1402 se města rozhodla dál bojovat pomocí vlastních sil a dala svému boji jednoznačnou podobu. Právě 2. května 1502 došlo v Praze na sjezdu zástupců měst k uzavření spolku, jehož úkolem měl být bojkot jmenování nových krajských hejtmanů a jimi svolaných zasedání, a především bojkot jednání komorního soudu, před nějž podle jejich názoru měšťané nepatřili. Tento pražský sjezd vyvrcholil 25. července 1502, kdy se dvaatřicet královských měst rozhodlo vytvořit politicko-vojenský svazek. Většinu z dvaatřiceti měst tvořila města kališnická, ale našli bychom zde i města, která by se dala považovat za výhradně katolická. Města, tak ve společném boji dokázala odložit náboženské rozpory, které mezi nimi nadále přetrvávaly, a dokázala se společně věnovat svým politicko-ekonomickým cílům.¹⁸¹ Členové městského svazu dokonce neváhali proklamovat, že jsou v případě nutnosti odhodláni postavit i vlastní vojsko. Ke svolání vojska skutečně došlo, a to ještě v letních měsících roku 1502. Petr Čornej uvádí, že se městskému stavu údajně podařilo shromáždit až 8000 lidí. Po shromáždění vojska dala města jasně najevo, že chtějí setrvat ve svém politickém boji a dávala si za cíl jediný zásadní požadavek: obnovit *status quo* politického prostředí v Českém království v době před vydáním Vladislavského zřízení zemského.¹⁸²

Reakce zástupců šlechty na sebe nenechala dlouho čekat. Již v listopadu 1502 vydali společné usnesení, ve kterém jednoznačně prohlásili, že se nenechají připravit o to, co od krále na březnovém sněmu získali. Obě strany se nebály zajít až do verbálních krajností, kdy například zástupci šlechty prohlašovali, že raději zemřou, než by zástupcům měst ustoupili. Ačkoliv by se situace na politické scéně Českého království mohla zdát vyhrocená do krajností, tak následující období několika let by se paradoxně dalo charakterizovat jako období ozbrojeného příměří. Situace sice byla velmi napjatá, ale obě strany omezily své jednání spíše na vyhrožování bojem, politikaření či menší záškodnictví než otevřenou válku. Právě ze strachu z další krvavé občanské války nedokázala ani jedna strana aktivně jednat a vyhlásit otevřený boj. Politický boj tak nadále pokračoval a ani jedna strana nehodlala ustoupit ze svých stanovisek.¹⁸³

¹⁸⁰ ČORNEJ, *Velké dějiny země Koruny české VI*, s. 519-520.

¹⁸¹ FRANCEK, Jindřich, *24. 10. 1517 – Svatováclavská smlouva: urození versus neurození*, Praha 2006, s. 31-32.

¹⁸² ČORNEJ, *Český stát v době jagellonské*, s. 122-123.

¹⁸³ FRANCEK, *24. 10. 1517 – Svatováclavská smlouva*, s. 33.

Zásadní změna ve sporu zástupců městského a obou šlechtických stavů se začala objevovat někdy kolem roku 1506. Právě v tomto období začíná tento polický boj nabírat podobu záškodnických akcí vedené především tzv. zemskými odpovědníky (ti vedli své útoky většinou proti královským městům) a menších regionálních válečných střetů.¹⁸⁴ K problematice zemským odpovědníků se ještě dostaneme, ale nejdřív bych se rád na jeden příklad regionálního válečného střetu z oblasti západních Čech.

Jednalo o spor mezi bratry Šliky a královským městem Loket. Šlikové se totiž již dlouhodobě pokoušeli uvést královské město Loket do svého poddanství (již v předchozích generacích toto město drželi v zástavě). Loketští měšťané se stále více cítili ohroženi ambicemi rodu Šliků a tak uzavřeli spojenectví s okolními many a nedalekým královským městem Karlovy Vary. Tato okolnost však Šlikům vůbec nevadila a již v roce 1504 neváhali loketskému městskému svazu vyhlásit válku a podařilo se jim velmi rychle Loket obsadit. Pro tuto válečnou akci neváhali dokonce využít vojenské jednotky ze sousedního Saska. Toto chování ze strany Šliků vyvolalo rozruch mezi českými stavy. Šlikové (katolický rod, který v minulosti získal říšský hraběcí titul) již dlouho byli trnem v oku české stavovské obce. Hlava rodu Šebestián Šlik byl totiž veřejně známý pro své až arogantní chování, a především pro své nerespektování právního řádu Českého království. Často se již v minulosti odmítal v nejrůznějších sporech podrobit českým soudům a poukazoval při tom na svůj říšský hraběcí titul a tím pádem na svoji příslušnost pod zahraniční jurisdikci. Když se pak rozhodl ignorovat rozsudek zemského soudu, který jeho útok proti loketské městské jednotě prohlásil za neoprávněný byl v reakci na tento postoj prohlášen za veřejného zemského škůdce. Zemský sněm, tak neváhal a svolal proti zpupnému šlechtici zemskou hotovost. Zprvu se této akce zúčastnili pouze vojenské oddíly české šlechty, když ale jejich vojsko v červenci 1505 při obléhání Lokte neuspělo přispěchali jim na pomoc i oddíly královských měst. Právě toto překvapivé spojení znepřátelených táborů šlechty a královský měst nakonec donutilo odbojné Šliky k povolnosti. Již v březnu 1506, tak došlo k dohodě mezi Šliky a českými stavy, kde se odbojný rod zavázal respektovat práva loketských měšťanů, a především právní řád Českého království. Tento společný postup znesvářených stavů je velmi zajímavý, protože ačkoliv spor Šliků a královského města Loket patřil ke zcela typickým bojům šlechty a měst v tehdejší době. K tomuto společnému boji však české stavy donutilo především pohrdání zemským právem ze strany Šliků a také jejich zahraniční pomoc ze strany saských knížat. Můžeme tedy tedy vidět spojení téměř

---

¹⁸⁴ ČECHURA, *České země v letech 1437-1526, II. díl*, s. 132.

nepřátelských stran politického sporu proti společnému nepříteli s cílem péče o tzv. obecné dobře a dodržování právní řádu Českého království.¹⁸⁵

V případě tzv. zemských odpovědníků však panovalo zcela jiná situace. K tomuto způsobu boje často přistupovali především nižší šlechtici, kteří si tak často řešili své soukromé spory. Právě odpovědnictví se v této době stalo oblíbeným prostředkem v boji s královskými městy. Odpovědnictví bylo právní prostředek, kdy má odpovědník právo sjednat pro sebe zadostiučinění za učiněnou křivdu. Jednalo se tedy prakticky o vyhlášení nepřátelství, které muselo být vyhlášeno veřejně prostřednictvím odpovědního listu. Pokud by, tak nebylo učiněno mohl být daný aktér prohlášen za zemského škůdce. Nepřátelství pak mohlo být vyhlášeno prakticky komukoliv: osobě, městu, zemi, ale i králi.¹⁸⁶ Situace v zemi, tak byla velmi složitá a boj proti těmto škůdcům či odpovědníkům nebyl vůbec jednoduchý. Mezi nejznámější odpovědníky a zemské škůdce této doby patřili především Jan Všerubský z Gutštejna, bratři Volf a Jindřich z Gutštejna, Jan Bavor ze Švamberka či někteří členové rodu Dobrohostů z Ronšperka. Právě tito zmiňovaní šlechtici využívali odpovědnictví jako zástěrku po své loupeživé akce, a to nejen proti královským městům, ale často i proti znepráteleným šlechtickým rodům. Tito prakticky téměř „lapkové“ využívali často skutečnosti, že byli usazeni mimo hranice Českého království (případně své domácí statky rozprodali nebo přenechali svým příbuzným) a mohli, tak veřejné nepřátelství vyhlásit skoro neomezeně.

Nejslavnějším odpovědníkem této doby se však stal Jiří Kopidlanský z Kopidlna. Ten se po popravě svého bratra Jana v říjnu 1506 rozhodl vyhlásit nepřátelství pražským měšťanům. Jan Kopidlanský totiž v době v jarmarku konaném ve Starém Městě pražském zabil jiného šlechtice Jana Cukra z Tamfeldu. Dopustil se, tak velkého prohřešku, kdy narušil veřejný mír a použil zbraň, což bylo v době konání jarmarku zakázané. Ještě ten samý den, co došlo k vraždě byl městský soudem odsouzen k smrti a popraven. Právě tento rozsudek oživil znovu nepřátelství mezi městským a šlechtickými stavy. Šlechta totiž považovala tento soudní výrok za protiprávní, protože kauza dvou šlechticů podle nich patřila před zemský soud (spor o pravomoci soudů, viz. výše). Nejdříve Kopidlanský mířil svoje nepřátelství pouze proti Starému Městu pražskému později ho rozšířil na všechny jeho pomocníky (v podstatě na všechny královská města). Když se tedy Jiří Kopidlanský rozhodl pomstít své bratra mnozí zástupci šlechty tuto skutečnost uvítali a našel mezi jejich členy výraznou podporu. V březnu 1507 na zemském sněmu dokonce šlechta veřejně manifestovala svoji podporu Jiřímu

---

¹⁸⁵ ČORNEJ, *Český stát v době jagellonské*, s. 128-129.

¹⁸⁶ VALIGOVÁ, Tereza, *Zemští škůdci na počátku raného novověku*, Bakalářská práce, vedoucí Král, Pavel, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, Historický ústav Filozofické fakulty, České Budějovice 2015, s. 18.

Kopidlanskému. Takovéto jednání ze strany členů šlechtického stavu probudilo staré nepřátelství mezi nimi a městským stavem, a tak se situace na politické scéně znovu vyhrotila. Reakce městského stavu na veřejnou manifestaci zástupců šlechty na sebe nenechala dlouho čekat. Již v červenci 1507 zástupci královských měst obnovili vojenskou jednotu, která byl namířena proti zemským škůdcům a odpovědníkům. Křehký klid zbraní byl znovu narušen, ale tentokrát byla situace jiná než před pěti lety.¹⁸⁷

Městskému stavu se totiž podařilo na svou stranu získat mocného spojence, kterého v minulosti postrádal. Tímto spojencem se stal nejvyšší kancléř Českého království Albrecht II. Libštejnský z Kolovrat.¹⁸⁸

Ten byl v této době zjevně na vrcholu své moci. Během let si dokázal vybudovat důležitou pozici mezi nejvyššími zemskými úředníky a těšil se též mimořádné přízni krále Vladislava II. a to často k nelibosti ostatních českých šlechticů. Asi největší moci požíval Albrecht II. v první polovině roku 1507, kdy se uprázdnily dva nejvyšší zemské úřady. Předně šlo o nejváženější instituci v zemi, o úřad nejvyššího purkrabího, který se uprázdnil poté, co 17. ledna 1507 jeho držitel Jindřich IV. z Hradce zahynul nešťastnou náhodou na lovu, a také o úřad nejvyššího komorníka, který se uvolnil poté, co se jeho držitel Jan ze Šelmberka rozhodl odejít na odpočinek. V Českém království se tímto rozjel politický souboj o nejvyšší zemské úřady, které se právě uvolnily.¹⁸⁹ Do něho se zapojil i Albrecht II., který byl velkou částí tehdejší politicky aktivní veřejnosti považován za favorita na získání pozice nejvyššího purkrabího.¹⁹⁰

Zásadním problémem Albrechta II. byla absence spojenců. Za vinu je to často přikládáno jeho panovačnému chování. Přeci jen se jednalo o velmi ambiciózního muže, který si dokázal během několika let vybudovat velmi výsadní postavení v nejvyšší politice Českého království a podařilo se mu i získat přízeň krále Vladislava II. Dle mého názoru začalo jeho postavení překážet ostatním politikům ze stavu rytířského a panského, a tak je odpor vůči němu začal spojovat. Právě v této době totiž dochází k rozkolu uvnitř tábora šlechtických stavů a začínají se objevovat nové strany, které se pomalu derou k moci. Starším šlechticům tak nezbývalo nic jiného než se přizpůsobit novým pořádkům, protože v opačném případě by se nevole nově nastupujících politiků mohla obrátit proti nim. Toto byl zjevně případ i Albrechta II.¹⁹¹

---

¹⁸⁷ ČORNEJ, *Český stát v době jagellonské*, s. 129-130.

¹⁸⁸ ČORNEJ, *Velké dějiny zemí Koruny české VI*, s. 528.

¹⁸⁹ PALACKÝ, *Dějiny národu českého, Sv. 5 (knihy 16-18)*, s. 299.

¹⁹⁰ ČORNEJ, *Velké dějiny zemí Koruny české VI*, s. 530.

¹⁹¹ PALACKÝ, *Dějiny národu českého, Sv. 5 (knihy 16-18)*, s. 299.

Jak už bylo zmíněno výše, ten v této době prakticky postrádal podporovatele. Většina jeho spojenců z minulosti byla už po smrti anebo se v této době začínala obracet proti němu. Nejlépe je to vidět na příkladu tří pánů, kteří společně s ním v roce 1504 uzavřeli dohodu o přátelství na dobu deseti let. Ke spojenectví s Albrechtem přistoupil nejvyšší sudí Půta Švihovský z Rýzmburka, nejvyšší purkrabí Jindřich IV. z Hradce a Petr IV. z Rožmberka.¹⁹² Smlouva sice měla dosud platit, ale situace již byla zcela jiná. Půta Švihovský z Rýmburka zemřel již krátce po podpisu smlouvy (20. července 1504)¹⁹³ o pár let později 17. ledna 1507 umírá nejvyšší purkrabí Jindřich IV. z Hradce.¹⁹⁴ Ze čtyř původních signatářů tedy na počátku roku 1507 zůstali na živu pouze dva, a to Albrecht II. Libštejnský z Kolovrat a Petr IV. z Rožmberka. Právě v následujícím období se tyto dva šlechtici, kteří v minulosti vystupovali jako spojenci, ocitnou v zneprátelených táborech. Již o dva roky později totiž Petr IV. z Rožmberka vystupuje jako straník Zdeňka Lva z Rožmitálu. V říjnu 1509 jsou právě oni dva spolu s dalšími šlechtici zmiňováni ve skupině, která si před králem Vladislavem II. stěžuje na počínání Albrechta II. a požadují jeho odvolání z úřadu nejvyššího kancléře Království českého. Z bývalých spojenců se tak za pár let stali nepřátelé.¹⁹⁵ Albrecht II. tudíž v roce 1507 stojí na politické scéně prakticky sám bez mocnějších spojenců proti straně vedené podobně ambiciózním Zdeňkem Lvem z Rožmitálu, která proti němu začíná aktivně bojovat. František Palacký posměšně popisuje, že: „...*pan kancléř nalézal jen velmi malý počet příznivců; pravidlo se o nich s úsměškem, že všichni volně směsnati se mohli na katedře soudu zemského.*“ Mezi tímto malým počtem příznivců bychom podle Františka Palackého našli pány z Gutštejna, Jiřího Bezdrůžického z Kolovrat, Jana Berku z Dubé a dva nebo tři zástupce z rytířského stavu.¹⁹⁶ Je dost možné, že se jednalo pouze o veřejně známé spojence Albrechta II., ale i tak je tento výčet pro muže, který v této době aspiruje na pozici prakticky nejmocnějšího muže v Českém království, a to tedy na úřad nejvyšší purkrabího, poměrně krátký. Z těchto důvodů se tedy Albrecht II. rozhodl obrátit na zcela jiného spojence, jímž stal městský stav.

Toto spojenectví by se mohlo zdát na první pohled zcela logické. Jak Albrecht II., tak městský stav postrádal v té době mocnějšího spojence a vzájemně si mohli pomoci. Zároveň je ale toto spojenectví velmi překvapivé. Ještě ve společném prohlášení panského a rytířského stavu namířenému proti městskému stavu z března 1507 totiž najdeme jméno Albrechta II.,¹⁹⁷

¹⁹² KALOUSEK, *Archiv český, Díl X*, s. 111.

¹⁹³ PALACKÝ, *Dějiny národu českého, Sv. 5 (knihy 16-18)*, s. 201.

¹⁹⁴ Tamtéž, s. 299.

¹⁹⁵ TOMEK, *Dějepis města Prahy, Díl 10*, s. 287-288.

¹⁹⁶ PALACKÝ, *Dějiny národu českého, Sv. 5 (knihy 16-18)*, s. 299.

¹⁹⁷ PALACKÝ, *Archiv český, Díl VI*, s. 346-347.

ale již v červenci 1507 uzavřel s městským stavem přátelský zápis o vzájemné obraně i pomoci.¹⁹⁸ Motivací pro vytvoření tohoto spojenectví jednak oboustranná zjevná absence spojenců, jednak společné nepřátelství vůči nové klíci šlechticů, vedené Zdeňkem Lvem z Rožmitálu. Právě tato nová šlechtická frakce byla totiž nejen v opozici proti Albrechtovi II., ale také podporovala zemské odpovědníky a stavěla se na jejich stranu proti královským městům a tím se stávala jejich společným nepřítel. Hlavním cílem městského stavu a Albrechta II. bylo především vzájemné posílení vlastních pozic. Dalším cílem mohlo být i zklidnění dosti vyostřené situace v Českém království, ovšem takovéto tvrzení se s jistotou nedá potvrdit. Důležité ovšem zůstává, že navázání této spolupráce se nám na politické scéně Českého království objevuje zcela nová mocná strana.¹⁹⁹ Tato nová strana ovšem záhy získá i nového mocného spojence. Jak uvádí František Palacký, Albrecht II. „...neměv na tom dosti, potáhl doň (zápisu s městy) i krále Vladislava podtají, tak že i panovník sám, ovšem jako na zapřenou, účastnil se ve stranění poddaných svých.“ Albrechtovi II. se tak pro společné snažení jeho a městského stavu podařilo získat podporu samotného krále.²⁰⁰

Toto tvrzení mohou potvrzovat kroky krále Vladislava II. z podzimu roku 1507. Do té doby totiž král ve sporu odpovědníků a královských měst stál buď v ústranní anebo se spíše přikláněl na stranu šlechtických stavů. Právě v této době přichází změna v postojích krále Vladislava II. Na podzim roku 1507 totiž poskytne Albrechtovi II. zvláštní zplnomocnění, aby mohl v jeho jméně zakročít proti těmto „lidem odbojným“.²⁰¹ Král Vladislav II. se o udělení těchto výjimečných pravomocí zmiňuje ve svém listu z 11. listopadu 1507, který zaslal purkmistrovi a konšelům královského města Budějovice.²⁰² Kromě práva zakročít proti těmto narušitelům zemského míru získal Albrecht II. i další výhody. Od krále dostal do správy několik královských hradů, a dokonce i Pražský hrad. To bylo zcela proti tehdejšímu zvyklostem, protože Pražský hrad spadal do kompetence nejvyššího purkrabího Českého království, ale protože tato funkce byla momentálně neobsazená, byly tyto kroky zjevně možné. Navíc Albrecht II. obdržel i důchody, které z uvedených královských statků plynuly a také několik ozbrojenců, kteří měli být placeni právě z královských důchodů. Albrecht II. současně získal plnou moci k zásahu proti odpovědníkům. Není známé, jak Albrecht II. se svěřenými pravomocemi v boji pro odpovědníkům skutečně naložil, důležité však je, že pro sebe a své spojence z městského stavu

¹⁹⁸ PALACKÝ, *Dějiny národu českého*, Sv. 5 (knihy 16-18), s. 299.

¹⁹⁹ ČORNEJ, *Velké dějiny země Koruny české VI*, s. 529-530.

²⁰⁰ PALACKÝ, *Dějiny národu českého*, Sv. 5 (knihy 16-18), s. 299.

²⁰¹ TOMEK, *Dějepis města Prahy, Díl 10*, s. 235.

²⁰² PALACKÝ, *Archiv český, Díl VI*, s. 353-354.

dokázal získat poměrně silný mandát pro boj proti společnému nepříteli a posílit tak i svoji vlastní pozici na politické scéně Českého království.²⁰³

Díky zplnomocněním sice stoupla Albrechtova politická moc, ale současně si zneprátelil ještě více své odpůrce, kteří se s jeho vzestupem nehodlali smířit. České království se pomalu propadalo do anarchie. Královská města, která si začala uvědomovat svoji novou pozici díky svému mocnému spojenci a jeho královskému zplnomocnění, velmi horlivě začala pronásledovat zemské odpovědníky. Zvýšení ozbrojených akcí se začalo objevovat i ze strany zemských odpovědníků. Situace v Českém království byla velmi vážná a většina tehdejších politicky aktivních osob se shodovala, že vzniklé napětí může být vyřešeno pouze po urovnání sporu mezi stavy šlechtickými a stavem městským. K takovému kroku došlo v březnu 1508 na velmi bouřlivém sněmu, který se konal v Praze. Právě zde rytířský a panský stav uznal právo městského stavu na tzv. třetí hlas, tedy právo měst rozhodovat na zemském sněmu ve všech záležitostech. Nacházíme tedy zásadní změnu v postojích šlechtických stavů, protože ve výsledném zápisu stojí zmínka o tom, že „...*kdyžby co jednáno mělo býti skrze panský a rytířský stav, oni dle jejich svobody jako stav třetí k tomu také mají zavoláni býti, a cožby jim pomáhati náleželo, to bez nich zavíráno býti nemá.*“ Kromě uznání třetí hlasu se šlechtické stavy veřejně zavázaly zakročit proti každému, kdo by se protivil městským soudům. Tento zápis byl vložen do památných desek zemských 22. března 1508.²⁰⁴ Došlo tak alespoň k částečnému kompromisu mezi znesvářenými stranami. Zástupci měst dokázali sice získat příslib zásahu šlechty proti odpovědníkům a také splnit svůj největší cíl, a to plné uznání jejich hlasu na zemském sněmu, které se snažili prosadit již od vydání Vladislavské zřízení zemského v roce 1500, ale i nadále přetrvávaly problémy mezi oběma stranami zejména v oblasti ekonomických otázek. Bylo tedy dosaženo částečného kompromisu, ale sváry mezi městy a šlechtou přetrvávaly i nadále. Za hlavního strůjce této dohody mezi všemi třemi stavy je považován právě Albrecht II. Libštejnský z Kolovrat.²⁰⁵ Jeho jméno sice můžeme najít mezi ostatními šlechtici, kteří jsou v zápisu, který byl vložen do desek zemských 22. března, zmiňováni jako relátoři, ale jestli v celém jednání sehrál vůdčí roli, není s jistotou možné určit.

²⁰⁶

Situace na politické scéně se na počátku zdála zcela jasná. Spojenectví mezi Albrecht II. a královskými městy dokázalo získat ústupky ve svůj prospěch a pozdávalo se, že ve svých rukou v osobě Albrechta II. drží velkou část moci v zemi. Vše se ovšem velmi rychle změnilo.

²⁰³ TOMEK, *Dějepis města Prahy, Díl 10*, s. 235.

²⁰⁴ TOMEK, *Dějepis města Prahy, Díl 10*, s. 319.

²⁰⁵ ČORNEJ, *Velké dějiny země Koruny české VI*, s. 530.

²⁰⁶ PALACKÝ, *Archiv český, Díl VI*, s. 363.

Právě ještě v březnu 1508 se po dlouhé době uprázdňení podařilo obsadit úřady nejvyššího komorníka a nejvyššího purkrabího Českého království. Úřad nejvyššího komorníka Českého království získal Ladislav ze Šternberka na Bechyni a úřad nejvyššího purkrabího Českého království zcela překvapivě obdržel Zdeněk Lev z Rožmitálu. Všeobecně se totiž předpokládalo, že tento úřad je vyhrazen Albrechtu II. Přeci jenom požíval výhod královy přízně a již od předchozího roku měl v moci i Pražský hrad, jehož správa byla spojena právě s tímto úřadem. Ve jmenování Zdeňka Lva z Rožmitálu mohla hrát skutečnost, že právě v tomto roce nahradil Zdeněk Lev z Rožmitálu Viléma z Pernštejna v úloze hlavního králova věřitele. Ať již za jeho jmenováním stálo cokoliv, důležité bylo, že tyto změny v nejvyšších zemských úřadech znamenaly vážné ohrožení pro pozice Albrechta II. a jeho městských spojenců. Díky získání těchto úřadů se totiž začala výrazněji prosazovat již několikrát zmiňována šlechtická klika vedená Zdeňkem Lvem z Rožmitálu, která byla proti šlechticko-městskému spolenectví značně nepřátelská.²⁰⁷

Poměr sil se tedy měl zásadně změnit. Stalo se tak v létě roku 1508, kdy v Praze v červenci a srpnu jednal tzv. svatojakubský sněm. Ještě v 2. srpna 1508 posílá král Vladislav II. ponaučení svým zástupcům, jak „*podle zřízení zemského a ustanovení...chovati se mají.*“ Mezi vyslanými zástupci k tomuto sněmu jsou jmenováni nejvyšší purkrabí Zdeněk Lev z Rožmitálu, nejvyšší hofmistr Vilém z Pernštejna, Petr IV. z Rožmberka a nejvyšší kancléř Albrecht II. Libštejnský z Kolovrat.²⁰⁸ Na sněm je tedy Albrecht II., jako již několikrát předtím, vyslán jako králův zástupce. Situace pro jeho mocenskou pozici se právě na tomto sněmu významně změnila. Zde totiž dojde k veřejnému předání tzv. svatojakubské smlouvy. Král písemně potvrdil, že prakticky veškerá exekutivní moc v Českém království byla převedena na osobu Zdeňka Lva z Rožmitálu a členy zemského soudu. Ti se od této doby nazývali regenty či zemskými správci. Albrecht II. tak prakticky ztratil veškeré svoje mimořádné pravomoci a veškerou moc, kterou v minulosti získal.²⁰⁹ Kromě toho smlouva zmiňovala ještě několik věcí. Znovu zdůrazňovala, že by se král měl v případech obsazování zemských úřadů řídit radami zemských úředníků a královské rady. Dále přiznávala Zdeňkovi Lvu z Rožmitálu a několika dalším šlechticům správu veškerých královských majetků a důchodů v zemi, a to včetně významného příjmu z Kutné Hory. Do správy nového nejvyššího purkrabího Zdeňka Lva z Rožmitálu byl předán také Pražský hrad, který byl oficiálně určen za sídlo nejvyššího purkrabího Českého království. Zdeněk Lev z Rožmitálu tímto získal zásadní podíl na moci v Českém království a také stejné

²⁰⁷ ČORNEJ, *České stát v době jagellonské*, s. 132-133.

²⁰⁸ KALOUSEK, Josef (ed.), NAUK, *Archiv český čili staré písemné památky české i moravské sebrané z archivů domácích i cizích, Díl XVII*, Praha 1899, s. 96, č. 873.

²⁰⁹ TOMEK, *Dějepis města Prahy, Díl 10*, s. 323.

výhody, stejné jako Albrecht II. rok předtím.²¹⁰ Důležité je však zdůraznit, že za udělením těchto pravomocí a výhod Zdeňkovi Lvovi z Rožmitálu a jeho spojencům nešlo ani tak o osobní sympatie ze strany krále, ale spíše o respektování práva a pravidel, což dokládá i fakt, že většina daných práv se týkala pravomocí, které oprávněně náležely držiteli úřadu nejvyššího purkrabího, který přeci jenom Zdeňk Lev z Rožmitálu nakonec získal.²¹¹ Albrecht II. zmiňovanými kroky přišel nejenom o naději na důležitou pozici nejvyššího purkrabího Českého království, ale ztratil i kontrolu nad královskými statky a důchody, což se na první pohled mohlo zdát jako značná politická prohra. Albrecht II. ovšem pokračoval ve svém boji dál.

Situace v Českém království se pro města v této době nezdála nejlepší. K moci se dostala nová nepřátelská klika, která jejich počínání rozhodně nepřála. Na své straně sice stále měli nejvyššího kancléře Albrecht II. Libštejnského z Kolovrat, který nadále disponoval rozsáhlým vlivem, prim však v politice Českého království hrál někdo jiný. Útoky zemských odpovědníků v této době nabývaly na síle, a to i přes již zmíněnou dohodu mezi městy a šlechtou z března 1508. Města se sice tyto problémy pokoušela řešit silou i prostřednictvím prosb ke králi Vladislavovi II., ale bez větších úspěchů. Zásadním problémem bylo i to, že zemští odpovědníci, jejichž počet v tuto dobu narůstal, nacházeli i nadále podporu ze strany některých šlechticů. Asi nejvýznamnější nepřímá podpora přicházela od nového zemského vládce Zdeňka Lva z Rožmitálu, který činy odpovědníků dokonale přehlížel, a dokonce by se dalo říct, že prakticky zakrýval. Činil tak zjevně z důvodu svého veřejně známého nepřátelství vůči městskému stavu.²¹² Celý problém však začínal být čím dál složitější a rozsáhlejší a země se nacházela téměř na pokraji občanské války.²¹³

Již v říjnu roku 1508 rozhodl zemský soud o postihu odpovědníků a jiných zločinů. Zemský soud učinil takovéto rozhodnutí na základě výzvy, kterou k jeho jednání poskytl král Vladislav II. Pokyny, jak postupovat při stíhání těchto zločinců, byly zemskými úředníky rozeslány 14. října 1508. Města neváhala na základě těchto rozhodnutí proti odpovědníkům zakročit, ale jejich kroky vyvolali spíše ještě větší rozepře mezi znesvářenými stranami.²¹⁴ Proto již v druhé polovině října 1508 bylo rozhodnuto, že vyřešení celého problému bude odloženo až do příjezdu krále Vladislava II. do Čech, tedy na únor 1509. Ve velmi vyostřené situaci nakonec rozhodl král Vladislav II. o ukončení sporu mezi královskými městy a Jiřím Kopidlanským. Král rozhodl následovně: smrt Jana Kopidlanského ani následné činy jeho bratra Jiřího

²¹⁰ ČORNEJ, *Velké dějiny země Koruny české VI*, s. 531.

²¹¹ KREUZ, *Vladislavské zřízení zemské*, s. 65.

²¹² FRANCEK, 24. 10. 1517 – *Svatováclavská smlouva*, s. 62-63.

²¹³ ČORNEJ, *Velké dějiny země Koruny české VI*, s. 531.

²¹⁴ FRANCEK, 24. 10. 1517 – *Svatováclavská smlouva*, s. 64-65.

Kopidlanského neměly mít vliv na čest tohoto zemského odpovědníka; boje, které Jiří vede s pražskými městy či s jinými královskými městy mají být okamžitě ukončeny, a to bez jakéhokoliv postihu pro jeho osobu či jeho pomocníky; všichni zajatci měli být propuštěni. Rozhodnutí krále bylo pro města značně nevýhodné. Často tomuto rozhodnutí bývá dáván za vinu incident z 20. května 1509. Právě tehdy se měla odehrát krvavá bitka mezi obyvateli pražských měst a uherským doprovodem krále Vladislava II. Podle dobových zpráv bylo na obou stranách i několik mrtvých. Možná právě tento incident stál za vůči městům nepříznivém výroku krále Vladislava II.²¹⁵ Velký vliv na královo rozhodnutí měla zjevně i politická klika vedená Zdeňkem Lvem z Rožmitálu, což dokazuje i to, že spor byl rozhodnut v souladu s jejich preferencemi. Jiří Kopidlanský ovšem se svými akcemi nepřestal. Nadále působil ve službách jiných loupeživých šlechticů a několik dalších let terorizoval celou oblastí západních Čech. Po dobytí hradu Starý Herštejn plzeňskou krajskou hotovostí z českých dějin mizí zmínky o Jiřím Kopidlanském.²¹⁶

V roce 1509 tak byl vyřešen případ odpovědníka Jiřího Kopidlanského. Nepodařilo se ovšem vyřešit všechny spory mezi městským a šlechtickými stavy. V táboře královských měst se v této době událo hned několik změn. Tou první změnou bylo usmíření Nového a Starého Města pražského. Jádrem jejich sporu leželo především v privilegiích, která král Vladislav II. za podpory některých šlechticů před lety udělil Novému Městu pražskému, s cílem zabránit jeho sblížení se Starým Městem pražským. Obě města se však v tuto chvíli rozhodla překonat vzájemné spory a po ústupcích ze strany Novoměstských se za asistence Albrecht II. Libštejnského z Kolovrat podařilo na podzim roku 1509 mezi nimi uzavřít smlouvu o vzájemné spolupráci, a to i přes nevoli ze strany krále a některých zemských úředníků.²¹⁷ Další zásadní změnou v městské politice byla obměna členů městské rady Starého Města pražského. K moci se v tomto období dostali kališníci měšťané jako třeba Zikmund Vaníčkovice, Jan Pašek z Vratu a Jan Hlavsa z Liboslavi. Tato nová generace městských politiků byla též silně podporována administrátorem Dolní konzistoře Pavlem z Žatce. Právě v této době do čela pražských měst začaly pronikat osoby, které měly univerzitní vzdělání a v budoucnosti značně určovaly, díky své kompetentnosti, politiku městského stavu.²¹⁸

Zásadní změnou pro městský stav však byla ztráta jejich hlavního spojence Albrechta II. Libštejnského z Kolovrat, který si dokázal udržet svůj vliv i po vydání svatojakubské smlouvy, jíž ztratil své výsadní postavení. Dlouho však odmítal vydat královské statky Zdeňkovi Lvovi z R

²¹⁵ Tamtéž, s. 66-67.

²¹⁶ ČORNEJ, *Český stát v době jagellonské*, s. 134.

²¹⁷ TOMEK, *Dějepis města Prahy, Díl 10*, s.257.

²¹⁸ ČORNEJ, *Velké dějiny země Koruny české VI*, s. 533-534.

ožmitálu a ostatním jmenovaným zástupcům. Učinil tak až po několika výzvách.²¹⁹ V druhé polovině roku 1509 se mu dokonce podaří ustát vážná obvinění ze strany Zdeňka Lva z Rožmitálu a několika dalších šlechticů. Albrecht II. byl z jejich strany obviňován ze zneužívání svých pravomocí, z falšování a úpravy listin, které přicházely z Budína od krále Vladislava II. a z držení dvou úřadů najednou, což bylo dle platných pravidel nepovolené. Probíhající pře sice nebyla vyřešena ihned, ale na základě tohoto obvinění pozbyl Albrecht II. úřadu hofmistra dvora královského, který zastával již od roku 1496 a též mu byly odebrány malá a velká pečeť Království českého, které se od této doby měly držet v králově blízkosti.²²⁰ Ač tímto sporem Albrecht II. rozhodně část své moci ztratil, tak nejdůležitější bylo, že se mu podařilo udržet úřad nejvyššího kancléře Českého království, ale především i přízeň krále Vladislava II., kterou mu důrazně projevil ihned měsíc po odebrání úřadu hofmistra a vlastnictví pečeti. Společně s Albrechtem II. se totiž král vydal na jeho hrad Krupku. Na hrad sice nedorazili, protože král Vladislav II. cestou onemocněl, ale přesto je toto gesto v podobě společné cesty na Albrechtův hrad v době, kdy je stále obviněn ze závažných činů a stále nebylo oficiálně rozhodnuto, zda je vinný či nikoliv, podle mého názoru jednoznačným projevením královy přízně.²²¹ Spor byl rozhodnut až v říjnu 1509 a to v Albrechtův prospěch.²²² Albrecht II., tak dokázal překonat i obvinění, které ho v podstatě mohlo stát celou politickou kariéru. Nadále také stál na straně městského stavu. Další dějství politických tahanic již proběhlo bez pana Kolovrata. Již delší čas těžce nemocný Albrecht II. totiž 25. května 1510 zemřel na svém hradu Krupka.²²³ Jeho smrt byla těžkou ranou právě pro městský stav, který tím ztratil hlavního spojence a znovu se ocitl na politické scéně zcela osamocen.

Spor mezi šlechtou a městy, tak pokračoval nadále a nepodařilo se ho vyřešit ještě několik dalších let. V Českém království v této době měla hlavní slovo šlechtická klika pod vedením nejvyššího purkrabího Zdeňka Lva z Rožmitálu. Po smrti Albrecht II. jim z politického prostředí zmizel úhlavní protivník a nyní v zemi vládli prakticky neomezeně. Městský stav byl v této době poměrně jednotný a dobře organizovaný zejména díky vedení kališnických politiků ze Staré Města pražského. V minulosti také dokázal dosáhnout částečného úspěchu, a to uznání svého hlasu na zemském sněmu. Mezi oběma stranami ovšem stále přetrvávaly neshody. Pro městský stav byla nejdůležitější zejména otázka ekonomických záležitostí a pro šlechtické stavy to byla otázka soudních kompetencí, jelikož požadovaly, aby

²¹⁹ PALACKÝ, *Dějiny národu českého*, Sv. 5 (knihy 16-18), s. 310.

²²⁰ TOMEK, *Dějepis města Prahy*, Díl 10, s. 268.

²²¹ SEDLÁČEK, *Hrady, zámky a tvrze království Českého VIII: Rakovnicko a Slansko*, s. 28-29.

²²² PALACKÝ, *Dějiny národu českého*, Sv. 5 (knihy 16-18), s. 313.

²²³ SEDLÁČEK, *Hrady, zámky a tvrze království Českého XIV: Litoměřicko a Žatecko*, s. 359-60.

rozhodnutí městských soudů byla kontrována soudem zemským. Schylovalo se k další konfrontaci mezi těmito dvěma stranami. V následujících letech, tak spory neutichaly a obě strany se několikrát ocitly na pokraji otevřené války.²²⁴

Spor se nakonec podařilo vyřešit až v roce 1517. Příčinou ukončení toto sporu byla především celková únava všech zúčastněných. Spor mezi městy a šlechtou se totiž táhl už bezmála dvacet let. Začaly se tedy objevovat hlasy, které volaly po uzavření kompromisu. Zásahu na tom měli především zástupci české šlechty, kteří stáli v opozici proti Zdeňkovi Lvovi z Rožmitálu a v ukončení těchto dlouholetých tahanic, tak viděli jedinou možnost, jak uklidnit celkovou situaci, a tak posílit vlastní pozice. V čele šlechticů bychom našli bývalého nejvyššího hofmistra Českého království Viléma z Pernštejna a jeho syna, který již před lety po otci získal úřad nejvyššího hofmistra Vojtěcha z Pernštejna. Právě skupina šlechticů pod vedení pánů z Pernštejna již od roku 1516 volala po vytvoření kompromisu mezi zneprátelenými stranami.²²⁵

K uzavření dohody nakonec došlo na sněmu, který byl svolán ke dni svatého Václava 1517 na Pražský hrad. Sněm rokoval skoro měsíc. Nakonec byl přijat dokument, pro který se později vžil název Svatováclavská smlouva. Ustanovení bylo přijato všemi třemi stavy 24. října 1517 a slavnostně vloženo do desek zemských, čímž se stalo platným zákonem. Jeho základem byla novelizovaná sněmovní usnesení z roku 1515.²²⁶ Tímto dokumentem byly vyřešeny mnohé spory mezi stavy šlechtickými a stavem městským.

Uzavřením Svatováclavské smlouvy došlo ke kompromisu mezi znesvářenými stranami a tento dokument položil základy, alespoň zdánlivého míru v Českém království. Smlouva také znamenala jakési dotvoření stavovského systému Českého království a dokázala vytvořit některá základní pravidla pro jeho fungování. Smlouva byla v platnosti až do roku 1782, kdy byla její ustanovení zrušena osvěcenskými reformami.²²⁷

3.4 Ve jménu víry. Boj proti Jednotě bratrské

Na počátku 16. století panoval v náboženské situaci Českého království alespoň zdánlivý smír. Hlavní pozici zde zastávaly především dvě konfese, a to katolická a kališnická. V zemi vedle sebe působila katolická menšina, která měla zastání především ve vyšší šlechtě, a kališnická většina, která se hlásila k českému husitskému dědictví.²²⁸ Smír mezi těmito stranami

²²⁴ ČORNEJ, *Český stát v době jagellonské*, s. 136-137.

²²⁵ ČORNEJ, *Velké dějiny země Koruny české VI*, s. 540.

²²⁶ FRANCEK, 24. 10. 1517 – *Svatováclavská smlouva*, s. 84-85.

²²⁷ ČORNEJ, *Český stát v době jagellonské*, s. 143-144.

²²⁸ MACEK, *Víra a zbožnost*, s. 9.

dokázal nastolit Kutnohorský náboženský mír, který byl uzavřen v březnu roku 1485. Právě prostřednictvím tohoto dokumentu mohla dosáhnout náboženská snášenlivost v Čechách ještě vyšší úrovně než v minulosti. Kromě toho že Kutnohorský náboženský mír zrovnoprávnil katolickou a kališnickou víru, tak v základě dovoloval lidem, aby si svobodně podle své vůle mohou zvolili přijímání buď pod jednou, a tedy katolickou anebo pod obojím, a tedy kališnickou víru. Také ustanovil, že nikdo nemá právo své poddané nutit ke změně vyznání a měl by je ponechat při jejich současné víře. Platnost tohoto míru byla stanovena na 31 let.²²⁹ Náboženské rozepře se tak v Českém království prakticky uklidnily a přestaly být hlavním problémem české politické scény. Tyto dvě smířené náboženské strany spojovaly především snahy o vzájemné pokojné soužití v rámci Českého království, ale také i společný nepřítel, kterým byla, především jednota bratrská či nejrůznější náboženské sekty, které v Čechách stále působily a měly své následovníky.²³⁰ Jednota bratrská stála mimo konfesemi a mimo uznávané církevní instituce. Jednalo se o stoupence radikálního reformního proudu, který ze své podstaty stál v opozici, jak proti římské, tak proti kališnické církvi a vytvořil si vlastní organizaci. O postavení této náboženské skupiny svědčí i název, který pro ně v této době užívali věřící obou hlavních církví. Označovali je jako pikarty neboli kacíře. I když měla jednota bratrská podporovatele či sympatizanty na vysokých místech, stále patřila k spíše méně početným církvím. Josef Macek se zmiňuje, že v období vlády Jagellonců měla jednota bratrská sotva několik tisíc stoupenců. V porovnání s římskou a kališnickou církví stála tedy jednota v menšině.²³¹ Přestože jejich počty nebyly rozsáhlé, tak na počátku 16. století se značně rozrostly. K tomu nárůstu došlo zejména kvůli postupné změně orientace této církve, která proběhla na konci 15. století. Členové této církve se totiž po prudkých disputacích rozhodli opustit tradiční orientaci uzavřenosti vůči světu a rozhodli se pomalými kroky společensky splynout se zbytkem království. Zásadní obrat v přístupu jednoty k veřejnému životu byla změna jejího pohledu na skládání přísah. Raná jednota bratrská totiž přísahy, které byly spojovány s přijmutím úřadů vnímala jako hříšnost. Její stoupenci se, tak prakticky vylučovali z řízení veřejného života a vznikaly též spory s ostatními lidmi, kteří bratřím vyčítali jejich nezáměr na veřejné správě. Zjevně v reakci na tyto kroky se rozrostl i počet jejích stoupenců. Kolem roku 1480 činil počet členů církve asi 2000 osob, a to jak v Čechách, tak i na Moravě. Již v roce 1500 se však mluví zhruba o 5000 následovníků, jejichž počet nadále stoupal. Právě narůstající počty

---

²²⁹ FALTUS, Josef, *Vývoj a proměny utrakvismu v Čechách z pohledu historiografie v letech 1462-1485*, Bakalářská práce, vedoucí Somer, Tomáš, Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta, Katedra historie, Olomouc 2018, s. 37.

²³⁰ ČORNEJ, *Velké dějiny země Koruny české VI*, s. 545-546.

²³¹ MACEK, *Víra a zbožnost*, s. 286-287.

následovníků jednoty bratrské vedly k obavám ze strany kališnické, a především římské církve v Čechách. V reakci na tento nárůst se začaly objevovat perzekuční kroky ze strany oficiálních míst Českého království.²³²

Do boje proti jednotě bratrské se zapojil i Albrecht Libštejnský z Kolovrat, který patřil k oddaným následovníkům římské církve. Svými současníky byl označován přímo za horlivého katolíka, který byl prakticky hlavou katolické strany v Čechách. Jak se zmiňuje František Palacký „*Bratři čeští...spatřovali v něm, katolíku rozhodném, svého úhlavního nepřítele.*“²³³ Tato jeho téměř zélotická oddanost katolické víře měla své praktické odůvodnění v rodinné minulosti. Již jeho děd Hanuš I. a jeho bratr Bedřich Libštejnští z Kolovrat patřili k známým bojovníkům z dob husitských bouří, kteří bojovali ve jménu katolické víry a patřili ke straníkům krále Zikmunda Lucemburského. Zásadní změna v jejich politickém směřování se odehrála v době, kdy hrad Libštejn oblehla husitská vojska. Ta k hradu dorazila 20. července 1430. V počátečních útocích sice husitská vojska dokázala dobýt předhradí, ale vlastní hrad se ubránil. Protože obránci byli dobře vyzbrojeni a zásobeni a všechny útoky na hrad byly zatím neúspěšné, rozhodli se oblehatelé hrad vyhladovět. Zanechali před hradem část svých mužů a pokračovali v tažení plzeňským krajem. Někdy v této době dorazil na Plzeňsko se svým vojskem také Prokop Holý, který se vrátil z tažení na Moravě a společně s přítomnými husitskými vojsky působil v Plzeňském kraji. I přesto, že byl hrad dobře zásobený, již na počátku podzimu se začalo ukazovat, že obránci dlouho nevydrží. Právě kvůli možnému dobytí hradu a hrozbě dalších husitských vojsk v kraji došlo 8. září ke společnému setkání, na němž mělo rozhodnout o osudu hradu Libštejn. Tohoto jednání se zúčastnil jak Bedřich Libštejnský z Kolovrat, tak jeho bratr Hanuš, který zjevně působil jako prostředník. Bratři Kolovratové zde slíbili, že od nynější doby budou stát na straně tábořských a pražanů. Za daný příslib bylo obléhání hradu zrušeno. Na rozdíl od ostatních pánů bratři Kolovratové svého slibu dostáli a od této doby se objevovali na straně podobojí. Šlo ale o obrat pouze politický, nikoliv věroučný. Kolovratové nadále zůstali věrni katolického víře.²³⁴

Za oddaného katolíka by se dal označit i Albrechtův otec, Hanuš II. Libštejnský z Kolovrat. I on se v mládí účastnil bojů v husitských válkách. Aktivně se také zapojil do politického života Českého království, nejdříve na straně krále Jiřího z Poděbrad, později na straně opozice vůči tomu českému králi. Zásadní změna v osobním i náboženském životě nastala po smrti jeho ženy Kateřina ze Šternberka v roce 1465. Právě po její smrti se rozhodl

²³² ČORNEJ, *Velké dějiny zemí Koruny české VI*, s. 553-555.

²³³ PALACKÝ, *Dějiny národu českého, Sv. 5 (knihy 16-18)*, s. 201.

²³⁴ TOMEK, Václav Vladivoj, *Dějepis města Prahy, Díl 4*, Praha 1879, s. 468-469.

zanevřít na světský život a rozhodl se stát duchovním. Již o dva roky později si požádal u papeže Pavla II. o povolení, aby mohl být vysvěcen na kněze. Povolení skutečně získal a v pozdější době se zaměřil především na svoji duchovní kariéru. Vzniklá realita je velmi zajímavá, jelikož se v minulosti plně věnoval světskému životu, a dokonce se účastnil i bojů. Tato okolnost jeho duchovní kariéře zjevně nestála v cestě.²³⁵ V následujících letech postupně zastával několik církevních úřadů, až se v roce 1469 stal po smrti Hilaria z Litoměřic administrátorem pražského arcibiskupství, a tedy v podstatě hlavou katolické církve v Čechách. A ačkoliv by se dal označit za oddaného katolického církevního hodnostáře, nepatřil mezi zastánce krvavého boje mezi katolíky a kališníky kvůli vyřešení české náboženské otázky. Důležité je si též říci, že i když v průběhu svého působení v církevní správě Českého království ne vždy stál na straně králů a všeobecně přijímaných názorů katolické strany, tak se mu podařilo značně obnovit fungování církevní správy a posílit pozici katolické církve. Svými současníky byl ceněn hlavně za své kroky a snahy, které podnikal s cílem posílení náboženské smířlivosti v Českém království.²³⁶ Syn Albrecht sice v krocích náboženské snášenlivosti svého otce spíše nepokračoval, ale zachoval rodinnou věrnost katolické církvi, která ho provázela i v jeho politické kariéře.

Jak Albrecht II. nazíral na vážnost víry není možné s jistotou určit. Možným příkladem jeho pohledu vůči víře a duchovním služebníkům může být událost, kterou líčí Josef Macek ve své knize *Víra a zbožnost jagellonského věku*. Jedná se o příběh, který popisuje jednání Albrecht II. v případě faráře ze Štětí. Ten byl totiž podezříván ze strany Albrechta II. z neřádných styků s těhotnou farskou služkou. Na základě tohoto nařčení neváhal vsadit faráře do hradní věže, zabavit všechno jeho majetek, a to i přes prosby a nářky postiženého kněze. Právě díky této epizodě je Albrecht II. uváděn Mackem jako příklad katolických šlechticů, kteří považovali kněze jen za své sluhy a podle toho s nimi také jednali.²³⁷ V tomto případě se však nejedná o příklad zbožnosti, ale spíše vyžadované disciplinovanosti. Dalším příkladem možného nazírání Albrechta II. je jeho počínání v jednání s klášteřem v Plasích. Větší část panství toho klášteřa se mu podařilo získat společně s hradem Libštejn od svého zadluženého bratrance z primogeniturní větve rodu Libštských z Kolovrat, Jaroslava. O tomto prodeji sice neexistují žádné písemné zmínky, ale již z roku 1498 pochází potvrzení zápisného práva na tyto statky českým králem Vladislavem II. Jagellonským. V potvrzení je zmiňována i uzavřená smlouva s opatem plaského klášteřa Šebestiánem.²³⁸ Po získání tohoto majetku se objevují zmínky o Albrechtově nakládání s ním. Albrecht II. prý nutil klášteřní poddané ke slibu človecenství,

²³⁵ BORŮVKA, Kolowratové, s. 68-69.

²³⁶ MACEK, *Víra a zbožnost*, s. 174

²³⁷ Tamtéž, s. 194.

²³⁸ KALOUSEK, *Archiv český, Díl XVIII*, s. 12-15.

vybíral poplatky, a dokonce se snažil i snížit počet mnichů v klášteře. Je důležité si říci, že v tomto jednání nebyl mezi českými šlechtici ojedinělým případem. Obsazení majetků klášterů bylo v době po husitských bouřích poměrně běžnou praxí. Tyto kroky byly podnikány pod záminkou ochrany klášterních panství, a to jak ze strany kališnických, tak především katolických šlechticů. Prakticky tak těmito kroky pokleslo světské panování klášterů v Čechách na minimum, a to často ve prospěch okolních šlechticů. Následné nakládání s bývalým klášterním majetkem a klášteřem samotným ze strany české šlechty bylo často podobné tomu Albrechtově, v případě plaského kláštera.²³⁹ Dalo by se tedy říci, že v případě nakládání s církevními osobami a s bývalým církevním majetkem si Albrecht II. počínal poněkud arogantně a s cílem vlastního obohacení.

Kromě těchto spíše negativních příkladů Albrechtova postoje k církvi existují i příklady, které poukazují na jeho pozitivní postoj. Zcela podle rodícího se trendu v katolickém prostředí existují zmínky o podpoře náboženských poutí ze strany Albrechta II. Jednalo se o podporu poutníků, kteří mířili k zázračnému mariánskému obrazu, jenž se nacházel v Bohosudově (německy Mariaschein) nedaleko jeho hradu Krupka. Jasně se, tak přihlásil ke katolictví, jehož projevem byla již od konce 15. století snaha o obnovu náboženských poutí.²⁴⁰

Velice zajímavý je jeho postoj k židům. Dalo by se totiž říci, že byl více méně tolerantní. To dokládá zmínka k roku 1507, kdy se prý Albrecht II. zastal pozůstalých po obětech pogromu v Českých Budějovicích. K tomuto pogromu došlo v roce 1505.²⁴¹ Kromě zastání, pomohl Albrecht II. pozůstalým dokonce získat finanční náhradu za utrpěné škody. Jak tohoto odškodnění dosáhl, anebo jestli k němu sám přispěl, se mi ovšem nepodařilo dohledat. Je dost možné, že se znovu zachoval podle dobové reality, jelikož v následujících letech se začal zvyšovat zájem české šlechty o právní ochranu židů.²⁴² Právě tyto události snad dokazují Albrechtovu alespoň částečnou náboženskou snášenlivost vůči jiným náboženstvím, respektive vůči židovství.

Otázkám souvisejícím s církevními záležitostmi se začal Albrecht II. poprvé doložitelně zabývat po získání úřadu nejvyššího kancléře Českého království v roce 1503. Již jeho samotný nástup do úřadu bývá označován za značnou překážku pro stranu podobojí. Ta totiž výměnou v nejvyšších zemských úřadech, která se odehrála v tomto roce, ztratila své zástupce v zemské vládě. Posledním zástupcem kališníků byl nejvyšší purkrabí Jan Jenec z Janovic a

---

²³⁹ MACEK, *Víra a zbožnost*, s. 201-205.

²⁴⁰ Tamtéž, s. 282.

²⁴¹ PLACEROVÁ, Tereza, *Židé v Českých Budějovicích*, Bakalářská práce, vedoucí Nosek, Bedřich, Univerzita Karlova, Husitská teologická fakulta, HTF – Ústav židovských studií, Praha 2008, s. 16.

²⁴² MACEK, *Víra a zbožnost*, s. 380.

Petrušpurka, který se ještě před svým odchodem z úřadu nejvyššího purkrabího Českého království rozhodl konvertovat ke katolické víře. I přes přestoupení se jednalo o posledního zástupce kališníků mezi nejvyššími zemskými úředníky. Stále sice měli vyznavači podobojí své zastánce ve spíše smířlivých pánech, Vilémovi z Pernštejna, který zastával úřad nejvyššího hofmistra Českého království a v Janovi ze Šelmberka, který nově získal úřad nejvyššího komorníka Českého království. Ovšem otěže řízení zemské vlády v Čechách začal pomalu přebírat někdo jiný. Hlavní slovo mezi nejvyššími zemskými úředníky v této době měli především nejvyšší purkrabí Jindřich IV. z Hradce, nejvyšší zemský sudí Půta Švihovský z Rýzmburka a nejvyšší kancléř Albrecht II. Libštejnských z Kolovrat. Důležité si je uvědomit, že všichni tři zmiňovaní pánové byli označováni za horlivé katolíky. Za jeden z hlavních cílů si tito noví zemští vladaři určili především opravu církevních poměrů v zemi a její očištění od kacířů. Dalo se tedy očekávat, že budou podnikat radikální kroky, což znamenalo pro České království po téměř desetiletí náboženského smíru značnou změnu. Jejich první kroky se pak obrátily především proti jednotě bratrské.

Za duši nové zemské vlády byl označován právě Albrecht II. Ten býval, jak už bylo zmíněno výše, svými současníky označován za horlivého katolíka. František Palacký se vyjadřuje k jeho náboženskému postoji slovy „*dělaje se metlou boží na kacíře...*“.²⁴³ Právě tento pohled na osobu Albrechta II. nám může předestřít jeho budoucí směřování v náboženských otázkách a jeho razantní vystupování proti členům jednoty bratrské. Radikální postoj nových katolických zemských vládců se však obrátil i proti ostatním zemským úředníkům. Především proti těm, kteří ač vyznávali katolickou víru, byli vůči členům jednoty bratrské spíše smířlivější a dali by se považovat za jejich přímluvce. Jednalo se především o dva již zmiňované pány Viléma z Pernštejna a Jana ze Šelmberka. Vůči nim se prý ze strany nového nejvyššího purkrabího Jindřicha IV. z Hradce a nejvyššího kancléře Albrechta II. Libštejnského z Kolovrat začalo objevovat velké množství kritiky a neostýchali se použít i hanebné intriky. Jak ovšem politický boj mezi zmiňovanými zemskými úředníky probíhal, není možné s přesností určit. Důležité je si však říci, že od této doby budou obě strany často zápolit v boji týkajícího se náboženských otázek.²⁴⁴

Společné potýkání těchto dvou stran můžeme vidět hned v létě roku 1503. Právě v tomto období je vysláno poselství obou táborů do Budína ke králi Vladislavovi II. Jagellonskému. Cílem společného poselství katolíků a kališníků bylo zjevně dosáhnout zjištění králova stanoviska k jejich plánovaným krokům proti jednotě bratrské. Mezi členy horlivé katolické

²⁴³ PALACKÝ, *Dějiny národu českého*, Sv. 5 (knihy 16-18), s. 267-269.

²⁴⁴ MACEK, *Víra a zbožnost*, s. 325.

strany, kteří byli vysláni do Budína, bychom našli nejvyššího zemského sudího Půtu Švihovského z Rýzmburka, nejvyššího kancléře Albrechta II. Libštejnského z Kolovrat, Petra IV. z Rožmberka a rytíře Otíka Kamýckého z Tropčic. Mezi zástupci umírněných katolíků a kališníků figurovala jména jako nejvyšší komorník Jan ze Šelmberka, nejvyšší hofmistr Vilém z Pernštejna, nejvyšší mincmistr Bohuslav Kostka z Postupic, Zdeněk Medek z Valdeka, maršálek královského dvora Václav Čěč z Nemyčevsi a královský prokurátor Albrecht Rendl z Oušavy.

Zásadním problémem poselstva ovšem bylo, že se katoličtí a kališničtí zástupci nedokázali dohodnout na zvolených prostředcích v boji proti rozrůstající se jednotě bratrské. Velmi zajímavé také bylo to, že mezi členy poselstva se nacházeli i známí podporovatelé jednoty bratrské, a to Vilém z Pernštejna, Jan ze Šelmberka a Bohuslav Kostka z Postupic, a především i jeden tajný člen jednoty, Albrecht Rendl z Oušavy. Již ze zmíněných detailů je zjevné, že slyšení před králem nebylo jednoduché. Mezi jednotlivými členy poselstva, a dokonce mezi přítomnými rádci krále Vladislava II., se velmi rychle rozhořely spory. Zástupci horlivých katolíků (mezi kterými byl i Albrecht II.) vystupovali velmi rázně a získali pro svůj cíl i podporu manželky Vladislava II., Anny z Foix a Candale. Konečným výsledkem jednání v Budíně bylo vydání nařízení, které vyšlo 5. července 1503 a které nařizovalo pronásledování členů jednoty bratrské, ale pouze v královských městech. Šlechta pak měla na výběr, jestli bude toto nařízení následovat i na svých panstvích. Znění nařízení, které se týkalo v podstatě pouze královských měst, mělo své odůvodnění především v tehdejší politické realitě dané spory kolem Vladislavského zřízení zemského. Panovalo totiž pravidlo, že šlechta má práva nad svými poddanými a král zase práva nad svými královskými městy. Vyznění tohoto nařízení je tedy zcela pochopitelné a plně v reáliích tehdejší politické situace.²⁴⁵ Ihned po vydání bylo nařízení rozesláno do všech královských měst. Reakce na královo nařízení na sebe nenechala dlouho čekat. Z Českého království se začaly ozývat negativní ohlasy ze strany některých šlechticů a šlechtičen, jak kališníků, tak katolíků.

Rozrůstající se jednota bratrská totiž dokázala v průběhu let získat sympatie některých českých šlechticů. V reakci na královské nařízení se proto začaly množit nejrůznější přímluvy za členy jednoty u krále Vladislava II. Ten se rozhodl situaci jednoznačně vyřešit a svolal ke dni sv. Jeronýma (30. září) zemský sněm na Pražský hrad. Situace si takovéto řešení rozhodně zasloužila. Ihned po vydání nařízení totiž jeho znění začalo být na naplňováno a v královských městech začali být zatýkáni členové jednoty. V reakci na učiněné kroky se v zemi začaly šířit zvěsti o tom, že tyto akce proti jednotě bratrské jsou jen pokusné a další perzekuce bude

---

²⁴⁵ TOMEK, *Dějepis města Prahy, Díl 10*, s. 193-195.

namířena i proti kališníkům. Ačkoli zvěsti byly zjevně smyšlené, působily starost především šlechticům, kteří by se dali označit za horlivé katolíky, protože si uvědomovali, že jejich nynější postavení je sice silné, ale stále jsou v Českém království v menšině. Za účelem dojednání společného postupu se tito katoličtí šlechtici sešli ještě před konáním celozemského sněmu na počátku září v Plzni (jelikož se mezi tyto horlivé katolíky počítal i Albrecht II., dalo by se předpokládat, že se tohoto setkání také zúčastnil). Výsledkem jednání byl zápis, ve kterém se šlechtici zavázali, že budou následovat králova nařízení pro královská města i na svých panstvích. Zároveň však zdůrazňovali, že pokud by se členové jednoty obrátili proti kališníkům, postavili by se na jejich ochranu (tato alibistická slova měla zjevně za cíl naklonění kališníků a demonstraci, že se proti nim žádné kroky nechystají). Znění zápisu dopravil do Prahy pár dní před začátkem zemského sněmu Albrecht II. Libštejnský z Kolovrat. Předal ho prý Pražanům jako zástupce katolické strany.

Kromě výše zmíněného zápisu bylo důsledkem jednání v Plzni také rozdělení české stavovské obce. Když se totiž sněm ke dni sv. Jeronýma skutečně sešel, stalo se, že zástupci katolické strany jednali na Pražském hradě a zástupci kališníků na Staroměstské radnici. Jednotlivé strany tak jednaly separátně a mezi sebou komunikovaly prostřednictvím vyslaných posílů. Jedním takovýmto poslem vyslaným zástupci katolické strany na Staroměstskou radnici, byl i Albrecht II. I přestože se strany ve svých názorech rozcházely, dokázaly nakonec dojít ke společnému rozhodnutí. Většinou hlasů bylo rozhodnuto, že setkávání jednoty bratrské musí být všude zastavena a jejich kostely a sborové domy jim mají být odebrány. Obě strany se také shodly, že je důležité prosadit stejný stav věcí i na Moravě a že je nutné pro tuto věc získat podporu krále Vladislava II. Výsledkem sněmovního jednání tedy v podstatě bylo posvěcení perzekučních ujednání proti jednotě bratrské.²⁴⁶

Další výrazným krokem Albrechta II. a jiných šlechticů katolické strany proti jednotě bratrské bylo uzavření vzájemného spojenectví v únoru 1505. Tématu zrušení jednoty byl již věnován prostor v kapitole o sociálních vazbách Albrechta II., a proto není potřeba se jejím členům a okolnostem vzniku věnovat podruhé. Důležité je ale zdůraznit cíle, které si členové jednoty stavili. Kromě zachování svých práv a veškerého zřízení zemského, bylo jejich snahou především zachování věrnosti králi, ochrana náboženství podjednou i podobojí proti kacířům, tj. i jednotě bratrské a vzájemná pomoc proti narušitelům pokoje v království. Uzavření spojenectví je velmi zajímavou okolností a příkladem spojení katolických šlechticů, které i přes

---

²⁴⁶ PALACKÝ, *Dějiny národu českého*, Sv. 5 (knihy 16-18), s. 271-273.

vzájemné rozpory spojovala touha po zachování klidu v zemi, společná víra a myšlenka boje proti jednotě bratrské, jež byla podle jejich názoru nebezpečná a kacířská.²⁴⁷

Kromě kroků proti jednotě bratrské se Albrecht II. věnoval i jiným záležitostem týkajících se otázek víry, v tomto případě přesněji církevní správy. Zapojoval se totiž i do sporu o správu české kališnické církve mezi administrátorem dolní konzistoře Pavlem z Žatce a biskupem Filipem Sidonským. Spor začal příchodem biskupa Filipa do Čech. Nedá se s přesností říct, kdo titulárního sidonského biskupa do Čech pozval, ale jisté je, že se v květnu 1504 objevil po boku českého studenta v Táboře. Jelikož byl ovšem na cestě doprovázen pražským studentem, dalo by se očekávat, že pozvání mohlo pocházet buď z univerzitního prostředí anebo od pražských konšelů. Do Čech byl zjevně pozván zejména s cílem zajištění svěcení nových kněží, protože právě ty kališnické církve v Čechách silně postrádala. Do Čech tento biskup dorazil v přestrojení. Církevní autority se totiž dozvěděly o jeho plánovaném odchodu do Čech a nesouhlasily s tímto, podle jejich názoru, podporováním kacířů. Biskup Filip se i přes odpor církevních představitelů v Římě na cestu vypravil a do Čech skutečně dorazil. Zdůrazňoval především, že mu leží na srdci prospěch českých křesťanů, ale zjevně za jeho rozhodnutím vyrazit do Čech stál i možný příslib odměn a vysokých příjmů z české strany. Do Prahy doputoval biskup Filip 28. května 1504 a byl Pražany slavnostně přivítán. Jeho příjezd pryč v Praze budil téměř neobyčejný zájem. Tento „*stařeček s dobrou myslí*“, jak byl ve své době označován, začal velmi rychle po svém příjezdu s prací. Věnoval se biřmování mládeže, udílení svátosti oltářní způsobem podobojí a svěcení kněží, a to nejen v Praze, ale třeba i v Kutné Hoře nebo v Čáslavi. Postupně se začíná utvářet i jeho oficiální postavení nebo alespoň jeho vlastní pohled na něj. Když totiž od září 1504 pobývá v Kutné Hoře, vysvětlí zde velký oltář, který se nacházel v rozestaveném chrámu svaté Barbory. Při obřadu sám sebe poprvé označí jako „*biskup sidonský a český z milosti Boží a apoštolského stolce*“. Toto označení je velmi zajímavé hned kvůli dvěma věcem. Tou první je, že se ukazuje jeho vnímání vlastní pozice, kdy díky všeobecné radosti z přítomnosti a neznalosti české náboženské reality neváhal sám sebe v podstatě jmenovat hlavou české církve i když tato pozice náležela prakticky někomu jinému. Tou druhou je pak zvolené označení „*z milosti...apoštolského stolce*“. To je velmi zajímavé užití slov, protože oficiální katolické církevní kruhy pohlížely na biskupa Filipa spíše jako na odpadlíka a kacíře. Nic ovšem nemění na tom, že biskup Filip se velmi rychle začal vnímat za hlavu kališnické církve v Čechách.

Jeho vystupování však záhy vyvolávalo spory s oficiální správou české kališnické církve, tzv. dolní konzistoří. V čele ní stál v této době administrátor Pavel z Žatce. Ten sice z po

---

²⁴⁷ BORŮVKA, *Kolowratové*, s. 72-73.

čátku příchod a aktivity biskupa Filipa podporoval, když se ale začal stavět do pozice českého biskupa, postavil se proti němu. Kroky pro upevnění své pozice podnikal ale i sám biskup Filip. Kromě toho, že se začal obklopotovat radou svých příznivců z řad umírněných kališníků, kteří tvořili v podstatě jeho vlastní konzistoř, začal hledat podporu i na jiných místech.²⁴⁸ Takovou vhodnou podporou se jevil Albrecht II. Libštejnský z Kolovrat. S nápadem obrátit se na něj nepřišel zjevně přímo biskup Filip, ale dva jeho podporovatelé, mistr Martin z Vlašimi a Jíra Sovka z Chrudimi. Právě jejich jména se nacházela na písemné žádosti, která byla předložena králi Vladislavovi II. Ta navrhovala, aby správa kališnické církve v Čechách přešla na biskupa Filipa. Žádost králi předložil právě Albrecht II. Co ho k této iniciativě vedlo, není jasné, ale s přesností se dá říct, že právě jeho přimluva vedla ke kladnému vyřízení této žádosti králem Vladislavem II.²⁴⁹ Ani motivy krále Vladislava II. v tomto jmenování nejsou zcela jasné. Je možné, že se domníval, že jmenováním biskupa Filipa do pozice hlavy české kališnické církve prosadí její konzervativní orientaci, jelikož rostoucí pozice radikálů uvnitř ní budila značné obavy ze strany krále. Druhým důvodem, který stál za tímto jmenováním, mohla být domněnka, že jmenování katolického biskupa do čela kališnické církve by mohlo otevřít cestu ke smíru s Římem. Podstatné ovšem zůstává, že po vyjádření souhlasu ze strany krále, získal biskup Filip v podstatě oficiální posvěcení svého postavení. Realita ovšem byla zcela jiná.

Biskup Filip, ač se těšil velké podpoře, se nedokázal prosadit vůči dosavadní konzistoři a jejímu administrátorovi Pavlovi z Žatce, který měl oporu v městské radě Starého města pražského. Došlo tedy k rozdělení české kališnické církve na dva tábory. Převahu postupně získal spíše dosavadní administrátor Pavel z Žatce. Biskup Filip, který svoji prohru těžce nesl, začal hrozit tím, že přestane dál světit kněze. Tuto hrozbu nakonec nedodržel. Spory však trvaly dále a poté, co byl obviněn a odsouzen spolupracovník biskupa Filipa z nemravných aktivit, které byly zjevně smyšlené, nechal se italský kněz unést hněvem. Vyhlásil nad Prahou klatbu a interdikt. Pražané se sice rozhodli jeho zákazů nedbat, ale na popularitě mu tento krok rozhodně nepřidal. Biskup Filip tak začal mít obavy o svůj život a začal přemýšlet o odchodu z Čech. Obával se především, že svými kroky ztratil podporu kališníků v Čechách, protože ze strany Pražanů, to tak mohlo působit. Nakonec se však nechal přemluvit a v Čechách setrval. Nadále však přetrvávaly jeho spory s administrátorem dolní konzistoře, který byl navíc stále razantněji podporován pražskými konšely. Jejich vzájemná nevráživost dosáhla vrcholu v roce 1506, kdy se začaly šířit fámy o tom, že biskup Filip chce uzavřít tajnou dohodu s římskou církví a že tak činí za aktivní podpory nejvyššího kancléře Českého království Albrechta II. Libštejnského

²⁴⁸ MACEK, *Víra a zbožnost*, s. 131-133.

²⁴⁹ TOMEK, *Dějepis města Prahy, Díl 10*, s. 223-224.

z Kolovrat. Zdali byly tyto klepy skutečně pravdivé, se říci nedá, měly ovšem zásadní dopad na osudy biskupa Filipa.

Útoky na jeho osobu ze strany Pražanů byly obnoveny a biskup se znovu začal obávat o svůj život. Jelikož měl však stále podporu v ostatních kališnických královských městech, cestoval často po Čechách. Nakonec se na trvalo usadil v Kutné Hoře. Ta se tímto stala druhým centrem kališnické správy v Čechách a v podstatě jakousi konkurenční konzistoří kališnické církve. Ale ani v Kutné Hoře není biskup Filip moc spokojený a necítí se v bezpečí. Rozhodl se proto z města utéct a v listopadu 1506 odešel potají do Rakous. Cestou byl však v Soběslavi zadržen biřici Petra IV. z Rožmberka a byl předán zpět Kutnohorským. Poníženy a pokořený biskup se tedy vrátil zpět do Kutné Hory, kde byl držen jako zajatec ve své vlastní „konzistoři“. Někdy v této době také těžce onemocněl a o jeho aktivitách již není moc slyšet. Zemřel 20. října 1507 právě v Kutné Hoře.²⁵⁰ Tak skončila životní pouť původem italského duchovního, který dokázal přinést zásadní změnu do české kališnické církve. Měl sice velké zásluhy na rozšíření kněžské základny, dokázal však také vytvořit zmatek a rozpory v jejím nejvyšším řízení. Dvakrát do jeho osudů zasáhl i Albrecht II., který ač znám jako horlivý katolík neváhal a jal se prosazovat vlastní věci. Proč tak učinil, není přesně jasné. Možná za provedenými kroky stál jeho či králův záměr. Což je nám bohužel neznámé. Anebo se jednalo o jednoduchý fakt, že biskup Filip byl vlastně katolický kněz. Kromě této okolnosti ještě kolem sebe vytvořil okruh konzervativně a umírněně laděných kališníků, a právě takové osoby by v čele kališnické církve zjevně vyhovovaly katolickým zemským úředníkům jako Albrechtovi více než radikálové, kteří se v této době začali dostávat k moci například v Praze.

Poslední známé kroky, které Albrecht II. podnikal v duchovní sféře, se opět týkaly jednoty bratrské. Jak už je zmiňováno výše, tak Albrecht II. se již v minulosti velmi angažoval ve většině akcí, které byly proti jednotě podnikány. Tyto jeho snahy dosáhly vrcholu mezi lety 1507-1508. Právě v roce 1507, poté co ho král v listopadu obdaroval mimořádnými pravomocemi (viz. kapitola Boj o třetí hlas), a on se stal prakticky nekorunovaným vládcem v Českém království, začal podnikat nové kroky proti jednotě. Někdy v roce 1507 se zasloužil o vydání nového královského dekretu proti jednotě bratrské. Text tohoto dekretu sice není známý, ale jeho obsah přibližuje František Palacký. Ten se zmiňuje, že nový dokument svojí přísností a důrazností převyšoval všechny předešlé. Byly v něm totiž popisované tresty nejenom pro poddané, kteří by byli členy jednoty bratrské, ale i tresty pro šlechtice, kteří by se provinili

---

²⁵⁰ MACEK, *Víra a zbožnost*, s. 135-137.

stejným prohřeškem anebo pro jejich podporovatele. Znění tohoto dekretu bylo tedy velmi závažné.²⁵¹

Vrcholem samozvané kruciáty Albrechta II. proti „kacířům“ bylo opatření, které se mu podařilo prosadit na zemském sněmu, jenž byl svolán ke dni sv. Jakuba, tedy k 25. červenci 1508. Na tomto sněmu sice ztratil Albrecht II. velkou část své získané moci vůči straně Zdeňka Lva z Rožmitálu, ale dokázal prosadit přijetí tzv. svatojakubského mandátu. Dokument prakticky zakazoval působení jednoty bratrské a nakazoval jejím členům, aby vstoupili buď do katolické, nebo kališnické církve. Právě daný dokument byl vrcholem Albrechtových aktivit v náboženských otázkách a také jasných represí vůči jednotě bratrské. Důležité je ale také říct, že ač tento dokument platil *de iure* až do vydání Rudolfova majestátu v roce 1609, prakticky se zcela minul účinkem. Ačkoliv šlo o zákon, který byl vložen do desek zemských, v realitě nebyl často dodržován. Hrozby a výhrůžky ze strany oficiálních míst se mýjely účinkem a jednota bratrská nadále působila pod ochranou některým šlechticů. Je také nutné poznamenat, že platnost tzv. svatojakubského mandátu se týkala pouze Čech, na Moravě se podobný dokument nepodařilo prosadit.²⁵²

3.5 Česko-falcká válka (1506-1509)

Konflikt, který se odehrál mezi lety 1506 až 1509 mezi českou stranou a rýnskými falckrabími bývá označován jako česko-falcká válka. V německých pramenech se však objevuje název švamberská válka. Ačkoliv tento konflikt bývá označován jako válka, otázkou zůstává, zdali jí opravdu byl. Celý spor měl totiž charakter trestné výpravy české strany nebo spíše charakter loupeživých a pustošivých akcí, které podnikali čeští šlechtici pocházející z česko-hornofalckého pohraničí a kteří se do této války zapojili.²⁵³

Počátek tohoto česko-falckého sporu bychom měli hledat v jiném konfliktu, který se odehrával mezi lety 1504 až 1505 a získal si název válka o landshutské dědictví. Jak již z tohoto pojmenování vyplývá, válku vyvolal spor o vlastnictví bavorsko-landshutského vévodství (tzv. Dolní Bavorsko) mezi falckým kurfiřtem Filipem (a jeho synem Ruprechtem) a vévodou Albrechtem IV. Bavorsko-Mnichovským, kteří oba pocházeli z rodu Wittelsbachů. Posledním vládcem vévodství bavorsko-landshutského byl totiž vévoda Jiří zvaný Bohatý.²⁵⁴ Ten se v roce

---

²⁵¹ PALACKÝ, *Dějiny národu českého*, Sv. 5 (knihy 16-18), s. 300.

²⁵² ČORNEJ, *Velké dějiny země Koruny české VI*, s. 556.

²⁵³ JÁNSKÝ, Jiří, *Hroznotovci a páni z Gutštejna*, Domažlice 2009, s. 240-241.

²⁵⁴ SLADKOVSKÁ, Kamila, *Česká účast ve válce o dědictví landshutské roku 1504*, in: Husitský Tábor, sborník Muzea husitského revolučního hnutí, 16, 2009, s. 149.

1475 oženil se sestrou českého krále Vladislava II. Jagellonské, Hedvikou.²⁵⁵ Z jejich společného manželství se dospělosti dožila pouze jedna dcera Alžběta, kterou se její otec rozhodl provdat za syna falckého kurfiřta Filipa, Ruprechta. Jelikož se jednalo o jediného přeživšího potomka tohoto páru a vévoda Jiří byl posledním mužským členem landshutské větve rodu Wittelsbachů, rozhodl se sepsat závěť, ve které odkázal veškerý svůj majetek své dceři Alžbětě a jejímu muži Ruprechtovi Falckému. Tím se dopustil hned dvou chyb. Obešel, tak například říšské právo, podle které bylo možné dědit pouze v mužské linii a také zcela opomněl nároky (myslím, že smluvně dané) na dědictví ze strany ostatních bavorských Wittelsbachů. Když pak v prosinci 1503 zemřel, rozpoutal se boj o jeho dědictví. Předmětem kritiky se stala jeho závěť. Vévodovi Jiřímu se totiž před smrtí nepodařilo získat podporu pro svého zetě mezi dolnobavorskými stavy, a kromě toho se také začaly objevovat nároky nejbližšího právoplatného dědice z rodu Wittelsbachů, Albrechta IV. Bavorsko-Mnichovského, který požadoval předání osiřelého vévodství. Na jeho straně do hry vstoupil i římský král Maxmilián I. Habsburský, který se snažil dosáhnout mírového řešení sporu mezi znesvářenými Wittelsbachy. Ruprecht Falcký však všechny císařovy (jako císař se Maxmilián I. tituloval od roku 1508) návrhy odmítl, a jelikož velmi rychle obsadil důležitá sídla v Dolní Bavorsku, tak násilné vrcholení tohoto sporu bylo nadosah. Již v dubnu 1504 mezi znesvářenými stranami vypukla válka. Na straně Albrechta IV. stál především již zmiňovaný římský král Maxmilián I. a také Švábský spolek. Situace na straně Ruprechta Falckého byla trochu složitější. Přestože si rozhodně nemohl stěžovat na nedostatek finančních prostředků, na svoji stranu se mu podařilo získat pouze rodné kurfiřtství falcké, některé církevní knížectví či menší říšské země. Na obou stranách sporu se pak hojně zapojili i žoldnéři pocházející z Čech. Oficiální postoj českého království byl jasný. Král Vladislav II. stál na straně vévody Albrechta IV.²⁵⁶ Rozhodl se nepodporovat nároky své neteře Alžběty a postavil se v tomto sporu proti ní a jejímu muži. Měl k tomu zjevně své důvody, protože velmi rychle po smrti vévody Jiřího vznesl nároky na některá léna Koruny české, která se nacházela v hornofalcko-bavorské oblasti a král Vladislav II. je považoval za odumřelé a tím pádem předpokládal, že by měla připadnout českému králi, tedy jemu. Od vévody Albrechta IV. se českému králi podařilo získat uznání těchto svých nároků, a proto se postavil na jeho stranu. Žádost o pomoc mnichovskému vévodovi byla vznesena z králova popudu již na petropavlovském sněmu (20. červen 1504) a byla znovu

---

²⁵⁵ NODL, Martin a ŠMAHEL, František, *Slavnosti, ceremonie a rituály v pozdním středověku*, Praha 2014, s. 72.

²⁵⁶ SLADKOVSKÁ, *Česká účast ve válce o dědictví landshutské roku 1504*, s. 150-151.

opakována na svatováclavském sněmu (15. září 1504). Opora tedy nakonec přicházela i z české strany. Král Vladislav II. dokonce oficiálně povolil verbování žoldněrů bavorské straně.

Ačkoliv by se podpora vévody Albrechta IV. ze strany krále Vladislava II. a části českých stavů mohla zdát jednoznačná, tak velkou podporu v Čechách našla i falcká strana. Ruprecht Falcký si totiž dokázal koupit služby mnoha českých žoldněrů a ti pak tvořili velkou část jeho vojska. Mezi těmito českými žoldněry na straně Ruprechta Falckého bychom našli například Jindřicha a Jetřicha z Gutštejna, Alberta ze Šternberka, Jana z Weitmile nebo i nevlastního syna Albrecht II., Jana z Valdštejna (přispěl pouze menším množstvím mužů). České žoldněřské jednotky proti sobě stály na obou stranách sporu. Ruprecht Falcký, ale slavil v Čechách ještě jeden úspěch. Pomocí úplatků se mu údajně podařilo získat na svou stranu nejvyššího kancléře Albrechta II. Libštejnského z Kolovrat. Právě kancléř Kolovrat měl u krále prosadit, aby čeští žoldněři, kteří se vydali bojovat na stranu rýnských falckrabích, nebyli později trestáni.²⁵⁷ Válka trvala několik následujících let. Čeští žoldněři si v ní dokázali vybudovat značnou reputaci a dosáhli hned několika úspěchů. Zásadní událostí pro průběh této války byla smrt Ruprechta Falckého v srpnu 1504. Ač by se mohlo zdát, že tím válka skončila, tak nic nemohlo být víc vzdálené pravdě. Otěže falcké strany totiž přebrala jeho žena Alžběta, a hlavně jeho otec rýnský kurfiřt Filip. Situace se ovšem začala vyvíjet příznivěji pro stranu Albrechta IV.

Zásadní obrat ve válce o landshutské dědictví nastal po bitvě u Schönbergu (12. 9. 1504), kde falcká strana utrpěla zdrcující porážku. Po této prohře zasáhla falckou stranu další ztráta, když na morovou nákazu, jen pár dní po této bitvě, zemřela i falckraběnka a dědička landshutského vévodství Alžběta (15. 9. 1504). Svého manžela přežila pouze o necelý měsíc. Zůstali po nich dva potomci Jindřich a Filip, jejichž poručíkem se stal strýc Fridrich Falcký. Válka nadále pokračovala. Na falcké straně se však začaly objevovat finanční potíže. To se podepsalo především na věrnosti českých žoldněrů, kteří začali vyhrožovat, že pokud nedostanou zapláceno, může dojít k rabování a plenění falckých území. Peníze však skutečně nebyly, a tak se někteří čeští žoldněři v listopadu 1504 rozhodli vrátit domů. Falcká strana tak po těchto krocích ztratila své příznivce. Heřman Jankovský dokonce neváhal a kvůli nedoplatku svého žoldu vyhlásil válku Falci. Situace na straně falckých Wittelsbachů začínala být téměř tragická. Falcký kurfiřt Filip začal žádat zneprátenou stranu o mír. Po několika dočasných příměřích a jednáních byla nakonec 30. 7. 1505, tzv. kolínským rozsudkem, ukončena válka o landshutské dědictví.

---

²⁵⁷ PALACKÝ, *Dějiny národu českého*, Sv. 5 (knihy 16-18), s. 278-279.

Válka nakonec přinesla vítězství straně vévody Albrechta IV. Bavorsko-Mnichovského, který získal velkou část z dědictví po Jiřím Bavorsko-Landshutském. Svůj díl z dobytého území si ale zajistil i římský král Maxmilián I. nebo říšské město Norimberk. Osirelým synům Alžběty a Ruprechta Falckého byla ponechána pouze část území na Dunaji a v Horní Falci, ze kterých bylo vytvořeno vévodství Falc-Neuburg. Důležité je však zdůraznit, že česká léna, která byla původně slibována králi Vladislavovi II. zůstala v moci Wittelsbachů.²⁵⁸

I když byla válka o landshutské dědictví skončena, stále ležela na stole otázka nevyplaceného žoldu českých jednotek. Tito čeští žoldněři totiž požadovali zaplacení dlužné částky, a proto začali jednat s falckou stranou, která byla zastupována Fridrichem Falckým, bratrem zesnulého Ruprechta Falckého a poručníka jeho synů. Některým českým žoldněřům se podařilo dlužnou částku proplatit pomocí peněz či zástavy a prodeji některých panství v Horní Falci. Mezi těmi šťastnými žoldnery bychom mohli nalézt především pány jako bratry Gutštejny, Jana z Weitmile nebo Jana z Valdštejna. Velká část však zaplacené nedostala. Fridrich Falcký musel přistoupit k vydání dluhopisu. Je velice zajímavé, že mezi ručiteli tohoto dluhopisu se objevují především výše zmínění šlechtici, kteří dostali za své služby zaplacené. Informace o vyplacení dlužného žoldu chybí, není tedy jisté, zda všichni obdrželi slíbené.²⁵⁹

Česko-falcká epizoda měla na následující události poměrně velký vliv. Zásahu na tom měli především páni z Gutštejna. Ti se aktivně účastnili války o landshutské dědictví na falcké straně. Početně hojný rod se mohl pochlubit rozsáhlým majetkem v Čechách, ale i několika panstvími v Horní Falci, ty většinou získali jako odměnu za pomoc ve válce o landshutské dědictví (často se jednalo o nároková léna ze strany krále Vladislava II.).²⁶⁰ Se jmény pánů z Gutštejna jsou v této době často spojovány nejrůznější loupežné akce na česko-falckém pomezí. Do jejich řešení tito páni neváhali zatáhnout i falckou stranu. Ta však v jejich jednání byla zjevně nevinně. Právě jejich akce asi nejvíce zapříčinily rozepře mezi Českým královstvím a Falcí.²⁶¹ Postupný počátek česko-falckého sporu můžeme vidět v květnu 1506. Právě v tomto čase byl z neznámých příčin pohnán ze strany bratří Šliků, pan Jan z Gutštejna k soudu. Ten se však k soudu nehodlal dostavit, a dokonce nechal komorníky zemského soudu, kteří byli k němu vysláni, bít. V reakci na tyto kroky byl soudem odsouzen ke ztrátě hrdla a statků. Proti rozsudku ostře vystoupil jeho bratr Jindřich z Gutštejna. Ten se již v předešlé době zbavil svých statků v Čechách a usadil se natrvalo na svých statcích v Horní Falci (k jejich získání viz část výše). V reakci na odsouzení svého bratra proto vypověděl válku Českému království. Stal se

²⁵⁸ SLADKOVSKÁ, *Česká účast ve válce o dědictví landshutské roku 1504*, s. 157-162.

²⁵⁹ JÁNSKÝ, *Hroznatovci a páni z Gutštejna*, s. 224.

²⁶⁰ PALACKÝ, *Dějiny národu českého, Sv. 5 (knihy 16-18)*, s. 295.

²⁶¹ JÁNSKÝ, *Hroznatovci a páni z Gutštejna*, s. 226-229.

tak zemským odpovědníkem.²⁶² Zcela podstatná pro další směřování událostí byla schůzka mezi bratry Gutštejnů, která se uskutečnila v 29. května 1506 v Hostouni.²⁶³ Na ní se sešli tři z pěti bratří Gutštejnů: Jindřich, Volf a odsouzený Jan. Dva zbylí bratři Jetřich a Kryštof se této schůzky neúčastnili, protože byli se svými bratry buď v nějakém sporu anebo nesouhlasili s jejich akcemi. Právě na tomto setkání byl domluven únos dvou členů rodu pánů ze Švamberka.

Pánové ze Švamberka měli stejně jako Guštejnové svoji hlavní majetkovou základu na česko-hornofalckém pomezí. Jednalo se tedy prakticky o sousedy. Mezi jejich rody pak panovaly sice již dlouhodobě napjaté vztahy, ale proč byl únos zaměřen právě na pány z Švamberka není s předností možné určit. Již den po schůzce v Hostouni, však Jindřich z Guštejna vyrazil s přepadovou skupinou a zajal bratry Bohuslava VIII. a Jana IV. ze Švamberka. Ty pak převezl a držel ve vězení svého hradu Schwarzenburg v Horní Falci. S bratry prý zacházel velmi krutě jako by ani nebyli šlechtici, ale pouze obyčejnými zločinci. Jindřich z Gutštejna pak požadoval zaplacení vysoké částky a očištění svého bratra Jana. Neváhal použít i výhrůžky, že v případě nesplnění svých požadavků, přistoupí k popravě unesených pánů.²⁶⁴ Vězení nebylo pro bratry Švamberky zjevně nic příjemného. Jak píše František Palacký, tak v třeboňském archivu se nacházela „žalostivá“ psaní obou zajatých pánů, které byly adresovány jejich bratrovi a matce. V těchto dopisech prý „*prosili úpěnlivě vykoupiti je z vězení nesnesitelného třebas veškerým jejich dědictvím*“. Podle těchto svědectví byla jejich situace zjevně velmi žalostná.²⁶⁵ Akce bratří Gutštejnů vyvolaly i negativní ohlas mezi českými stavy. Akce byly spojovány s především s falckým kurfiřtem Filipem, který však zjevně s konáním Gutštejnů neměl nic společného. Dalším spojením mezi falckou stranou a Gutštejnů mělo být zatčení bratra unesených Švamberků, Jindřicha II. Jeho zatčení měl nařídít (zjevně z popudu Gutštejnů) syn falckého kurfiřta, Fridrich. Filip Falcký zjevně neměl o těchto plánech žádné tušení a vývojem celé situace byl poměrně zaskočen. V Českém království se začalo zvedat nepřátelství nejen proti Gutštejnům, ale také proti Falci.²⁶⁶ Celá situace se dokonce řešila na zemském sněmu, který se konal v červnu 1506 v Praze. Na něm byla především vyslechnuta svědectví o únosu bratří ze Švamberka. Nálada byla ovšem velmi napjatá a část stavovské obce dokonce požadovala okamžité vyhlášení války Gutštejnům a Falci. Nakonec naštěstí nakonec převládl požadavek diplomatického řešení. Celou událost začal řešit i kurfiřt Filip Falcký. Vyslal tedy posly k Jindřichovi z Gutštejna a žádal od něj vysvětlení a předání vězňů. Jindřich

²⁶² PALACKÝ, *Dějiny národu českého, Sv. 5 (knihy 16-18)*, s. 296.

²⁶³ JÁNSKÝ, *Hroznatovci a páni z Gutštejna*, s. 230.

²⁶⁴ JÁNSKÝ, Jiří a PROCHÁZKA, Zdeněk (ed.), *Páni ze Švamberka – pětisetletá sága rodu s erbem labutě*, Domažlice 2006, s. 209.

²⁶⁵ PALACKÝ, *Dějiny národu českého, Sv. 5 (knihy 16-18)*, s. 296.

²⁶⁶ JÁNSKÝ, *Hroznatovci a páni z Gutštejna*, s. 231.

však odmítl uposlechnout a nezměnil svůj postoj ani po výhrůžkách hrdebním trestem. Filip Falcký tedy v tomto případě nic nezměnil.

Právě v čase této krize bylo k Jindřichovi z Gutštejna vysláno české poselstvo, které požadovalo okamžité popuštění bratří Švamberků. Členy poselstva byli Ladislav ze Šternberka, Linhart Markvart z Hrádku a bratr únosců Jetřich z Gutštejna. Jindřich žádost poselstva odmítl a nadále trval na splnění svých požadavků. Situace byla velmi napjatá, jak páni z Gutštejna, tak páni ze Švamberka se připravovali k boji. Jindřichovi z Gutštejna vůbec nevadilo, že s jeho počínáním nesouhlasí kurfiřt falcký Filip, ani český král Vladislava II., vévoda Albrecht IV. Bavorský či římský král Maxmilián I. Habsburský. Neváhal najmout si záškodníky, které vysílal škodit na švamberská panství v Čechách. Švamberská strana byla trochu zdrženlivější. Kryštof ze Švamberka, který se zhostil správy panství svých unesených bratrů sice najal ozbrojence, ale zdráhal se je v boji proti Gutštejnům použít. V tomto nepřátelském ovzduší se uskutečnila 23. června 1506 v Chamu neboli Koubě schůzka mezi Fridrichem Falckým (synem kurfiřta falckého Ruperchta a poručníka synů jeho bratra Ruprechta Falckého) a bývalými českými žoldnéry, kteří bojovali na falcké straně ve válce o landshutské dědictví a stále nedostali za své služby zaplacení. Jednání se neslo ve velmi nepřátelském duchu a čeští žoldnéři opět nedostali nic. Ani toto jednání nezlepšilo česko-falcké vztahy, spíše naopak.²⁶⁷

V období mezi 13.–16. červencem roku 1506 došlo k setkání české a falcké strany v Plzni. Atmosféra při jednání byla velice napjatá, protože se proslýchalo, že Gutštejnové najímají velké počty žoldnéřů, kteří táboří na česko-hornofalcké hranici a na gutštejnských příhraničních statcích. Na jednání se dostavil i Jindřich z Gutštejna a to zjevně pod pohrůžkou kurfiřta falckého Filipa. Gutštejn zde znovu přednesl své požadavky na propuštění bratří Švamberků. Finanční částka, kterou měl požadovat, měla být astronomická. Mezi členy české delegace, kteří na jednání dorazili, bychom našli kromě bratra unesených, Kryštofa ze Švamberka i většinu nejvyšších zemských úředníků a mezi nimi i nejvyššího kancléře Albrechta II. Libštejnského z Kolovrat. Podle Jiřího Janského se právě o něm vyjadřuje falcká delegace jako o největším nepříteli Falci. Což je velmi zajímavé, protože jak bylo zmíněno výše, byl to právě on, kdo zjevně za úplatu umožnil získání českých žoldnéřů pro falckou stranu ve válce o landshutské dědictví.²⁶⁸ Své nároky jednání předložila i česká strana. Ta kromě propuštění bratří Švamberků požadovala i zcela překvapivé nároky. Začali totiž prosazovat navrácení některých českých lén, která se nacházela na území Horní Falce (tyto nároky vznesl král Vladislav II. již ve válce o landshutské dědictví, viz. výše) a také vyplacení žoldu českým žoldnéřům, kteří

²⁶⁷ JÁNSKÝ, *Páni ze Švamberka*, s. 210-211.

²⁶⁸ JÁNSKÝ, *Hroznotovci a páni z Gutštejna*, s. 232-233.

bojovali ve válce o landshutské dědictví.²⁶⁹ S tímto přístupem falčtí zástupci nesouhlasili a požadovali, aby jednání byla řešena separátně, neboť nyní leží na stole otázka věznění bratří ze Švamberka. Velmi zdůrazňovali, že k tomuto únosu došlo bez vědomí falckého kurfiřta Filipa. K vyřešení sporu tedy v Plzni nedošlo, protože se strany nedokázaly dohodnout.

Po neúspěšné plzeňské schůzce se v dané kauze opět objevuje kancléř Kolovrat. Ten si podle Jiřího Janského ihned po plzeňském jednání pozval k sobě člena falcké delegace Kryštofa Tejnára a nabídl jeho prostřednictvím falckému kurfiřtovi svou podporu v otázce českých hornofalckých lén, která měl falckrabě v držení, a která vyvolávala spory mezi falckou a českou stranou. Za tuto podporu měl požadovat kompenzaci v podobě podílu na hradě Lauf. Albrecht II. prý počítal s tím, že se mu podaří získat podíl na tomto českém lénu a v budoucnosti díky svému vlivu u krále Vladislava II. prosadit možná i vlastnictví celého léna. Kurfiřt Filip prý s touto nabídkou souhlasil a pověřil svého člověka k dalšímu jednání s Albrecht II. Již v září 1506 navázal zástupce falckého kurfiřta spojení s Albrechtem II. Ten ho nabádal, aby požádal kurfiřta Filipa, aby se zasadil za propuštění bratří Švamberků, protože by to mohlo vést k uklidnění česko-falckých vztahů. Jednání mezi falckými zástupci a kancléřem pokračovalo nadále a Albrecht II. neváhal pozvat falcké vyslance na schůzku do Prahy. K tomuto jednání nakonec nedošlo. V následující době však Albrecht II. ve svých krocích pro falckou stranu značně ochladl. Měl se vymlouvat, že rozhodnutí v takové věci náleží pouze zemskému sněmu a králi a že až po jeho vyjádření bude možné obnovit jednání. Proč došlo k tomu obratu v konání Albrecht II., není jasné, ale je možné, že jeho jednání se nesečkala s kladnou odezvou u české stavovské obce.²⁷⁰ Jestli jsou předcházející tvrzení o Albrechtově jednání s falckou stranou skutečně pravdivé nemohu s přesností říci. Objevují se totiž pouze ve studiích Jiřího Janského, ale jako hypotézy podložené prameny z falcké strany, které přímo nejsou jmenovány.

Spor však nadále pokračoval. Právě z přelomu roku 1506 a 1507 pochází dopis Albrechta II., který byl adresován Petrovi IV. z Rožmberka. Z listu vyplývá, že se kancléř nachází v Budíně. Podle obsahu dopisu se můžeme domnívat, že se účastnil jednání na budínském dvoře o propuštění bratří ze Švamberka. Zmiňuje se v něm, že Jindřichovi z Gutštejna byla zaslána nabídka 20 tisíc rýnských zlatých.²⁷¹ Jindřich však nabídku znovu odmítnul. Situace byla tedy stále složitější. Česká strana opět naléhala na falckého kurfiřta Filipa, aby zařídil propuštění bratří Švamberků, Jindřich z Gutštejna to, avšak nadále odmítal. Ze strany falckrabat nebyly podnikány žádné rozsáhlejší kroky k vyřešení sporu, což dalo

²⁶⁹ PALACKÝ, *Dějiny národu českého*, Sv. 5 (knihy 16-18), s. 296-297.

²⁷⁰ JÁNSKÝ, *Páni ze Švamberka*, s. 213.

²⁷¹ KALOUSEK, *Archiv český*, Díl XI, s. 121-122.

Gutštejnům volný prostor a vyvolávalo v Čechách domněnky, že jednají pod falckou ochranou či přímo z jejich popudu. Gutštejnové například neváhali vysílat loupeživé ozbrojence do oblasti českého pohraničí, což vyvolávalo stále větší napětí. Zde je nutné zmínit jméno Jana Bavúrka ze Švamberka, který zjevně působil ve službách Gutštejnů a vyhlásil v této době soukromou válku městu Plzni a stal se postrachem celého Plzeňska.

Věznění bratrů ze Švamberka se nakonec podařilo ukončit v březnu 1507. Bez účasti falcké strany došlo k dohodě mezi Jindřichem z Gutštejna a českými stavy. Za propuštění vězněných bratrů bylo přislíbeno zaplatit 16 tisíc rýnských zlatých, které měly být uhrazeny ze zemské berně. Kromě toho mělo být přislíbeno vyplácení doživotní penze ve výši 800 zlatých ročně Jindřichovi z Gutštejna. Tomu bylo též přislíbeno, že za své činy nebude nijak trestán. Je možné, že součástí dohody bylo i plné amnestování jeho bratra Jana. Tímto se tedy povedlo urovnat spor o věznění bratří Švamberků, ale vztahy mezi Českým královstvím a Falcí zůstávaly stále napjaté.²⁷²

Již od války o landshutské dědictví tomu tak bylo, že vzájemné vztahy byly křehké a agresivní akce Gutštejnů je ještě zhoršily. I přes tyto skutečnosti je velmi překvapující nařízení krále Vladislava II. z 29. července 1507, jímž vyhlásil v Čechách veřejnou válku proti rýnským Wittelsbachům. Toto nařízení bylo adresováno Petrovi IV. z Rožmberka a nejvyššímu kancléři Albrechtovi II. Libštejnskému z Kolovrat. Právě jejich úkolem bylo veřejně vyhlásit a začít válku proti Falci.²⁷³ Protože v létě 1507 v Čechách nebyl přítomen nejvyšší purkrabí Zdeněk Lev z Rožmitálu, převzali jeho úkoly Petr IV. z Rožmberka a Albrecht II. Vzniklá skutečnost je velmi zajímavá, protože podle Jiří Jánského se kancléř Kolovrat a zástupci falckého kurfiřta sešli ještě v srpnu 1507 na jeho hradě Mělník. Zde byla Albrechtovi opět nabídnuta kompenzace za poskytnutí asistence při jednání. Tentokrát byly nabídky hned tři: peněžní dar, panství Schwandorf anebo panství Tannesberg. Peněžní dar sice kancléř odmítl (odvolával se prý na to, že by žádný úplatek ke škodě Koruny nepřijal), ale nabídka panství Schwandorf se u něj setkala s odezvou. Zavázal se, že se pokusí o úspěšné prosazení záležitostí falckých Wittelsbachů u krále Vladislava II. Tento příslib a schůzka jsou velmi zajímavé, protože Albrecht II. zjevně vůbec nesdělil falckým zástupcům, že proti nim byla vyhlášena válka. Je tedy možné, že zpráva o svolání zemské hotovosti se k němu ještě nedostala.²⁷⁴

Již na přelomu srpna a září překročila část českých oddílů falckou hranici. Proč se Vladislav II. odhodlal k vyhlášení války, není zcela zřejmé. Jistě za tím stály vyhrocené vztahy

²⁷² JÁNSKÝ, *Hroznatovci a páni z Gutštejna*, s. 236-238.

²⁷³ PALACKÝ, *Archiv český, Díl VI*, s. 348.

²⁷⁴ JÁNSKÝ, *Páni ze Švamberka*, s. 218.

způsobené nedávnými neshodami, ale otázkou zůstává, zdali to byl dostatečný důvod k válce. Důležitou roli jistě sehrálo oslabení rýnských Wittelsbachů po válce o landshutské dědictví, a především české nároky na léna Koruny české v Horní Falci. Vyhlášená válka však nabrala velmi zvláštní vývoj a vše postrádalo oficiálních cílů a směru. Instrukce od krále Vladislava II. sice zněla, že dobytá místa mají připadnout Koruně a ostatní kořist válečníkům. Česká šlechta, která se této války zúčastnila, se rozhodla počínat po svém. Válka záhy nabrala spíše podobu loupeživých útoků a rabování. Větším bojům se čeští bojovníci vyhýbali. Právě tato skutečnost může naznačovat, že cílem tažení nebyla zjevně územní expanze Českého království, ale spíše proklamace síly české strany a ukázka, kam až je český král ochoten zajít při obraně svých práv. Tuto teorii může potvrzovat i následné jednání krále Vladislava II., který byl ochoten při první příležitosti zastavit boje a přistoupit k diplomatickému vyjednávání.

Již 5. prosince 1507 tedy král Vladislav II. oznámil konání smírčí schůzky v Chebu mezi českou a falckou stranou. Za falckou stranu byli vysláni kurfiřtovi synové, Fridrich a Ludvík Falčtí a za českou stranu se hlavním vyslancem stal Albrecht II. Jednání v Chebu prý trvalo devět dní a bylo dohodnuto, že dlužné částky budou českým žoldněřům vyplaceny a že sporná léna budou dědičně propůjčena za smlouvenou částku. Společně s udělením lén měla být obnovena dědičná mírová smlouva mezi Falcí a Českým královstvím. Útoky ale utichly jen dočasně. Záškodnické akce byly obnoveny již během chebských jednání a pokračovaly i po jeho ukončení. Cesta k úplnému míru byla ještě vzdálená.

Král Vladislav II. souhlasil s výsledky chebského jednání a s uzavřením míru za smlouvených podmínek. Dalším jednáním pověřil Albrechta II. Naději na smír mezi znesvářenými stranami překazila nečekaná smrt kurfiřta Filipa, který zemřel na počátku roku 1508. Jeho synové na nějaký čas odmítali vyslat své zástupce k dalším jednáním. Válka tak nadále pokračovala, ale měla spíše charakter bojůvek znesvářených šlechticů a záškodnických činů.²⁷⁵

Ke konečnému vyřešení došlo až v roce 1509 v době, kdy král Vladislav II. zavítal po dlouhé době do Čech. Jednání mezi českou stranou a falckými diplomaty se uskutečnilo v Praze a trvalo prý celých šest týdnů. Hlavním jádrem rozhovorů bylo téma českých lén v Horní Falci, tedy především výše poplatku za jejich oblenění. Nakonec bylo dosaženo vzájemné dohody. Již 10. prosince 1509 přijal král Vladislav II. lenní slib od falckého kurfiřta Ludvíka, který zastupoval i ostatní rýnské Wittelsbachy. Druhý den po přijetí tohoto slibu byla též mezi oběma stranami uzavřena dědičná mírová smlouva. Doplnkem smlouvy byl dodatek z 19. prosince 1509 o obranné pomoci ze strany rýnských Wittelsbachů v případě ohrožení Českého

---

²⁷⁵ JÁNSKÝ, *Hroznatovci a páni z Gutštejna*, s. 241-245.

království. Albrechtovi II. Libštejnskému z Kolovrat se též podařilo uzavřít dohodu o uznání finančních nároků českých žoldnéřů, kteří se účastnili války o landshutské dědictví, podle předchozích domluv z Chebu. Již na Štědrý den roku 1509 se kurfiřt Ludvík nacházel v Amberku, kde vydal mandát svým úředníkům a poddaným o ukončení nepřátelství vůči Čechům a informoval o uzavření míru. Těmito kroky byla tedy ukončena válka, která bývá označována jako česko-falcká nebo švamborská. Jediný, kdo se uzavřený mír rozhodl nerespektovat, byl její původce Jindřich z Gutštejna, který i nadále pokračoval v nepřátelských akcích na území Čech. Tyto jeho akce však již nebyly součástí česko-falckého konfliktu a jednalo se pouze o čistě soukromé kroky.²⁷⁶

3.6 Albrecht Libštejnský z Kolovrat a vedlejší země Koruny české

3.6.1 Kolovratská smlouva (1504)

Území Slezska bylo již od vlády posledních Přemyslovců spjato s Královstvím českým. Od dob Jana Lucemburského patřilo Slezsko do svazku nově získaných zemí, které spolu s Čechami a Moravou tvořily unii v čele s českým králem a nazývanou Koruna království českého. Většina slezských knížectví k ní byla vázána lenními pouty, pouze nad polovinou Hlohovska a nad knížectvím vratislavským vládl král bezprostředně. A právě Vratislavsko s bohatou a výstavnou Vratislaví se stalo jednou z nejdůležitějších zemí Koruny české.²⁷⁷

Slezsko se dlouho vyvíjelo na principu partikulárních knížectví, až se vzrůstajícím stavovským uvědomováním zesílily v poslední čtvrtině 15. století tendence k vytvoření celoslezských stavovských orgánů. Tomuto vývoji napomohly nejen vzory z Čech a Moravy, ale i centralizační snahy uherského krále Matyáše Korvína, který vládl nad všemi vedlejšími zeměmi České koruny v letech 1471-1490. Tehdy se také začaly psát počátky celoslezského zemského sněmu a úřadu nejvyššího hejtmána (*Oberlandeshauptmann, capitaneus generalis, capitaneus supremus*).²⁷⁸

Hlavním centrem správy českých králů ve Slezsku bylo město Vratislav. Zde bylo i sídlo zemského správce, a tedy zemského hejtmána.²⁷⁹ Město Vratislav zastávalo důležitou politickou pozici v rámci celého Slezska. Již v období českých husitských bouří si Vratislav dokázala

²⁷⁶ BLÁHOVÁ, Marie, *Obnovení lenního svazku šestnácti měst a hradů v Horní Falci*, in: *Per saecula ad tempora nostra*, Sborník k 60. narozeninám prof. Jaroslava Pánka, ed. Jiří Mikulec – Miroslav Polívka, Praha 2007, s. 133–137.

²⁷⁷ FUKALA, Radek, *Slezsko na prahu novověku*, in: *Slezsko v dějinách českého státu*, II., 1490-1763, ed. Zdeněk Jirásek, Praha 2012, s. 7-8.

²⁷⁸ Tamtéž, s. 19-21.

²⁷⁹ BOBKOVÁ, Lenka, *Velké dějiny zemí Koruny české IV/a, 1310-1402*, Praha 2003, s. 564.

vybudovat pověst prakticky samostatně rozhodujícího politického centra a sídla „pravé“ katolické víry. V následujícím období si město Vratislav dokázalo upevnit svoji pozici a získat výsadní místo na slezské politické scéně hned za vedoucí pozicí dědičných knížat.²⁸⁰ Kromě toho, že Vratislav byla důležitým politickým a obchodním centrem Slezska, byla též sídlem vratislavského biskupa a tím pádem i velkého množství církevních institucí. Díky důležitosti tohoto zemského centra není překvapením, že se uvnitř samotného města často objevovaly nejrůznější spory. Již samotná správa městských institucí byla uvnitř nejednotná. O prosazení svého vlivu zde bojovalo mnohdy i několik skupin, což často vytvářelo komplikované prostředí. Spory můžeme pozorovat i v potýkání mezi institucemi městskými a církevními. Jádrem těchto sporů nejčastěji bývalo výsadní, téměř až autonomní postavení, které církevní instituce v čele s vratislavským biskupem zastávaly, a především jejich občasné vměšování do záležitostí město. To totiž bylo pro měšťany a konšele Vratislavi nežádoucím jevem. Situace uvnitř města proto v této době bývala často velmi napjatá a vzájemný boj mezi jednotlivými stranami byl na denním pořádku.²⁸¹

Jeden z velkých problémů uvnitř politické scény města Vratislav se rozvinul na počátku 16. století. Jednalo se o spor vratislavského biskupa Jana IV. Rotha, který vedl s vratislavskou katedrální kapitulou a městskou radou.²⁸² Jan IV. Roth stál v čele vratislavské diecéze už od roku 1482. Před nástupem do této funkce měl za sebou již bohatou kariéru. Svoji cestu si našel do služeb Ladislava Pohrobka, Fridricha III. Habsburského a poté i Matyáše Korvína, který byl pro jeho budoucí kariéru zásadním hybatelem. Ten mu poprvé pomohl v roce 1466 stát se ordinářem vratislavské kapituly. Právě od této doby se začnou projevovat první spory mezi ním a vratislavskou kapitulou, které ho budou provázet po zbytek života. Na nátlak krále Matyáše byl kapitulou zvolen koadjutorem stávajícího biskupa Rudolfa z Rüdesheimu a po jeho smrti díky přízni krále Matyáše Korvína nastoupil na jeho místo jako Jan IV. Roth (1482). Právě po nástupu do úřadu vratislavského biskupa začal Jan IV. Roth zásadně zasahovat do slezské zemské politiky. V letech 1490–1497 dokonce zastával úřad nejvyššího slezského zemského hejtmána.²⁸³ Právě díky tomuto působení si během několika let dokázal vytvořit i spoustu odpůrců. Kromě dlouhodobých sporů s vratislavskou kapitulou se přidaly i neshody s městskou radou. Toto až nepřátelství ze strany zástupců města Vratislav nebylo zjevně mířeno pouze na

²⁸⁰ FUKALA, Radek, *Slezsko – neznámá země Koruny české: knížecí a stavovské Slezsko do roku 1740*, České Budějovice 2007, s. 136.

²⁸¹ ČAPSKÝ, Martin, *Zrození země: komunikující společenství pozdně středověkého Slezska*, Praha 2013, s. 150-151.

²⁸² BOBKOVÁ, Lenka, *Česká koruna na sklonku středověku*, in: *Česká koruna na rozcestí: k dějinám Horní a Dolní Lužice a Dolního Slezska na přelomu středověku a raného novověku*, ed. Lenka Bobková, Praha 2010, s. 72.

²⁸³ MENZEL, Josef Joachim, *Neue Deutsche Biographie*, Svazek 10, Berlín 1974, s. 481-482.

jeho osobu, ale na veškeré zdejší duchovní instituce, které byly chráněny rozsáhlými imunitami a byly řízeny vlastní jurisdikcí. Právě to pak vyvolávalo spory mezi nimi a městem.²⁸⁴ Dané neshody vyvrcholily na počátku 16. století, kdy se začala řešit otázka Rothova nástupce v úřadu vratislavského biskupa. Ten totiž již dlouhodobě prosazoval svého oblíbence a koadjutora vratislavské diecéze Jana Thurza.

Jan IV. Thurzo pocházel z Krakova, kde působil jeho otec jako podnikatel; jeho mladší bratr Stanislav byl od roku 1497 biskupem v Olomouci. Přes doporučení Jana IV. Rotha, s nímž ho spojovalo především společné humanistické zaměření, nebylo jeho prosazení na vratislavský biskupský stolec snadné, neboť nepocházel ze zemí Koruny české. A právě jeho uherský původ se stal hlavním zdrojem námitek ze strany slezské stavovské reprezentace, především tedy zástupců města Vratislavi. Ti totiž argumentovali, že vratislavským biskupem by se měla stát osoba, která pochází ze Slezska anebo alespoň ze zemí Koruny české, což Jan Thurzo nespĺňoval.²⁸⁵ Tento spor vyostřil už tak napjaté vztahy, které ve Vratislavi panovaly mezi světskými a církevními hodnostáři.

Vyhrocenou situace se rozhodl řešit sám král Vladislav II. Jagellonský. Sestavil speciální komisi, která měla za úkol spor urovnat. Členy této komise byli jmenováni nejvyšší slezský hejtman Kazimír II. Těšínský, králův bratr a v podstatě jeho zástupce ve Slezsku Zikmund Jagellonský, a právě nejvyšší kancléř Království českého Albrecht II. Libštejnský z Kolovrat.²⁸⁶ Albrecht II. zde tak působí jako králův vyslanec a prosazovatel královské moci. Důležité si je také uvědomit, že zbylí dva členové královské komise byli úzce spojeni s územím Slezska, což Albrecht II. rozhodně nebyl. Je tedy možné říci, že král mu jmenováním do této pozice projevil poměrně rozsáhlou důvěru, jelikož se jednalo o osobu, která byla díky svému úřadu spojena spíše s Království českým. Mohl to být i důkaz, že nejen české stavy, ale i král chápal nejvyšší představitele Českého království za představitele celé Koruny.

Jak toto jednání mezi zástupci krále a zainteresovanými stranami ve Vratislavi probíhalo, není známé. Jedinou věcí, o které máme povědomí, je výsledek tohoto jednání. Dokument, který uzavřely znesvářené strany za asistence králových zástupců, byl podepsán 3. února 1504. Později se pro něj vžil název Kolovratská nebo Kolovratova smlouva. Tento dokument proklamoval, že do budoucna neměl ve Slezsku získat vyšší úřad nebo církevní benefícium nikdo, kdo nepocházel z oblasti Slezska anebo zemí Koruny české.²⁸⁷ Jedinou

²⁸⁴ ČORNEJ, *Velké dějiny zemí Koruny české VI*, s. 579.

²⁸⁵ BOBKOVÁ, *Česká koruna na sklonku středověku*, s. 72.

²⁸⁶ ČORNEJ, *Velké dějiny zemí Koruny české VI*, s. 579.

²⁸⁷ WOJTUCKA, Jana, *Vztah papeže Julia II. k projektu založení obecného učení ve Vratislavi v roce 1505*, in: *Acta Universitatis Carolinae: Historia Universitatis Carolinae Pragensis: Příspěvky k dějinám Univerzity Karlovy* 48, č. 1, 2008, s. 25.

výjimkou, která byla též v tomto dokumentu stanovena, byla Jan Thurzo. Ten skutečně díky tomuto dokumentu úřad vratislavského biskupa v roce 1506 získal. Kolovratská smlouva alespoň částečně dokázala urovnat jednu část sporu mezi duchovními a světskými hodnostáři ve Vratislavi a dokázala prosadit přání vratislavského biskupa Jana IV. Rotha, a to aby se jeho nástupcem stal právě Jan Thurzo.²⁸⁸ Kromě toho také dokázala stanovit pravidla pro udělování vysokých úřadů, a to jak duchovních, tak světských v rámci území Slezska. V následujících letech se totiž slezští političtí zástupci hned několikrát dovolávali znění této smlouvy.²⁸⁹ Otázkou však zůstává, do jaké míry byl tento dokument schopen naplnit očekávání svých signatářů. Kolovratská smlouva totiž byla především dílem kompromisu, díky němuž se podařili vyřešit aktuální spor o nástupnictví vratislavského biskupa, ale nikoliv všechny problémy v zemi. Vyznění smlouvy zároveň ukazuje, jak narůstaly tendence k stmelení Slezska do podoby země se společnými vrcholovými institucemi.²⁹⁰

Za vítěze slezské politické epizody by se dalo prohlásit hned několik osob. Prvně, a především to byli Jan IV. Roth a Jan Thurzo, kteří v podstatě dokázali prosadit svoji vůli v případě následnictví. Slezské stavy zde sice dokázaly prosadit svoji vůli, že vysoké úřady ve Slezsku by měly být udělovány pouze osobám pocházejícím z domácího prostředí, ale hlavním vítězem se stal Zikmund Jagellonský.²⁹¹

Mladší bratr krále Vladislava II. ve Slezsku sice působil jen krátce (podrobněji k němu viz dále), ale i za tuto krátkou dobu si dokázal získat pověst úspěšného vládce a výborného diplomata. Právě tyto úspěchy Zikmunda Jagellonského nezůstaly bez povšimnutí jeho bratra krále Vladislava II. a v následujících letech projeví svému oblíbenému mladšímu bratrovi důvěru v podobě vysokých správních úřadů.²⁹² Velkou měrovou k tomuto úspěchu Zikmunda Jagellonského přispěl i Albrecht II. Libštejnský z Kolovrat. Často se objevuje názor, že Zikmund Jagellonský dokázal při mediaci sporu dosáhnout úspěchu jen díky obratné podpoře Albrechta II.²⁹³ Tato podpora se prokáže ještě jednou o pár let později v případě jednání o získání úřadu hornolužického fojta právě Zikmundem Jagellonským.²⁹⁴ Proč Albrecht II. podporoval v těchto krocích právě Zikmunda Jagellonského, není s přesností jasné. Ovšem tato spolupráce, v pozici zástupců krále Vladislava II. v případě sporů mezi slezskými stavy, je

---

²⁸⁸ BOBKOVÁ, *Česká koruna na sklonku středověku*, s. 72.

²⁸⁹ WOJTUCKA, *Vztah papeže Julia II. k projektu založení obecného učení ve Vratislavi v roce 1505*, s. 24.

²⁹⁰ BŘEZINA, Luděk, *Mezi králem a stavy: dolnolužické zemské fojství na prahu novověku (1490-1620)*, Praha 2016, s. 76.

²⁹¹ BOBKOVÁ, *Česká koruna na sklonku středověku*, s. 72.

²⁹² BŘEZINA, *Mezi králem a stavy*, s. 75.

²⁹³ BOBKOVÁ, *Česká koruna na sklonku středověku*, s. 72.

²⁹⁴ BŘEZINA, *Mezi králem a stavy*, s. 76-77.

vůbec první doložitelné společné jednání těchto dvou mužů. Jelikož, jak už bylo zmíněno výše, se jejich spolupráce opakovala ještě jednou o pár let později. Dále otázkou zůstává, jaká byla motivace Albrecht II. v případě vzájemné spolupráce. Dle mého názoru kroky Albrechta II. poukazují na to, že se jednalo především o konání, které bylo motivováno službou králi. Přeci jen v těchto jednáních vystupuje Albrecht II. vždy jako králův zástupce. Cílem všech kroků pak bylo většinou uklidnění situace či posílení královské moci v dané oblasti a také podpora oblíbeného bratra krále Vladislava II. Proto bych v zapojení Albrechta II. viděl jednoznačný důkaz, že se projevil jako příkladný zástupce krále a vykonavatel jeho vůle.

3.6.2 Cesta Zikmunda Jagellonského k ovládnutí vedlejších zemí Koruny české

Než se budeme věnovat druhé vzájemné politické spolupráci Zikmunda Jagellonského a Albrechta II. Libštejnského z Kolovrat, je podle mého názoru důležité, si představit osobu jagellonského prince trochu blíže. Zikmund Jagellonský se narodil v roce 1467 polskému králi Kazimírovi IV. Jagellonskému a jeho ženě Alžbětě Habsburské jako osmé dítě a jako pátý syn. Velkou část svého raného života strávil ve stínu svých bratrů a z počátku se neočekávalo, že by mohl dosáhnout až na královský trůn nebo se domoct většího majetku.²⁹⁵ Příležitost ukázat svoje kvality se před mladým princem objevila v roce 1498. Právě v tomto roce se podařilo urovnat neshody mezi polským králem Jan I. Olbracht a českou stranou o slezské knížectví Hlohovsko.²⁹⁶ Knižectví držel od roku 1491, kdy získal jeho vlastnictví společně s titulem *supremus dux in Silesia* (tj. *nejvyšší kníže ve Slezsku*) díky uzavření tzv. košického míru mezi ním a bratrem Vladislavem II. Jagellonským. Jan Olbracht se zde zřekl nároků na uherský trůn a jako odškodnění mu jeho bratr vyhradil právě toto území a pocty v rámci Slezska. Ač Jan Olbracht mír později nedodržel, musel se po neúspěších v obnovených bojích o uherský trůn spokojit se zněním předchozího míru.²⁹⁷ Rozhodnutí bratrského boje se zdálo být bezproblémové, a to až do roku 1492, kdy se Jan Olbracht stal po smrti jejich otce Kazimíra IV. Jagellonského polským králem. Jan Olbracht se totiž rozhodl, že si ponechá knížectví hlohovské i poté, co se stal polským králem. To se ovšem setkal s odporem českých stavů, které požadovaly návrat tohoto knížectví zpět do svazku zemí Koruny české. Spor se protahoval až do roku 1498, kdy se Jan Olbracht rozhodl slezské knížectví navrátit. Právě v tuto chvíli přichází poprvé viditelně na scénu mladý princ Zikmund Jagellonský. Již v následujícím roce se totiž král Vladislav II. rozhodl znovuzískané knížectví udělit svému mladšímu bratrovi Zikmundovi. K tomuto kroku

²⁹⁵ KOZÁK, Petr, *Účty dvora prince Zikmunda Jagellonského, vévody hlohovského a opavského, nejvyššího hejtmana Slezska a Lužic, z let (1493) 1500-1507*, Opava 2014, s. VII.

²⁹⁶ BOBKOVÁ, Česká koruna na sklonku středověku, s. 71.

²⁹⁷ ČORNEJ, Český stát v době jagellonské, s. 76-77.

si zajistil i souhlas českých stavů. Zikmund Jagellonský, tak získal knížectví hlohovské a tím pádem i první území, po kterém již dlouho prahnul.²⁹⁸ V následujících letech sice nadále pobýval v Uhrách u dvora svého staršího bratra Vladislava II. Jagellonského, ale všechno se změnilo v roce 1501, kdy mu Vladislav udělil v léno i knížectví opavské, které získal od nemanželského syna uherského krále Matyáše Korvína, Jánose Korvína. Právě po získání i tohoto druhého knížectví odjel Zikmund do Slezska, aby se mohl věnovat správě získaných knížectví.²⁹⁹ Za svoje hlavní sídlo ve Slezsku si zvolil Hlohov.³⁰⁰

Vláda Zikmunda Jagellonského v těchto knížectvích bývá hodnocena velmi pozitivně. Velmi rychle po svém příjezdu do Slezska se mu totiž podařilo usmířit místní znesvářenou šlechtu a preláty. Mimo tyto mediátorské úspěchy dokázal také velmi významně hospodářsky pozvednout Hlohov a Opavu. Kromě péče o svá svěřená knížectví se také začal věnovat problémům, které se týkaly celého Slezska. Zmínit můžeme například jeho zapojení po boku nejvyššího slezského hejtmana Kazimíra II. Těšínského a nejvyššího kancléře Království českého Albrechta II. z Kolovrat do sporu o následnictví vratislavského biskupa Jana IV. Roth. Jelikož tomuto sporu byla věnovaná rozsáhlá zmínka již výše, není podle mého názoru nutné se k tomuto problému vracet. Důležité je však poznamenat, že při řešení tohoto sporu se Zikmund ukázal i jako vynikající diplomat a jeho snahy se za podpory Albrechta II. Libštejnského z Kolovrat dočkaly povšimnutí a uznání ze strany Vladislava II. Jagellonského.³⁰¹ Kromě tohoto dílčího konfliktu se mu podařilo zklidnit situaci a přispět k obnově ústřední moci v celém Slezsku. Všech úspěchů dosáhl zejména díky úzké spolupráci s členy místní stavovské obce, především s již zmiňovaným nejvyšším slezským hejtmánem Kazimírem II. Těšínským a s vnuky Jiřího z Poděbrad, zejména Fridrichem II. Lehnickým.³⁰² Právě díky dosaženým úspěchům na poli diplomacie a krokům, které vedly k posílení ústřední moci ve Slezsku, se Zikmund Jagellonský dočkal další odměny ze strany svého bratra Vladislava II. Jagellonského. Když se totiž v roce 1504 kvůli nejrůznějším příčinám začalo uvažovat o odvolání dosavadního fojta Dolní Lužice Jindřicha III. z Plavna, rozhodl se král Vladislav II. do tohoto úřadu prosadit právě svého mladšího bratra Zikmunda.³⁰³ Za tímto účelem tedy král Vladislav II. svolal zemský sněm do Lübbenu, který se měl konat 13. července 1504. Na tento sněm se měly dostavit všechny zainteresované strany a mělo dojít k oficiálnímu předání úřadu zemského fojta i se

---

²⁹⁸ BOBKOVÁ, *Česká koruna na sklonku středověku*, s. 70.

²⁹⁹ BŘEZINA, *Mezi králem a stavy*, s. 74-75.

³⁰⁰ ČORNEJ, *Velké dějiny zemí Koruny české VI*, s. 577.

³⁰¹ BŘEZINA, *Mezi králem a stavy*, s. 75.

³⁰² ČORNEJ, *Český stát v době jagellonské*, s. 179-180.

³⁰³ BOBKOVÁ, Lenka, BŘEZINA, Luděk a ZDICHYNEC, Jan, *Horní a Dolní Lužice*, Praha 2008, s. 89.

vším příslušenstvím. Daný akt se v tomto termínu zjevně skutečně odehrál, ale nový zemský fojt Zikmund Jagellonský na něm nebyl přítomný, jelikož byl zaměstnán jinde při řešení neznámých slezských záležitostí. Důležité ovšem je, že právě od této chvíle se Zikmund Jagellonský stává dolnolužickým fojtem.³⁰⁴ Další projev přízně Vladislava II. Jagellonského a další získání důležitého úřadu Zikmundem Jagellonským na sebe nenechá dlouho čekat. V září 1504 se začne výrazněji objevovat nespokojenost krále Vladislava II. s dosavadním nejvyšším slezským hejtmanem Kazimírem II. Těšínským. Tomu se sice ve spolupráci s královým bratrem podařilo dosáhnout úspěchů při zklidnění situace v zemi, ale král Vladislav II. nebyl s tímto postupem zcela spokojen. V listě, který pochází z 2. září 1504 si tak stěžuje Kazimírovi II. Těšínskému na jeho neschopnost v úřadě nejvyššího zemského hejtmana a nepřímo mu pohroží, že pokud hejtman nezlepší svoje dosavadní kroky, mohlo by dojít k jeho odvolání z úřadu. K tomu nakonec skutečně dojde, a ještě v průběhu září jmenuje nového nejvyššího slezského hejtmana, a to právě svého mladšího bratra Zikmunda Jagellonského. Rok 1504 byl pro Zikmunda Jagellonského velmi zlomový a úspěšný, protože v průběhu dvou měsíců dokázal získat, jak úřad fojta Dolní Lužice, tak i úřad nejvyššího slezského hejtmana a stane se tak v podstatě neomezeným pánem hned ve dvou vedlejších zemích Koruny české.³⁰⁵

Velmi záhy se mu podařilo prosadit i v další vedlejší zemi Koruny české, a to v Horní Lužici. Zde byl od roku 1490 zemským fojtem Zikmund z Vartenberka.³⁰⁶ Proč bylo přistoupeno k výměně v úřadu, není zcela jasné. Na rozdíl od Kazimíra II. Těšínského ve Slezsku a Jindřicha III. z Plavna v Dolní Lužici nepanovaly k působení Zikmunda z Vartenberka žádné zásadní výhrady, a to ani ze strany hornolužických stavů, tak ze strany krále. I přes tuto skutečnost byl svolán zemský sněm, kde se mělo rozhodnout o odvolání Zikmunda z Vartenberka z úřadu fojta Horní Lužice. Sněm byl svolán na 25. listopad 1504 do zemského centra Horní Lužice do Budyšína. Vyslání na něj byli i dva královští zástupci, a to králův mladší bratr a možný kandidát na nového fojta Horní Lužice Zikmund Jagellonský, a nejvyšší kancléř Království českého Albrecht II. Libštejnský z Kolovrat.³⁰⁷ Objevuje se nám tedy druhý a poslední případ, kdy tyto dva muži vystupují společně v politickém boji, a to jako zástupci krále a prosazovatelé jeho vůle.

Sněm byl sice svolán k 25. listopadu, ale nejspíš musel být jeho začátek posunut, jelikož královští zástupci se oproti původnímu plánu opozdili o dva dny. Ihned po příjezdu seznámili shromážděné zástupce Horní Lužice s královým úmyslem odvolat dosavadního fojta Horní

³⁰⁴ BŘEZINA, *Mezi králem a stavy*, s. 75-76.

³⁰⁵ Tamtéž, s. 76.

³⁰⁶ ČORNEJ, *Velké dějiny zemí Koruny české VI*, s. 587.

³⁰⁷ BŘEZINA, *Mezi králem a stavy*, s. 76-77.

Lužice a nahradit ho Zikmundem Jagellonským.³⁰⁸ Královští zástupci se však setkali s odporem shromážděných stavů. Ty totiž neměly zájem o personální výměnu v úřadu zemského fojta a výrazně se postavily proti možnému jmenování Zikmunda Jagellonského. Poukazovaly především na zvyklost, podle které se zemským fojtem v Horní Lužici mohl stát pouze muž, který byl narozen na území Koruny české, což pro Zikmunda Jagellonského rozhodně neplatilo. Prosazení královy vůle se tedy setkala se značnou překážkou.³⁰⁹ Nakonec se však po několika dnech jednání podařilo odpor Hornolužických zlomit. K tomuto úspěchu přispěla podpora Zikmundových příznivců z řad domácích zástupců, konkrétně Albrechta ze Schreibersdorfu a Christopa z Gersdorfu, a v neposlední řadě i výmluvnost a váha přítomného zástupce krále Vladislava II., nejvyššího kancléře Království českého Albrechta II. Libštejnského z Kolovrat.³¹⁰ To on totiž pronesl série plamenných projevů, které se jednoznačně postavily za Zikmunda Jagellonského. Tyto projevy prý pronášel v češtině a pro přítomné zástupce musely být tlumočeny do němčiny. Důležité ovšem je, že tyto projevy zjevně dokázaly zlomit odpor hornolužických stavů, a nakonec se podařilo prosadit Zikmunda Jagellonského do úřadu fojta Horní Lužice.³¹¹ Úřad sice zastával až do svého nástupu na polský trůn (1507), ale do Budyšina již nikdy nezavítal.³¹²

Důležité je pak uvědomění si politické reality, kterou rok 1504 Zikmundovi přinesl. Ve velmi krátké době se mu podařilo získat tři nejvyšší úřady v jednotlivých vedlejších zemích Koruny české: stal se zemským fojtem v Horní a také Dolní Lužici a nejvyšším slezským hejtmanem. Velmi zajímavé také je, jakého titulu Zikmund Jagellonský užil při podpisu reversu při získání úřadu fojta Horní Lužice. Nevyužil ani jeden z dvou úřadů, který držel, nýbrž zvolil souhrnné označení místodržící v Horní i Dolním Slezsku a v Dolní Lužici. Jestli tento úřad vznikl *ad hoc* pro Zikmunda, nebo byl zamýšlen jako trvalý, nelze rozhodnout, v každém případě však svědčí o tendenci k jisté snaze panovníka o správní integritu Slezska a Lužic, připomínající někdejší snahy krále Matyáše Korvína.³¹³

Vraťme se však k osobě Zikmunda Jagellonského a jeho osudu. Získané úřady ve vedlejších zemích Koruny české zůstaly v jeho rukou pouze několik let. V polovině roku 1506 totiž vážně onemocněl jeho bratr, tehdejší polský král a litevský velkokníže Alexandr I. Jagellonský (ten vystřídal v roce 1501 Jana I. Olbrachta). Pro Zikmunda se tak objevila naděje

---

³⁰⁸ Tamtéž, s. 77.

³⁰⁹ BOBKOVÁ, *Česká koruna na sklonku středověku*, s. 73.

³¹⁰ BŘEZINA, *Mezi králem a stavy*, s. 77.

³¹¹ BŘEZINA, *Mezi králem a stavy*, s. 77.

³¹² BOBKOVÁ, *Česká koruna na sklonku středověku*, s. 73.

³¹³ Tamtéž, s. 71.

na získání polského královského trůnu, kterému byl v raném dětství tak vzdálen. Když pak v 20. srpna 1506 Alexandr I. skutečně zemřel, stal se Zikmund skutečně vládcem, jak Polského království, tak velkoknížectví litevského. Od této doby je znám jako Zikmund I. Starý.³¹⁴ Tímto krokem Zikmund Jagellonský postupně opustil česko-uherské soustátí a začal se plně věnovat svému novému úkolu.³¹⁵ Úřady, které získal v průběhu roku 1504 postupně změnily držitele. Ve Slezsku i přes počáteční neochotu ze strany slezských stavů se do úřadu nejvyššího slezského hejtmana navrátil Kazimír II. Těšínský. Podobná situace nastává i v Horní Lužici, když se hornolužickým fojtem stal opět Zikmund z Vartenberka. Pouze v Dolní Lužici se objevil nový držitel fojtského úřadu v osobě Jiřího ze Šelmberka. Kromě získaných úřadů se Zikmund Jagellonský mezi lety 1508-1511 vzdal držení svěřených slezských knížectví, která se postupně navrátila zpět králi Vladislavovi II. Jagellonskému.³¹⁶ Zikmund Jagellonský tímto definitivně mizí z osudu zemí Koruny české a v budoucnosti bude již vystupovat pouze jako polský král a velkokníže litevský. Důležité si je však připomenout, že tento mladý polský princ, který nebyl jako nejmladší z bratrů předurčen k zázračnému vladařskému životu, se v průběhu jednoho desetiletí dokázal velmi výrazně zapsat do dějiny zemí Koruny české a do značné míry utvářet osud části z nich.

Svoji roli v osudech Zikmunda Jagellonského v zemích Koruny české sehrál s jistotou i Albrecht II. Libštejnský z Kolovrat. Ten, jak jsme si popsali výše, vystupuje po jeho boku hned dvakrát a vždy v roli královského zástupce. Bylo by přehnané považovat Albrechta II. za spojence Zikmunda Jagellonského, protože v obou uvedených případech sice vystupoval buď ve společných anebo přímo jeho zájmech, ale vždy jako zástupce krále. Proto bych spíše usuzoval, že za těmito akcemi a kroky by se dalo najít vůli královského dvora nebo spíše samotného krále Vladislava II., jejímž věrným a úspěšným vykonavatel Albrecht II. byl. Právě tato dvě působení v rámci vedlejších zemí Koruny české dokládají na jedné straně Albrechta II. jako spolehlivého a dovolím si říct, že v těchto dvou případech i oddaného králova zástupce, na druhé straně prokazují i velkou důvěru, kterou král Vladislav II. vložil vůči svému českému kancléři a dvorskému hofmistrovi při řešení problémů vedlejších zemí Koruny české a při prosazování svého mladšího bratra v rámci jejich řízení.

---

³¹⁴ BŘEZINA, *Mezi králem a stavy*, s. 78.

³¹⁵ KOZÁK, Petr, *Dux ambulans: Princ Zikmund Jagellonský a modality prezentace osobní i dynastické autority ve Slezsku a Lužicích konce středověku a počátku raného novověku*, in: *Historie – Otázky – Problémy*, Roč. 11, č. 2, 2019, s. 98.

³¹⁶ BŘEZINA, *Mezi králem a stavy*, s. 79.

3.7 Proti všem. Politické boje se Zdeňkem Lvem z Rožmitálu a jeho straníky

Soupeření mezi jednotlivými členy české šlechty patřilo již tradičně k typickým znakům politického boje. Albrecht II. Libštejnský z Kolovrat v tomto případě nebyl žádnou výjimkou. Jak už je zmiňováno v předešlých kapitolách, tak Albrecht II. v důsledku svých kroků a politické moci, kterou získal především díky přízni ze strany krále Vladislava II. Jagellonského, dokázal získat spoustu odpůrců.

Hlavním soupeřem Albrecht II. Libštejnského z Kolovrat se stal Zdeněk Lev z Rožmitálu. Tento český šlechtic pocházel z významného rodu pánů z Rožmitálu, pro něž se díky jejich často užívanému jménu „Lev“ u mužských členů rodu, vžil též název Lvové z Rožmitálu. Rod prodělal obrovský sociální vzestup především v období vlády krále Jiřího z Poděbrad. Otec Zdeňka Lva, Jaroslav Lev z Rožmitálu patřil k jeho předním straníkům a v období Jiřího vlády se mu podařilo výrazně pozvednout rodovou prestiž a rozšířit rodinný majetek. Velkou měrou se o sociální vzestup rodu zasloužil i sňatek Jaroslavovy sestry Johany s pozdějším českým králem Jiřím z Poděbrad. Jejich sňatek měl na prestiž Rožmitálů zcela zásadní dopad, ale rozhodně se nejednalo o jediný důvod pro vzestup tohoto rodu. Mezi králem Jiřím a Jaroslavem Lvem totiž panoval vřelý možná až téměř přátelský vztah již před tímto sňatkem a jeho prostřednictvím dosáhl zjevně pouze ještě většího prohloubení. Kromě tohoto sňatku stály za vzestupem i osobní schopnosti Jaroslava Lva z Rožmitálu, které uplatňoval především na poli diplomacie a později i zemské správy. Právě do takového rodu, který se během krátkého času díky schopnostem svých členů a příbuzenským svazkům dokázal vyšvihnout mezi přední rody Českého království, se narodil Zdeněk Lev z Rožmitálu.³¹⁷

Ten se poprvé na politické scéně Českého království objevil v roce 1497, kdy získal úřad karlštejnského purkrabího. V této pozici vystřídal Albrecht II. Libštejnského z Kolovrat. Právě tato okolnost je první zmínkou, která propojuje osudy těchto dvou mužů. V úřadu karlštejnského purkrabího setrval Zdeněk Lev až do roku 1504.³¹⁸ Zásadní kariérní vzestup Rožmitála nastal v roce 1503, kdy po smrti svého tchána Půty Švihovského z Rýzmburka získal úřad nejvyššího zemského sudího Království českého. Právě díky tomuto úřadu vstoupil Zdeněk Lev do nejvyšší zemské politiky.³¹⁹ Jak v následujícím období vypadaly vztahy mezi Rožmitálem a Albrechtem II., se dá určit jen velmi těžko. Je téměř nemožné říci, zdali se jednalo

³¹⁷ TRNKOVÁ, Magda, *Jaroslav Lev z Rožmitálu, diplomat a politik pozdního středověku*, Bakalářská práce, vedoucí Zilynská, Blanka, Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav českých dějin, Praha 2016, s. 91-94.

³¹⁸ SEDLÁČEK, *Hrady, zámky a tvrze království Českého VI: Podbrdsko*, s. 61.

³¹⁹ KUTHAN, Jiří, *Stavební dílo a mecenát Lva († 1485) a Zdeňka Lva († 1535) z Rožmitálu*, in: Sborník Národního muzea v Praze, Řada A – Historie, = Acta Musei Nationalis Pragae, Series A – Historia, 61, č. 1-2, 2007, s. 53.

o nepřátele nebo jak často se vůbec potýkali. Najdeme však i některé zmínky, kde vystupují společně. Mám na mysli především uzavření spojení z 20. února 1505, kdy společně s dalšími šlechtici zavázali k obraně proti jednotě bratrské. Jejich jména zde nalezneme po boku dalších 18 pánů a 2 rytířů. V dohodě se zavázali na deset let k zachování práv (svých a obecných, daných zemským zřízením), k věrnosti králi, ochraně náboženství podjednou i podobojí proti kacířům (myšlena zjevně jednota bratrská) a také k vzájemné pomoci proti narušitelům pokoje v zemi.³²⁰ Okolnost, že v tomto případě vystupují společně, nemusí nic prozrazovat o jejich osobních vztazích. Podle mého názoru je k této spolupráci svedla momentální situace, a především společná katolická víra.

V následujícím období se mi nepodařilo dohledat žádné zmínky o vztazích těchto dvou šlechticů. Jejich vzájemný vztah je možné sledovat až od roku 1507. Právě v této době se totiž rozhořel boj o úřad nejvyššího purkrabího Království českého. Ten se uvolnil po smrti Jindřicha IV. z Hradce, který v lednu nešťastnou náhodou zahynul na lovu.³²¹ Hlavním favoritem na získání pozice byl právě Albrecht II., který se po smrti svého spojence Jindřicha IV. na čas stal prakticky nejmocnějším mužem celého království. Tomuto všeobecně předpokládanému faktu napomáhaly i kroky krále Vladislava II. z podzimu roku 1507. V listopadu 1507 poskytl král Kolovratovi zplnomocnění a výhody, pomocí nichž měl Albrecht II. zakročit proti zemským škůdcům. Spolu s těmi pravomocemi mu do správy svěřil i Pražský hrad, který běžně spadal do kompetence nejvyššího purkrabího. Úvahy o tom, zda je Albrecht II. je žhavým kandidátem pro tento úřad, se tedy zdály více než pravděpodobné.³²² Realita však byla nakonec zcela jiná. V březnu 1508 totiž úřad nejvyššího purkrabího Českého království, zcela proti očekávání, získal Zdeňk Lev z Rožmitálu. Většinou se předpokládá, že tuto funkci získal především proto, že se v tomto roce stal hlavním věřitelem krále Vladislava II. a vystřídal tak v dané pozici Viléma II. z Pernštejna.³²³ Právě nástup Zdeňka Lva do úřadu nejvyššího purkrabího místo Albrechta II., by se dal považovat za počátek jejich nepřátelství.

Albrecht II. totiž v předešlých letech vynaložil dost úsilí pro získání této funkce. Neváhal se například spojit s městským stavem, což mu mezi jeho šlechtickými souputníky rozhodně nezískalo sympatie. Ty nemohl čekat ani od Zdeňka Lva z Rožmitálu, protože právě on býval označován za největšího odpůrce městského stavu.³²⁴

³²⁰ PALACKÝ, *Archiv český, Díl VI*, s. 314-316.

³²¹ PALACKÝ, *Dějiny národu českého, Sv. 5 (knihy 16-18)*, s. 299.

³²² TOMEK, *Dějepis města Prahy, Díl 10*, s. 235.

³²³ ČORNEJ, *Velké dějiny země Koruny české VI*, s. 530-531.

³²⁴ ČORNEJ, Petr, *Český stát v době jagellonské*, Praha 2012, s. 130-133.

Kromě Zdeňka Lva z Rožmitálu se k moci v této době dostávají i jeho straníci, kteří bývají označováni jako tzv. Rožmitálská strana anebo klika. Řadí se k nim následující páni a rytíři: Ladislav ze Šternberka, Petr Holický ze Šternberka, Jiří Bezdrůžický z Kolovrat, Jindřich Tunkl z Brníčka, Burian Trčka z Lípy, Radslav Beřkovský ze Šebířova, Jan Vražda z Kunvaldu a další, mezi nimiž bychom našli i třeba Petra IV. z Rožmberka. Právě tito zmiňovaní šlechtici se postupem doby dopracovali k držení významných úřadů a společně po boku Zdeňka Lva z Rožmitálu stáli v opozici proti Albrechtovi II. a značně utvářeli nový směr zemské politiky.³²⁵

K velmi vyhocené kolizi mezi Rožmitálovou stranou a Albrechtem II. došlo již krátce po rozhodnutí boje o úřad nejvyššího purkrabího. Jádrem střetu se stala především kontrola Pražského hradu, kterou získal Albrecht II. společně s dalšími pravomocemi a výhodami v roce 1507. Nový nejvyšší purkrabí Českého království Zdeněk Lev z Rožmitálu vnímal tuto skutečnost jako omezování svých práv. V podstatě měl pravdu, protože podle platných zvyků měl Pražský hrad spadat do kompetence nejvyššího purkrabího. Protože se spor povedlo vyřešit až o rok později, přinesl i vyhocené momenty. Mám namysli hádku, ke které došlo na Pražském hradě 25. března 1508 mezi přívrženci Zdeňka Lva z Rožmitálu a Albrechtem II.³²⁶ Hrad samotný byl totiž stále pod kontrolou kancléře Kolovrata a jeho ozbrojených mužů, které získal k ruce od krále Vladislava II. za tímto účelem již v roce 1507. K potyčce došlo ve chvíli, když vyrazil po obědě nový nejvyšší purkrabí Zdeněk Lev z Rožmitálu, nejvyšší komorník Ladislav ze Šternberka a další šlechtici z purkrabského domu ke královskému paláci. Někde během cesty se střetli s ozbrojenci Albrechta II., kteří měli být vybaveni meči a halapartnami. V čele ozbrojenců údajně stál pan Berka z Dubé na Drahobuzi. Jeden z členů doprovodu Zdeňka Lva z Rožmitálu (Jiří Bezdrůžický z Kolovrat) se měl vyjádřit směrem k ozbrojencům a jejich veliteli následujícími slovy: „*wy s sekyrami a my ani nože nemáme.*“ Po pronesených slovech se prý do dramatického setkání zapojit i Albrecht II. slovy, že výrok pana Bezdrůžického z Kolovrat není pravdivý, jelikož jejich lidé chodí též ozbrojeni. Na tato slova reagoval přítomný nejvyšší komorník Českého království Ladislav ze Šternberka tvrzením, že jejich lidé rozhodně ozbrojeni nechodí. V reakci na proběhlou situaci a vyřčená vzájemná osočení se rozjela hádka mezi oběma pány. Jak Albrecht II., tak Ladislav ze Šternberka nechtěli uznat pravdu toho druhého a měly mezi nimi padnout i nějaké urážky. Toto náhodné setkání se během krátké chvíle vyvinulo ve vyostřenou hádku. Násilí mezi dvěma pány bylo zabráněno jen díky zásahu ostatních přítomných osob. Protože zjevně došlo i k urážkám na cti, objevily se návrhy na vzájemný souboj. K němu však nakonec nedošlo, zřejmě především přičiněním

³²⁵ ČORNEJ, *Velké dějiny země Koruny české VI*, s. 534-535.

³²⁶ ČELAKOVSKÝ, Jaromír, *Hrad Pražský a majetková práva k němu do r. 1526*, Praha 1906, s. 35.

Zdeňka Lva z Rožmitálu. Ačkoliv se nejednalo o typický prostředek politického boje v jagellonských Čechách, ukazuje nám tato rozepře velmi zajímavou epizodu, která dokumentuje zřejmě pestřejší dobovou realitu.³²⁷

Spor o kontrolu Pražského hradu a výsadní postavení v Českém království se podařilo vyřešit až na tzv. svatojakubském sněmu, který se konal v letních měsících roku 1508. Jelikož už sněmu bylo věnováno místo v předchozích kapitolách, nebudu rozebírat všechny souvislosti spojené s jeho konáním, pokusím se pouze přiblížit jeden z výsledků tohoto sněmu, kterým byla tzv. svatojakubská smlouva, spojovaná v českých dějinách většinou pouze s odmítnutím jednoty bratrské. Ve skutečnosti byla ustanovení sněmu podstatně širší. V důsledku tohoto dokumentu byla přesunuta většina exekutivní moc v Českém království na úzkou skupinu členů zemského soudu pod vedení Petra Holického ze Šternberka (Rožmitálův straník) a nejvyššího purkrabího Zdeňka Lva z Rožmitálu. Rožmitál a jeho spojenci tím získali písemné potvrzení svého výjimečného postavení. Kromě toho smlouva například připomínala, že panovník by se při obsazování zemských úřadů měl řídit radami ostatních zemských úředníků a členů královské rady. Zcela zásadní byl i další bod smlouvy. Správa všech královských statků a důchodů v Čechách byla dána do správy úzké skupiny šlechticů pod předsednictví Zdeňka Lva z Rožmitálu. Dále pak za hlavní sídlo nejvyššího purkrabího byl určen Pražský hrad. Rožmitál tímto získal nejenom posvěcení svého postavení, ale částečně podobné pravomoci a výhody jako o rok dříve Albrecht II.³²⁸ Celé uzavření smlouvy je velmi zajímavé, jelikož její obsah vycházel v podstatě z vůle shromážděných stavů. Její text totiž nejdříve sepsali shromáždění zástupci z řad straníků Zdeňka Lva a odpůrců politiky nejvyššího kancléře Albrechta II. Libštejnského z Kolovrat. Teprve až poté byl dokument poslán do Budína, kde král 10. srpna jeho znění potvrdil.³²⁹

Nadání těchto pravomocí byla sice jedna věc jejich prosazování a naplnění věc druhá. Ještě poměrně dlouhou dobu po uznání svatojakubské smlouvy se totiž Albrecht II. zdráhal vydat svěřené královské statky a důchody, a to i přes četné naléhání ze strany Zdeňka Lva a jeho straníků.³³⁰ V reakci na tento stav věci se v následujícím období objevilo hned několik stížností ze strany Zdeňka Lva a jeho spojenců, v nichž společně žehrají na pánovité chování Albrechta II. a obviňují ho ze zneužívání svěřených pravomocí, ale také – a v podstatě hlavně – z vydávání své vůle za vůli královi.³³¹ Král Vladislav II. v této době pobýval v Trnavě (v Budíně totiž již

³²⁷ TOMEK, *Dějepis města Prahy, Díl 10*, s. 245-246.

³²⁸ ČORNEJ, *Český stát v době jagellonské*, s. 133.

³²⁹ ČELAKOVSKÝ, *Hrad Pražský*, s. 35.

³³⁰ TOMEK, *Dějepis města Prahy, Díl 10*, s. 257.

³³¹ PALACKÝ, *Dějiny národu českého, Sv. 5 (knihy 16-18)*, s. 299.

v říjnu 1508 vypukla epidemie moru, a proto král se zdržoval na různých jiných místech). Odsud 1. ledna 1509 oznámil českým stavům svůj úmysl vyrazit do Čech. V očekávání příjezdu krále ihned vystoupili znepřátelení šlechtici vůči Albrechtovi II. a znovu na něm žádali vydání královských důchodů a statků.

Kolovrat se zrovna nacházel v Praze (ze svých statků sem měl dorazit 14. ledna 1509) a měl v úmyslu vyrazit naproti králi. Na žádost ze strany svých odpůrců reagoval, že tyto svěřené výhody nemůže odevzdat, protože není vhodná doba a navíc, že je smí odevzdat pouze do rukou krále. Již 16. ledna vyrazil s dalšími na cestu ke králi. Setkali se s ním v Brně a to 29. ledna 1509. Tato okolnost je sice velmi zajímavá, ale v případě obvinění Albrechta II. se v Brně nepodařilo dosáhnout žádného výsledku.³³² Spor se vyřešil až v Praze, a to až druhý den po korunovaci panovníkova syna Ludvíka (11. březen 1509), kdy před králem stanuly obě strany sporu: Albrecht II. a jeho odpůrci, mezi kterými jsou zmiňováni především Zdeněk Lev z Rožmitálu, Vilém z Pernštejna, Petr z Rožmberka a mnoho dalších členů panského i rytířského stavu. Je důležité poznamenat, že na straně stěžovatelů se neobjevují pouze spojenci Rožmitála, ale i jeho oponenti jako například Vilém z Pernštejna. Ke zvláštnímu spojení došlo zjevně díky jejich společnému odporu k postavení a jednání Albrechta II. Libštejnského z Kolovrat. Osobě panu kancléře kladli za vinu – kromě nedodržování usnesení svatojakubské smlouvy – především zneužívání pečetidel, které v té době měl podle práva v opatrování. Šlo především o to, že se ostatní šlechtici domnívali, že falšoval či upravoval listiny, které od krále přicházely z Budína. Dalším bodem obvinění byla kumulace dvou úřadů, jelikož Albrecht II. od roku 1503 držel úřad nejvyššího kancléře Království českého zároveň s úřadem hofmistra dvora královského (od roku 1496), což bylo podle přítomných v rozporu se zákonem. Ze strany odpůrců Albrechta II. mu tedy byl vystaven celkový výčet jeho prohřešků.

Velmi zajímavou vsuvkou tohoto jednání před králem je vystoupení Albrechtova zastánce, který do řešení tohoto sporu vstoupil. Tímto nečekaným obhájcem byl markrabě Braniborský, Fridrich Braniborsko-Ansbašský, který zjevně zavítal do Prahy na korunovaci královského potomka. Jak přesně zastání ze strany zahraničního panovníka vypadalo, není známé, ale většinou bývá uváděno, že od té doby se Fridrich Braniborský těšil nevoli českého panstva. Konečné vyznění pře se obrátilo proti Albrechtovi II. Kromě toho, že se musel vzdát úřadu hofmistra dvora královského, rozhodl také král, že pečeti velká i malá by se měly přesunout na královský dvůr a do blízkosti krále, aby k takovýmto obviněním již příště nedocházelo.³³³ Spor mezi Albrechtem II. a jeho nepřáteli byl rozhodnut až o několik měsíců

³³² TOMEK, *Dějepis města Prahy, Díl 10*, s. 258., Tamtéž, s. 261.

³³³ TOMEK, *Dějepis města Prahy, Díl 10*, s. 267-268.

později, přesněji v říjnu 1509 a to ve prospěch Albrechta II. Ten sice pozbyl držení obou královských pečetí a ztratil úřad hofmistra, ale nebylo mu prokázáno falšování královských listin a byl mu uchován úřad nejvyššího kancléře, což by se dalo považovat za výhru pro Albrechta II.³³⁴ Svěřené královské statky a důchody však kancléř Kolovrat králi ani nikomu jinému neodevzdal.

K naplnění plného znění svatojakubské smlouvy tak došlo až po smrti Albrechta II. Libštejnského z Kolovrat, k níž již neměl daleko.³³⁵ Někdy v nesledující době totiž Albrecht II. onemocněl. Když dorazil na svůj hrad Krupku, jeho stav se vážně zhoršil, a 25. května 1510 zde vydechl naposledy. Co přesně bylo příčinou jeho smrti, se s určitostí neví. V knize *Historie o těžkých protivenstvích církve české* jsou jeho poslední chvíle popisovány následovně: „*pryskýř nějaký na noze se mu vyvrhl, od něhož se pekelný oheň zapálil, kterýž žádným lékařským uměním uhašen, býti nemoha, bezbožného toho člověka spálil.*“ Tato slova je však nutné brát s odstupem, protože pocházejí z prostředí autorů, kteří patřili mezi členy jednoty bratrské a pro ty byl Albrecht II. jedním z největších nepřátel.³³⁶ Lze si však odvodit, že pan Albrecht v důsledku nějakého prudkého zánětu upadl do velkých horeček a v bolestech zemřel. Tak skončil život pozoruhodného českého šlechtice, nejvyššího kancléře Českého království a jednoho z nejvýznamnějších politiků jagellonských Čech.

---

³³⁴ PALACKÝ, *Dějiny národu českého, Sv. 5 (knihy 16-18)*, s. 313.

³³⁵ Tamtéž, 327

³³⁶ KOMENSKÝ, Jan Amos a Jan ROSACIUS HOŘOVSKÝ, *Historie o těžkých protivenstvích církve české hned od počátku jejího na víru křesťanskou obrácení, v létu Páně 894 až do léta 1632 za panování Ferdinanda II: s připojením historie o persekuci Valdenských roku 1655 stalé a Jana Rosacia: Koruny neuvadlé mučedlníků Božích Českých*, Praha 1888, s. 73.

Závěr

Albrecht Libštejnský z Kolovrat se velkou měrou zapsal do utváření politické reality Českého království za vlády krále Vladislava II. Jagellonského. Jednalo se především o velmi mocného a nepochybně i nadaného šlechtice počátku 16. století. Jeho aktivity byly velmi bohaté a během svého života se věnoval nejenom otázkám spojeným s úřadem nejvyššího kancléře, ale i věcem, které byly spojeny s politickou realitou právního a stavovského systému Českého království, náboženskou situací v zemi anebo otázkám spojeným s vedlejšími zeměmi Koruny české či se zahraniční politikou Českého království (viz. jeho účast v česko-falckém konfliktu). Díky svému politickému působení si dokázal vytvořit řadu spojenců, ale hlavně i spoustu nepřátel. Ovšem především se mu podařilo získat přízeň a důvěru krále Vladislava II., který mu výraznou měrou pomohl ke kariéernímu, ale i osobnímu vzestupu.

Na otázku, zdali zneužíval získané postavení a panovníkovy přízně ve svůj prospěch a ke svým osobním cílům, lze podle mého názoru odpovědět kladně. Potvrzení této teorie je patrné především na jeho rozsáhlém majetku, který se v průběhu jeho života téměř zněkolikanásobil. Přitom jako mladý muž po smrti svého otce Hanuše II. Libštejnského z Kolovrat většinu svého zděděného majetku prodal. Na konci svého života však již Albrecht II. disponoval poměrně rozsáhlým dominiem, které se rozkládalo především v dnešním Ústeckém a Plzeňském kraji. Klenotem v poskládané majetkové „sbírce“ byla dozajista zástavní držba mělnického hradu. Velká část zboží byla získána prostřednictvím královských zástav anebo koupí, ovšem z jakých zdrojů pocházely Kolovratovy finanční prostředky nutné pro tyto transakce, se mi nepodařilo zjistit. Využívání výjimečného postavení a panovníkovy přízně ze strany Albrecht II. je patrné vícekrát. Zejména je možné tuto okolnost pozorovat v boji královských měst o jejich politická práva. Albrecht II., který se nakonec přidal na jejich stranu, během probíhajícího boje několikrát využil k prosazení jejich cílů svého výsadního postavení a získaných pravomocí, včetně dobré pozice u krále Vladislava II. Podle mého názoru tedy k využívání královské přízně a postavení ze strany Albrechta II. rozhodně ve velké míře docházelo. V jak velkém rozsahu se, tak dělo, nejsem schopen určit.

Na mysli mám především obvinění jeho šlechtických kolegů, že zneužívá svěžené královské pečeti a že falšuje a mění znění královských listin přicházející z Budína. Jestli k této skutečnosti opravdu docházelo, není ničím podloženo a není dle mého názoru možno zcela potvrdit. Domnívám se, že se šlo především o prostředek mocenského boje proti jeho osobě ze strany jeho nepřátel, ale je také možné, že na tomto obvinění mohlo být i kousek pravdy. Využívání výsadního postavení je možné vidět i na jeho krocích proti jednotě bratrské. Právě

Albrecht II. jako horlivý katolík stál na počátku 16. století v pozadí většiny zásahů proti českým bratřím. Je důležité zdůraznit, že v těchto aktivitách nejednal sám, ale měl podporu i dalších katolických šlechticů, kteří se v této době hojně dostávají do nejvyšších úřadů Českého království, ale je to právě Albrecht II., kdo prosazuje nejrazantnější kroky proti jednotě bratrské. Na mysli mám především tzv. svatojakubský mandát, který byl vydán na zemském sněmu v roce 1508. Albrecht II. sice na sněmu ztratil velkou část své moci vůči konkurenční šlechtické skupině, ale podařilo se mu prosadit dokument, který na několik následujících desítek let zakazoval působení jednoty bratrské. K přijetí královského mandátu došlo i přesto, že se jednota bratrská těšila velké podpory ze strany některých členů šlechtického stavu. Velkou zásluhu na tom měl právě kancléř Kolovrat, který po uskutečnění kroky získal podporu i budínského dvora, kde měla katolická víra poměrně silné zastoupení v podobě uherských prelátů a osoby královny Anny z Foix a Candale. I když výsledek kroků Albrechta II. proti jednotě bratrské čili potvrzený svatojakubský mandát, nebyl ve skutečnosti moc dodržován, jedná se o významnou ukázkou prosazení vlastních názorů a postojů pomocí politického postavení a využití královské přízně.

I na druhou otázku, zdali kancléř Kolovrat neváhal měnit své názory, postoje a strany pouze pro posílení své vlastní pozice, bych opět odpověděl kladně. Na počátku Albrechtovi politické životní kariéry sice může vidět poměrně stabilní základnu jeho politických spojenců, kteří zastávali důležité úřady v zemské správě, avšak poté co zemřeli nebo změnily strany, ocitl se Albrecht II. na politické scéně téměř osamocen. Když se tedy kancléř Kolovrat dostal na vrchol své moci, měl pouze několik málo spojenců a kolem něho se nacházelo spíše více nepřátel. V roce 1507 se proto neváhal spojit s úhlavním nepřítelem šlechtických stavů, královskými městy, a to i přestože v minulých letech bojoval proti nim. Co ho k tomuto spojení vedlo, je podle mého mínění poměrně složité určit. Ze strany královských měst je tento krok zcela pochopitelný, jelikož ve svém boji dlouho postrádala významnějšího politického spojence a osoba mocného kancléře Kolovrata byla logickou volbou. Jaké ovšem byly motivace ze strany Albrechta II. k přijetí nabídky spolupráce, zůstává nejasné. Domnívám se, že ho k tomuto neočekávanému spojení vedla především již zmiňovaná absence politických spojenců a tím pádem vidina posílení vlastní pozice vůči utvářející se šlechtické straně vedené jeho konkurentem Zdeňkem Lvem z Rožmitálu. Jestli ovšem bylo toto spojení pro jeho osobu výhodné zcela a bez výhrad, nejsem schopen s určitostí říci. Rozhodně se mu prostřednictvím spojení s městským stavem podařilo získat mocného spojence a dále se pasovat do pozice přítele královských měst. Ovšem zároveň si svým jednáním vytvořil

ještě více nepřátel, než doposud měl. Proto se domnívám, že mu toto spojenectví ve finále uškodilo.

Na poslední otázku a dle mého soudu zásadní otázku, zdali se svými činy nějak výrazněji lišil od ostatních členů šlechtického stavu, bych tentokrát odpověděl záporně. Ve svém počínání rozhodně nebyl jediný. Ano, dokázal si získat výsadní postavení v české zemské politické reprezentaci, neváhal k posvěcení svých postupů a cílů využít i důvěru krále Vladislava II., ale rozhodně tak nečinil sám a v žádné případě ne jako první. Podobné kroky můžeme sledovat u mnohých zástupců české šlechty již v minulosti, stejně jako později. Zmínku si zaslouží především Zdeněk Lev z Rožmitálu, který byl největším sokem Albrechta II. a v následujících letech (zejména po smrti kancléře Kolovrata v květnu 1510) si počínal naprosto stejně. Jeho cesty k výsadní pozici v zemské vládě a přízni panovníka byly sice rozdílné v porovnání s Albrechtem II., ale výsledek byl prakticky stejný, s tím rozdílem, že Zdeněk Lev z Rožmitálu dosáhl ještě větší moci než kancléř Kolovrat. Myslím si, že Albrecht II. využíval k získání svého postavení především role věrného králova služebníka a vykonavatele královské vůle. Zatímco Zdeněk Lev z Rožmitálu pro posílení svého postavení používal především svou roli hlavního královského věřitele a také vyhledával podporu svých politických spojenců, které prosadil do významných zemských úřadů a dále využíval k posílení svého vlastního osobního postavení. Taktika, kterou tyto dva pánové užívali k prosazení svých záměrů, a získání vlastních pozic byla tedy zásadně rozdílná. Na rozdíl od Zdeňka Lva z Rožmitálu postrádal Albrecht II. spojence. Proč je nedokázal získat, mělo asi více příčin. Možná za to mohlo především jeho vystupování a charakter. Albrecht bývá označován jako pánovitý a někdy i dosti arogantní. Závist jistě budil také jeho vzestup a získané postavení, které mu dokázalo vytvořit spoustu odpůrců. Ostatně do obdobné situace se o několik let později dostal i Zdeněk Lev z Rožmitálu.

Na závěr bych chtěl vykreslení osobnosti Albrechta II. Libštejnského z Kolovrat doplnit poukazem na jeho portrét. Obraz, který si tento šlechtic nechal vymalovat (viz. obrazová příloha č. 1) zřejmě v roce 1506 a jedná se o nejstarší renesanční portrét v Čechách. Originál obrazu se dnes nachází v soukromé sbírce v německém Meesburgu a jeho barokní kopie je k vidění na rychnovském zámku, který je dnes opět v majetku rodiny Kolovratů.³³⁷ Autorství obrazu bývá připisováno Mistrovi litoměřického oltáře. Na plátně poprsí Albrechta II. oblečeného do velmi honosného a zjevně drahého pláště. V rukou drží svitek, který by mohl být znakem jeho kancléřského úřadu. Na krku je ozdoben náhrdelníkem a na prstech bychom našli velké

³³⁷ ADAMOVIČ, Klára, *Obrazárna zámku v Rychnově nad Kněžnou, Vybrané portréty z období 16. až počátku 18. století*, Diplomová práce, vedoucí Jarošová, Markéta, Univerzita Karlova, Katolická teologická fakulta, Ústav dějin křesťanského umění, Praha 2015, s. 24.

množství prstenů (přesněji 16 kusů).³³⁸ Vzezření působí povýšeným až arogantním dojmem. Domnívám se, že tento obraz slouží jako nejlepší charakteristika osobnosti Albrechta II. Na obraze vidíme muže, který má velmi chladný téměř nesympatický pohled, který se dívá velmi výsostně a téměř až dobovatelsky. Dává najevo, že se nebojí ukázat své postavení, ani své bohatství, o němž svědčí především velké množství šperků, které se na obraze nachází. Vykresluje nám tak velmi ambiciózního, a možná i bezohledného a zároveň také marnivého muže, který dokázal získat společenskou moc a rozsáhlé bohatství a rozhodně se neostýchá tyto své úspěchy stavět veřejně na odiv. A takovým mužem se mi Albrecht II. jeví a asi jím i skutečně byl.

---

³³⁸ PĚŠINA, Jaroslav, *Desková malba*, in: *Pozdně gotické umění v Čechách: 1471-1526*, ed. Jaromír Homolka, Praha 1985, s. 358-359.

Seznam použité literatury a pramenů

Prameny

FRIEDRICH, Gustav (ed.), *Archiv český čili staré písemné památky české i moravské sebrané z archivů domácích i cizích, Díl XXXII, Registra soudu komorního z let 1519-1524*, Praha 1915.

HAAS, Antonín (ed.), *Archiv koruny České, 6. Katalog listin z let 1438-1526*, Praha 1958.

KALOUSEK, Josef (ed.), *Archiv český čili staré písemné památky české i moravské sebrané z archivů domácích i cizích, Díl IX*, Praha 1889.

KALOUSEK, Josef (ed.), *Archiv český čili staré písemné památky české i moravské sebrané z archivů domácích i cizích, Díl VII*, Praha 1887.

KALOUSEK, Josef (ed.), *Archiv český čili staré písemné památky české i moravské sebrané z archivů domácích i cizích, Díl X*, Praha 1890.

KALOUSEK, Josef (ed.), *Archiv český čili staré písemné památky české i moravské sebrané z archivů domácích i cizích, Díl XI*, Praha 1892.

KALOUSEK, Josef (ed.), *Archiv český čili staré písemné památky české i moravské sebrané z archivů domácích i cizích, Díl XII*, Praha 1893.

KALOUSEK, Josef (ed.), *Archiv český čili staré písemné památky české i moravské sebrané z archivů domácích i cizích, Díl XV*, Praha 1896.

KALOUSEK, Josef (ed.), *Archiv český čili staré písemné památky české i moravské sebrané z archivů domácích i cizích, Díl XVI*, Praha 1897.

KALOUSEK, Josef (ed.), *Archiv český čili staré písemné památky české i moravské sebrané z archivů domácích i cizích, Díl XVII*, Praha 1899.

KALOUSEK, Josef (ed.), *Archiv český čili staré písemné památky české i moravské sebrané z archivů domácích i cizích, Díl XVIII*, Praha 1900.

PALACKÝ, František, *Archiv český čili staré písemné památky české i moravské sebrané z archivů domácích i cizích, Díl VI*, Praha 1872.

Literatura

ADAMOVÁ, Klára, *Obrazárna zámku v Rychnově nad Kněžnou, Vybrané portréty z období 16. až počátku 18. století*, Diplomová práce, vedoucí Jarošová, Markéta, Univerzita Karlova, Katolická teologická fakulta, Ústav dějin křesťanského umění, Praha 2015. s. 24.

ANDĚL, Rudolf a kol. *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, III. Severní Čechy*, Praha 1984.

BLÁHOVÁ, Marie, *Obnovení lenního svazku šestnácti měst a hradů v Horní Falci*, in: *Per saecula ad tempora nostra*, Sborník k 60. narozeninám prof. Jaroslava Pánka, ed. Jiří Mikulec – Miroslav Polívka, Praha 2007, s. 133–137.

BOBKOVÁ, Lenka, *Česká koruna na sklonku středověku*, in: *Česká koruna na rozcestí: k dějinám Horní a Dolní Lužice a Dolního Slezska na přelomu středověku a raného novověku*, ed. Lenka Bobková, Praha 2010.

BOBKOVÁ, Lenka, *Velké dějiny zemí Koruny české IV/a, 1310-1402*, Praha 2003.

BOBKOVÁ, Lenka, *Vznik a podoba inventáře deseti karlštejských truhlic s privilegii Království českého*, in: *Korunní země v dějinách českého státu, IX, Spolu i vedle sebe: české stavy zemí České Koruny na prahu raného novověku*, ed. Lenka Bobková, Praha 2021.

BOBKOVÁ, Lenka, BŘEZINA, Luděk a ZDICHYNEC, Jan, *Horní a Dolní Lužice*, Praha 2008.

BORŮVKA, Vlastimil, *Kolowratové, Rod erbu orlice*, Rychnov nad Kněžnou 2018.

BORŮVKA, Vlastimil, *Rodopis rodu pánů z Kolovrat*, Praha 2000.

BŘEZINA, Luděk, *Mezi králem a stavy: dolnolužické zemské fojstství na prahu novověku (1490-1620)*, Praha 2016.

ČAPSKÝ, Martin, *Zrození země: komunikující společenství pozdně středověkého Slezska*, Praha 2013.

ČECHURA, Jaroslav, *České země v letech 1437-1526, 2. díl, Jagellonské Čechy (1471-1526)*, Praha 2012.

ČELAKOVSKÝ, Jaromír, *Hrad Pražský a majetková práva k němu do r. 1526*, Praha 1906.

ČORNEJ, Petr, *Český stát v době jagellonské*, Praha 2012.

ČORNEJ, Petr, BARTLOVÁ, Milena, *Velké dějiny zemí Koruny české VI, 1437-1526*, Praha 2007.

FALTUS, Josef, *Vývoj a proměny utrakvismu v Čechách z pohledu historiografie v letech 1462-1485*, Bakalářská práce, vedoucí Somer, Tomáš, Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta, Katedra historie, Olomouc 2018, s. 37.

FIALA, Zdeněk (ed.) a BĚLOHLÁVEK, Miroslav, *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, IV. Západní Čechy*, Praha 1985.

FRANCEK, Jindřich, *24. 10. 1517 – Svatováclavská smlouva: urození versus neurození*, Praha 2006.

FUKALA, Radek, *Slezsko na prahu novověku*, in: *Slezsko v dějinách českého státu, II., 1490-1763*, ed. Zdeněk Jirásek, Praha 2012.

FUKALA, Radek, *Slezsko – neznámá země Koruny české: knížecí a stavovské Slezsko do roku 1740*, České Budějovice 2007.

HOLÁ, Mlada, „*Kdy jsú páni ohledávali na Karlštejně listy a zápisy a svobody zemské.*“ *České stavy a korunní archiv v 15. století*, in: Korunní země v dějinách českého státu, IX, Spolu i vedle sebe: české stavy zemí České Koruny na prahu raného novověku, ed. Lenka Bobková, Praha 2021.

HLEDÍKOVÁ, Zdeňka, SYNEK, Jaroslav, JANÁK, Jan a DOBEŠ, Jan, *Dějiny správy v českých zemích: od počátků státu po současnost*, Praha 2007.

JÁNSKÝ, Jiří, *Hroznatovci a páni z Gutštejna*, Domažlice 2009.

JÁNSKÝ, Jiří a PROCHÁZKA, Zdeněk (ed.), *Páni ze Švamberka – pětisetletá sága rodu s erbem labutě*, Domažlice 2006.

KAVKA, František, *Zlatý věk Růží: kus české historie 16. století*, Praha 1966.

KOMENSKÝ, Jan Amos a Jan ROSACIUS HOŘOVSKÝ, *Historie o těžkých protivenstvích církve české hned od počátku jejího na víru křesťanskou obráčení, v létu Páně 894 až do léta 1632 za panování Ferdinanda II: s připojením historie o persekuci Valdenských roku 1655 stalé a Jana Rosacia: Koruny neuvadlé mučedlníků Božích Českých*, Praha 1888.

KORYTA, David, *Albrecht Rendl z Oušavy († 1522): významný člen nevýznamného rodu*, Diplomová práce, vedoucí Zilynská, Blanka, Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav českých dějin, Praha 2016, s. 35-36.

KOZÁK, Petr, *Dux ambulans: Princ Zikmund Jagellonský a modality prezentace osobní i dynastické autority ve Slezsku a Lužicích konce středověku a počátku raného novověku*, in: *Historie – Otázky – Problémy*, Roč. 11, č. 2, 2019, s. 98.

KOZÁK, Petr, *Účty dvora prince Zikmunda Jagellonského, vévody hlohovského a opavského, nejvyššího hejtmana Slezska a Lužic, z let (1493) 1500-1507*, Opava 2014.

KOZLER, David, *Prokop z Rabštejna – český diplomat pozdního středověku*, Bakalářská práce, vedoucí Zilynská, Blanka, Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav českých dějin, Praha 2014, s. 58.

KREUZ, Petr (ed.) a MARTINOVSKÝ, Ivan (ed.), *Vladislavské zřízení zemské a navazující prameny (Svatováclavská smlouva a Zřízení o ručnicích)*, Praha 2007.

KUTHAN, Jiří, *Stavební dílo a mecenát Lva († 1485) a Zdeňka Lva († 1535) z Rožmitálu*, in: *Sborník Národního muzea v Praze, Řada A – Historie, = Acta Musei Nationalis Pragae, Series A – Historia*, 61, č. 1-2, 2007, s. 53.

MACEK, Josef, *Jagellonský věk v českých zemích: 1471-1526, 1-2*, Praha 2001.

MACEK, Josef, *Jagellonský věk v českých zemích: 1471-1526, 3-4*, Praha 2002.

- MACEK, Josef, *Víra a zbožnost jagellonského věku*, Praha 2001.
- MAŠEK, Petr, *Modrá krev: minulost a přítomnost šlechtických rodů v českých zemích*, Praha 1992.
- MENZEL, Josef Joachim, *Neue Deutsche Biographie, Svazek 10*, Berlín 1974.
- NODL, Martin a ŠMAHEL, František, *Slavnosti, ceremonie a rituály v pozdním středověku*, Praha 2014.
- OTTO, Jan, *Ottův slovník naučný: ilustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí, sv. 21*, Praha 1904.
- PALACKÝ, František, *Dějiny národu českého, Sv. 5 (knihy 16-18)*, Praha 2017.
- PALACKÝ, František, KRČMA, František a CHARVÁT, Jaroslav, *Dílo Františka Palackého, Svazek 1., [Vlastní životopisy Fr. Palackého, Ocenění starých českých dějepisců, Přehled současných nejvyšších důstojníků a úředníků]*, Praha 1941.
- PAPAJÍK, David, *Politické, mocenské a hospodářské strategie šlechty v českých zemích ve 14.–15. století*, in: HOI 55, 2018, s. 126.
- PĚŠINA, Jaroslav, *Desková malba*, in: *Pozdně gotické umění v Čechách: 1471-1526*, ed. Jaromír Homolka, Praha 1985.
- PLACEROVÁ, Tereza, *Židé v Českých Budějovicích*, Bakalářská práce, vedoucí Nosek, Bedřich, Univerzita Karlova, Husitská teologická fakulta, HTF – Ústav židovských studií, Praha 2008, s. 16.
- SEDLÁČEK, August, *Hrady, zámky a tvrze království Českého VI: Podbrdsko*, Praha 1889.
- SEDLÁČEK, August, *Hrady, zámky a tvrze království Českého XIII: Plzeňsko a Loketsko*, Praha 1905.
- SEDLÁČEK, August, *Hrady, zámky a tvrze království Českého XIV: Litoměřicko a Žatecko*, Praha 1923.
- SEDLÁČEK, August, *Hrady, zámky a tvrze království Českého XV: Kouřimsko, Vltavsko a J.–Z. Boleslavsko*, Praha 1927.
- SEDLÁČEK, August, *Hrady, zámky a tvrze království Českého VIII: Rakovnicko a Slansko*, Praha 1891.
- SEDLÁČEK, August, *Hrady, zámky a tvrze království Českého I: Chrudimsko*, Praha 1882.
- SEDLÁČEK, August, *Hrady, zámky a tvrze království Českého V: Podkrkonoší*, Praha 1887.
- SLADKOVSKÁ, Kamila, *Česká účast ve válce o dědictví landshutské roku 1504*, in: *Husitský Tábor, sborník Muzea husitského revolučního hnutí*, 16, 2009, s. 149-162.

STRÁNSKÁ, Kateřina, *Plenář Hanuše II. z Kolowrat z chrámového pokladu svatovítského*, Bakalářská práce, vedoucí Sojka, Jaroslav, Univerzita Karlova, Katolická teologická fakulta, Ústav dějin křesťanského umění, Praha 2015, s. 13-14.

SÝKORA, Michal, *Aleš Holický ze Šternberka a česká šlechta v první polovině 15. století*, Bakalářská práce, vedoucí Foltýn, Dušan, Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, Katedra dějin a didaktiky dějepisu, Praha 2016, s. 23.

TOMEK, Václav Vladivoj, *Dějepis města Prahy, Díl 4*, Praha 1879.

TOMEK, Václav Vladivoj, *Dějepis města Prahy, Díl 10*, Praha 1894.

TRNKOVÁ, Magda, *Jaroslav Lev z Rožmitálu, diplomat a politik pozdního středověku*, Bakalářská práce, vedoucí Zilynská, Blanka, Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav českých dějin, Praha 2016, s. 91-94.

VALIGOVÁ, Tereza, *Zemští škůdci na počátku raného novověku*, Bakalářská práce, vedoucí Král, Pavel, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, Historický ústav Filozofické fakulty, České Budějovice 2015, s. 18.

VOJTÍŠEK, Václav, *Výbor rozprav a studií Václava Vojtíška*, Praha 1953.

WOJTUCKA, Jana, *Vztah papeže Julia II. k projektu založení obecného učení ve Vratislavi v roce 1505*, in: *Acta Universitatis Carolinae: Historia Universitatis Carolinae Pragensis: Příspěvky k dějinám Univerzity Karlovy* 48, č. 1, 2008, s. 24-25.

Elektronické zdroje

V bakalářské práci byla využita databáze Czech Medieval Sources online, kterou poskytuje výzkumná infrastruktura LINDAT/CLARIAH-CZ (<https://lindat.cz>) podporovaná MŠMT ČR (projekt č. LM2023062)

Seznam příloh

1. Portrét Albrechta II. Libštejnského z Kolovrat

Přílohy

1. Portrét Albrechta II. Libštejnského z Kolovrat, [online] dostupné z [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Albrecht_II._z_Kolowrat_na_Liebstein_%C4%9B_\(1463-1510\).jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Albrecht_II._z_Kolowrat_na_Liebstein_%C4%9B_(1463-1510).jpg)